

સહેવંત સાવળીંગાની વાર્તા.

૧૪૮૬૩

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૮૬૩ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સદિયંત સાયબાંગાની પાતી

વિષય યે-૨૨ સ

અસલ મહોદી

સદેવંત સાવળિંગા ની આઠ ભવની વાર્તા

છાયાની પ્રસિદ્ધ કરનાર :-

કાગઢી મહમુદ એન્ડ મહમદભાઈ

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર.

ટાવર રોડ, અસાયાની વાડી સામે-સુરત.

આવૃત્તી ૧લી

પ્રત ૮૦૦૦

સંવત ૧૯૮૫-સને ૧૯૮૫

મુદ્રણસ્થાન:-શ્રી અનોવિજ્ઞ મંથુ પ્રી. પ્રેસ,
ભુરાનપુરી ભાગેળા, બાજીવાળી પોળ-સુરત.

મુદ્રક:-ગોવિંદભાઈ ડાહ્યાભાઈ નાયક.

કીંમત રૂ. ૦-૮-૦

સુવંત સાવળી ગાની વાર્તા.

વિધાયક ગ્રંથા
અમદાવાદ

પાટકો

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી શારદાએ નમઃ ૥ શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ ॥
દાદરો—મમર દેવી શારદાને, વળી ગણપત લાગુ પાય, અવીચળ
આપજેરે, મારી જીમવડીએ જશ થાય, ૧ ગુરુ નામસેં ગે.વીંદ
ગુરુ ચરણકી આશ; ગુરુ નામકો સ્મરણ કર. હોવે રોગકો નાશ.
૨ ગુરુ નામસે ગોવીંદ મીલે, હોવે કારજ સીધ, ગુરુ નામકો સ્મરણ
કરજે સીધ નવનંધ. ૩ ગુરુ નામસે ગોવીંદ મીલે, ભુલે કરમ
સંજોગ; ગુરુ નામકો સ્મરણ કર, મળે સુંદર સુખભોગ ૪ ગુરુ નામસે
ગોવીંદ મીલે વૈકુંઠના લામ ગુરુ નામકો સ્મરણ કર હોવે મહાપ્રજા કામ. ૫

દાદરો—એક સમે શ્રી પારવતી, કલ્યાણ વનમાં જાય અસંખ્ય
ગુણો જોઈ વાવડી ને વળી તેની જોને માંય.

એક દીવસને સમે મહાદેવ અને પારવતી કૈલાશને ત્રિશે ખેંઠાં છે તે
સમે પારવતીએ શીતને કહ્યું કે હે જોનાનાથ તમે મને પુવ પશ્ચિમ,
ઉત્તર, દક્ષિણ બધીના સર્વ દેશોનં તમામ વનની પ્રદક્ષિણ કરાની છે.
પણ આ ઇશાન પુણ્ડ્રી પર્વત તથા વન જે ધેળાગર કહેવાય છે, તે
નથી દેખડ્યાં માટે તે મને દેખાડો તે જોવાની મારી બધી પ્રમ્છા છે
તે સાંભળી શીવ કહે છે હે પારવતી એ વનમાં શું જોવું છે વનમાં તો
પાણીને પાશાય વિના બાળું કાંઈ નથી, માટે હું તો તપ મુકીને નહિ
આવું. પારવતીએ કહ્યું જો તમે ના કહેશો તો હું અશોપ થઈ જમજ
ત્યારે શીવે કહ્યું જો તું વનમાં આવીને ત્યાં નાનાં પ્રકારનાં ઝાડ પુલ,
ને જનાતરનાં ચમત્કાર જોઈ હઠ કરીશ તો! પારવતીએ કહ્યું કે મહા-
રાજ વગડામાં તે શું જોઈ હઠ કરીશ માટે ચાલો મારે તો કાંઈ હઠ
કરવી નથી એમ કહી મહાદેવ અને પારવતી એ વન વિષે ચાલ્યાં જાય
છે જ્યાં મધ્ય ભાગે ગયાં એટલે નાના પ્રકારની પુલની વાડીઓને

પ્રથમથી ઝરણ પ્રવાહ ખળખળ વહે છે અનેક પ્રકારનાં પક્ષીઓ ત્રીશે સ્વરે ગાયન કરે છે અને ત્યાં સુગંધીદાર જે પવન તે પણ મંદમંદ વાય છે તેનું રમણીક વન જોઈ પારવતી અંતર વિષે આનંદ પામી શીવને કહે છે કે, મહારાજ આ જગા ધણી અલૌકિક દેખાય છે, પણ જ્યાંથી આ પવન ધણો ઠંડો આવે છે ત્યાં પાણી દશે ખરું નહિ તો આવી ઠંડી લહેર આવે નહિ તે સાંભળી શિવ કહે છે કે અહીં અસંખ્ય જીવતા નાળીએરી વાવ છે ને તે વાવને ત્રણસેને સાડ તો પગથીયા છે એવી મહા મોટી વાવ છે, તેનું પાણી કંઈ ગંગાના નીર્મળ નીર જેવું છે ત્યાં પારવતી કહે કે મહારાજ મને તે વાવ દેખાડો કે તેની માંહે ઠંડકમાં આપણે જઈ એ ઘડી એસીએ તે સાંભળી મહાદેવ પારવતીને લઈ તે વાવ લણી ચાલ્યા, અને વાવ આવી એટલે કહે છે કે જો વાવ આવી તે વાવ જોઈ પારવતી ધણા ખુશી થઈ તે વાવમાં જઈ એકાં અને શીવને કહે છે કે હે મહારાજ આ વામાં જઈને તેમાંથી પાણી ભરી લાવી મને પાઓ ત્યારે શીવે કહ્યું કે, હે પારવતી આપણે જળપાત્ર આસન ઉપર બુઝીને આવ્યાં છીએ, માટે તને પાણી શેમાં લાવીને આપું ? પારવતી કહે, ગમે તેમ કરી મને પાણી લાવી આપો પછી શીવે ત્યાં સાગનાં વૃક્ષનાં પત્ર લઈ તેનો પડીઓ કરીને વાવમાં પાણી ભરવા ગયા, ને ભરી લાવી પારવતીના હાથમાં આપ્યું.

દોહરો:—પાત્ર અડધું લાવીઆને, વળી આપ્યું પારવતીને હાથ,
પોતે દુવે જેમ પુમડેરે. તેતો ભોજોરે શંભુતાથ. જેમ માતા પેતાના
ખાળકને તરસ્યું જણી પુરા પ્રેમથી પુમડે પાણી દુવે તેવાજ રાત
મહાદેવે ધણા હેતથી પારવતીને તે પડીયો આપ્યો. પાણીનો પડીયો
હાથમાં લઈ જેવું પારવતી પીવા જાય છે તેટલામાં ઉંચેથી તે પાણીમાં
જનવરતું પ્રતીર્ષિય પડ્યું તેથી પાણી પીવું અંધ રાખી પારવતી ઉચે

વૃક્ષ ઉપર જનાવરને જીવે છે, એટલે શીવે કહ્યું કે હે પારવતી તું જળ પીતી નથી. ને જળમાં, એવું શું દીકું કે તું ઉચું જોઈ રહી છે। માટે નીચું જોઈ જટ પાણી પી લે એટલે આપણે આસન ઉપર જમ્મએ તે સાંભળી પારવતી કહે છે મહારાજ, આ જનાવર કેવાં શાંત થઈને ખેડાં છે શીવ કહે એવાં જનાવર તેં નથી જોયાં શું ? એવાં તો વાંદરા ધણાં ફરે છે. પારવતી કહે મહારાજ વાંદરાના ટોળે ટોળાં ફરે છે પણ આવાં શાંત થઈને બે જણાં ખેડાં છે તેથી મને લાગે છે કે એ કોઈ ધણાં સમજી છે ને તે હાલ શેયમાં ઉદાસ થઈ એટલાં દેખાય છે તેતું કારણ શું હશે તે મને કહો. ત્યારે મહાદેવ કહે છે કે હે સ્ત્રી જો હું તને એની બધી ગથાચીત વાત કહું તો છમાસ વીતી જાય અને આપણે આસન ઉપર જવા માટે વાર થાય છે તેથી તું જટ કર એટલે આપણે જમ્મએ ને સાંભળી પારવતીને કરોધ ચડ્યો એટલે પાત્ર હતું તે ફેંકી દઈ માંખતું સ્વરૂપ લઈને પોને શિવની જટામાં ભરાઈ ગયાં શિવે પારવતીને અક્ષોપથેલાં જોઈને પોતે ગાંડાતુર થઈને પોતાની ચોરાશી જોજનની જટા ફેલાવી એક ભુવાની માફક ધુણવા લાગ્યા, ને પારવતીને ખોળવા મચ્યા, જેમ જેમ પારવતી નથી દેખાતાં તેમ તેમ વધારે ભમતા ફરે છે.

દાહરો—પાત્ર અડધ ભરી ફેંકીયું ને વળી વળખાં મારેરે જીગદીશ; પારવતીને કારણેરે, કંઈ ભોજો ધુણાવે શીશ. ૮ પછી છેવટ હારીને પારવતીના કાલાવાલા કરવા લાગ્યા કે હવે તું જે કહીશ તે બધું કરીશ અને તારાથી હું થાક્યો માટે તું મને તારું સ્વરૂપ બતાવ એ સાંભળી પારવતી મહાદેવની જટામાંથી નીકળી પાછું પોતાનું સ્વરૂપ લઈ આવી સામા ઉભા રહ્યાં (શકિતનું પરિબળ એટલું વધારે કે બ્યારે સંતાઈ જાય ત્યારે શીવથી પણ જડે નહિ.) એટલે શિવે કહ્યું કે તું ક્યાં ગઈ હતી આજે હું તને ખોળી ખોળીને થાક્યો ત્યારે પારવતી કહે હું તો તારી પાસેને પાસેજ હતી પણ

હવે મને એની વાત કહો, શીવ કહે આવી રીતે એના છ અવતાર થયા છે ને હવે સાતમો અવતાર થવાનો છે પારવતી કહે મને તેની સાતે અવતારની વાત કહો, પછી શિવ સાત અવતાર કહી ખતાવે છે.

દોહરો—કહે ઇશ્વર સુણ પારવતીને, કહું સાત અવતારનો સાર;
પ્રથમ વિપ્રને બ્રાહ્મણી ને બીજો હરણો હરણી અવતાર. ॥૯॥

ચોપાદ-બીજો થયો અવતાર, ત્રીજો ચક્રવે ચક્રવી જાણવી.
મોર સુડાને કપીલ હવે થાશે માનવી ॥ ૧૦ ॥

દોહરો—છએ અવતાર એમના વિજેગ ગયા. અને હવે સંજોગનું છે
કામ. કહે ઇશ્વર સુણ પારવતી એમનું અમર રહેશે નામ ॥ ૧૧ ॥

એવી રીતે સદાશિવ પારવતીને અવતાર ગણાવાને કહે છે હવે ચલો આપણે આસન ઉપર જઈએ. ત્યારે પારવતી કહે છે કે મહારાજ આ તમે તો એના છ અવતારનાં નામ કહી ખતાવ્યાં પણ તેનાં અવતાર શી રીતે થયા તે કહો વળી તમો કહો છો કે એમના છ અવતાર વિયોગે ગયા છે તે જ્ઞાથી વિયોગે ગયા હશે તે વાત કહી ખતાવો નહિ તો પાછી સંતાપ જઈશ. શિવ કહે તું સંતાપ જઈશ નહિ એક વખત સંતાપને તો આખા વનમાં ધુણી મુવો. ને પાછો કયાં ધુણતો ફરે, માટે તને તેડી લાવ્યો છું તેટલા માટે તું કહીશ, નેટલું કરીશ, એમ કહી શિવ સાતે અવતારની વાત કહી ખતાવે છે. ને પારવતી સાંભળે છે શિવ કહે એ પ્રથમ બ્રાહ્મણ થયો, શરમા જોશીની દીકરી સાથે સગાઈ કરી ને જ્યારે તે બ્રાહ્મણ સાત વરસનો થયો, એટલે કાશીએ બહુવા ગયો. ત્યાં બહુ મહા વિદ્વાન થઈ દ્રવ્ય કમાઈ પાછો પોતાના ઘર બહુ આવવાને ત્યાંથી નીકળ્યો આવતાં આવતાં તેના સસરાના ગામ ઉપર આવ્યો ત્યાં તેની સગાઈ કરેલી કન્યા છે. તે ગામથી અર્ધ ગાઉ વગડામાં વડના વૃક્ષ નીચે છાંજાં થાયે છે ને પોતાને પીવા સાડ તુંબડીમાં પાણી ભરી લાવી છે ને પીતાં પીતાં પાશીર પાણી તુંબડીમાં બાકી

રહ્યું છે એટલામાં પેલો પાણી ત્યાં આવી ગોવાળીયાને પુછે છે કે અહીં કયાય પાણી મળશે ! ત્યારે ગોવાળીયાએ કહ્યું કે અહીંથી અર્ધ ગાઉ ઉપર ગામ છે ત્યાં તમને પાણી મળશે. નહિ તો પેલા વૃક્ષ નીચે શરમા જોશીની દાકરી છાંજા ચાપે છે, તે પીવાનું પાણી લાવી હોય ને તેની પાસે પીતાં બાકી રહ્યું હોય તો જુઓ, બ્રહ્મણ તે સાંભળી મનમાં વીચાર કરવા લાગ્યે કે એ તો મારો સસરો થાય છે, અને તે મારી સ્ત્રી હશે તેથી જો હું તેને જાળખાણ આપીશ તો શરમાઈ જશે ને પછી મારી સાથે વાતચિત કરશે નહિ માટે બળજબી થઈ પાણી માગું એમ ધારી પોતે તે સ્ત્રીની પાસે આવી ઉભો તે સ્ત્રીનું રૂપ જોઈને મહામોહિત થયો ને સ્ત્રી પણ તેનું રૂપ જોઈ મોહિત થઈ. પછી બ્રહ્મણે તેને કહ્યું કે હે સ્ત્રી જો તારી પાસે પાણી હોય તો મને પા. ત્યારે સ્ત્રી કહે કે મહારાજ પાણી હતું પણ મેં પીધું તેથી થેડું રહ્યું છે અને મને પણ તરસ લાગી છે ને તમને પણ તરસ લાગી છે તેથી તમેજ પીઓ એમ અરસપરસ વાત કરતાં તે બંનેના મન મોહિત થઈ ગયાં છે, ને કોઈથી એ પાણી પીવાનું નથી ને બંનેજ એક એકના ગળામાં હાથ નાંખી એક વૃક્ષની નીચે બેઠા એટલામાં પાણી પીધા વીના બંનેના પ્રાણ નીકળી ગયા એવામાં હીરાસેન નામનો રાજા પોતાના મનોરંજન નામના પ્રધાનને લઈ મૃગયા રમવા નીકળ્યો છે તેમને પાણીની તરસ લાગી છે તે જળ જોળતા જોળતા તે જ વડના વૃક્ષ નીચે આગ્યા ને પેલાં બંને જણને જ્યાં અરસપરસ ગળામાં હાથ નાંખી રાજાએ બેઠેલાં જોઈ પ્રધાનને કહ્યું કે હે પ્રધાન આ બંને જણ કેવા નીર્લજ આપણી જરા પણ શરમ રાખતાં નથી. પ્રધાને કહ્યું મહારાજ શરમ તે જીવતાને હોય કે મરેલાને એ તો બંને મરી ગયા છે. એ સાંભળી રાજા પ્રધાનને કહે છે કે તું મહાચતુર છે તો મને કહે કે એમના પ્રાણ શી રીતે ગયા હશે.

હોહોરો-સાંભળ મારા મનરંજનયે, વળી તું છે ચતુર સુબળ, અહીંયા પડ્યા બે માનવરે, એમનાં કેવી રીતે ગયા પ્રાણ. ૧૦

દોહરો-નીર થોડાં ને રાજ હેત ધણાં ને વળી પ્રેમનાં વાગ્યો જોને
આજી; તું પીરે તું પી કરતારે રાજ બેઠના હોડી ગયા પ્રાણ ૧૩

હે રાજ પાણી વગર એમના જીવ ગયા છે રાજ તે સાંભળી ધણો
પ્રુશા થઇ પ્રધાનને સાંજાસી આપી અને જાને ગામ બણી ચાલ્યા
પછી એવે સમે મહાદેવ અને પારવતી ત્યાં આવી ચઢ્યાં એવી વાત
મહાદેવ પારવતીને કહે છે એટલામાં પારવતી બોલ્યાં કે મહારાજ
આપણે ક્યારે ગયાં હતાં ? મને તો કાંઈ ખબર નથી. મહાદેવ કહે
તને શી ખબર હોય, તારા તો કેટલાક અવતાર થઇ ગયા છે ને
નમનતી હોય તો જો આ મારી કાટમાં ફંડમાળ છે એમાં જોટલા
મરતક છે એટલા તારા અવતાર થયા, પારવતી કહે ઠીક, પણ શું
થયું ? મહાદેવ કહે તે દહાડે પણ તેં તેમને જોઇ એવી હઠ ફરી કે
મહારાજ આને તમે સજીવન કરો. ત્યારે મેં તને કહ્યું કે તું સજીવન
કરાવે છે પછી તેજ આપણને પાછા નડશે ત્યારે તેં કહ્યું કે મહારાજ
જોને આપણે ગુણ કરીએ તે માણસ આપણો અવગુણ ફરે નહિ માટે
સજીવન કરો. પછી મેં જટામાંથી ચંદ્ર હોતો તેમાંથી અમૃતનું પુદ લઇ
છાંટ્યું એટલે સજીવન થયાં. ને જો તું બડી ખાતી હતી તે અખંડ
જળથી ભરાઇ ગઇ એટલે આપણે અલોપ થઇ ગયાં પછી જાને જણે
એક એક પ્યાલો પાણી પીધું. પછી ધણી માયા થઇ એટલે તેમને
વિષય થયો તેથી બ્રાહ્મણે તે જોને કહ્યું કે જો આપણે અહીં જંગલમાં
રહીએ અને અંધાર થાય તો જનાવર આવી મારી નાંખે, માટે ક્યાંક
ઝોટો જાઇએ એમ ધારી ગામની બાજે જો શિવનું દહેરું હતું તેમાં
જાને પેઠાં ત્યાં પુજારી પ્રજા કરી સાંજરે ઘેર ગયો એટલે દેહેરામાં
કોઇની વરતી રહી નહિ, પણ દહેરું સાંકડું ને વચ્ચે મારી મુર્તિ
તેથી તેઓને બેસવાની પણ પુરી જગ્યા નહોતી તો સુખ શી રીતે રહે
પછી શિવલીંગ વચ્ચે હતું તે દામીએ અંધ થઇ ઉમેડી નાખવા ધાર્યું.

છપ્પો-કામીને નવ રહે જાન, કે હું પાપ કરું છું; કામીને નવ રહે જાન. જે હું વણુ ખેતે મરું છું; કામીતું સરે જો કામ તો પાપને પુન્યજી પુજે; કામીને વાપે કામ તો, દીવસની રાતજી સુજે. તેમ કામી કામે આંધ યધ, ન મુકે ધરની કે પારકા, મોતી કહે કામને વશ થયો પછી ન જુવે માત ખેન કે બાળકો. ॥ ૧૪ ॥

તેવીજ રીતે બ્રાહ્મણે કામને વશ થઈ શીવલીંગને હાથેવતી ઉખેડી ફેંકી દીધું પછી શિવે પારવતીને કહ્યું જો તું કહેતી હતી કે આપણને નદિ નહે પણ નડ્યા ખરા, અને એમણે તો મારી મુર્તિ ઉખેડી ફેંકી દીધી, ત્યારે પારવતીને રીસ ચડી તેથી કહે કે તમે તમારું રૂપ બદલી ધમકાવો પછી મહાદેવે જોગીનો વેશ લીધો ને જોળા ડડો લઈ દેહેરામાં આવી તેઓને ત્રિપતની તૈયારી હતી તેવામાં શિવ કહે છે કે અરે હરામખોરો! તમે દેરામાંથી નીકળો નહિ તો આપ હ્રસ્વ તે સાંભળી પેલા કહે છે કે અલ્યા લંગોટા તારું અહીં શું પાકે છે તારે સારૂ આ જગ્યા આંધાને સજ કરી રાખી હશે. એવી રીતે કામમાં આંધળા યધ જને જણા શીવને મારવા માંડ્યા એટલે શિવને મહા કરોધ ચડ્યો અને આપ દીધો કે તમારા સાત અવતાર વીયોગ જળે અને વિયોગની વાત સાંભળતાંજ જાંને જણા માંડાતુર જેવું થઈ ગયાં. ને ત્યાંથી નાઠા તે વનમાં ગયાં ને જતાં નદી તીરે એક ગામ આવ્યું એટલે જાંને જણુ નદી તીરે ખેડાં ને કહે છે કે આપણે કાશીએ જઈ કરવત મુકાવીએ તો આપણો આપ નિવારણ થાય એવો વિચાર કરે છે એટલે પ્રજાતનો પહેાર થયો પછી પેલી સ્ત્રી કહે છે કે મહારાજ તમે ગામમાં જઈ કંઈ લાવો તો આછએ, પછી બ્રાહ્મણુ ધર્યો ધર્યો ગામમાં ગયો ને સ્ત્રી નદીને તીરે ખેડી છે તેવામાં ત્યાં તેજ ગામનો રાજા તેમને વૃક્ષ નીચે મુલેલા હતા તેજ હીરાસેત ને તેમનો પ્રધાન મનરંજન જાંને જણુ શિકાર રમવા નીકળ્યા છે તેવામાં પેલી સ્ત્રીને નદી તીરે જોઈ અને તેને દેખી રાજા ધણો મોહિત

થઈ ગયો પાસે જઈ સ્ત્રીને કહે છે કે તમે અમારા રાજ્યદરબારને યોગ્ય છે તમે મારે ઘેર ચાલો જો તમે આવશો તો સાફ નહિ તો જોરજુલમથી પકડી જઈશ. સ્ત્રીએ વિચાર કર્યો કે જો હું નહિ જઈ તો જોરાવરથી લઈ જશે. તો મારી મેળજી જાડતી. પછી રાજાને કહે કે મહારાજ મારે છ માસનું વરત છે માટે છ માસ પછી તમને વરીશ. રાજાએ કહ્યું સાફ પછી રાજા પોતે રાણીને લઈ નોખા મહેલમાં રાખીને પોતે શીકાર રમવા ગયા એટલે પેલો બ્રાહ્મણ સીધું લઈ નદીએ આવી જીએ તો સ્ત્રીને દીઠી નહિ તેથી શોકવાન થઈ ત્યાં ઘોડાના તથા માણસનાં પગલાં જોઈ તે પગલે રાજ્યદરબારમાં ગયો તો તે રાણી પોતે ઝરખામાં બેઠી છે તે જોઈ બ્રાહ્મણ સ્ત્રીને કહે છે.

દોહરો—શેણે વર્યાં દલ ડુંગરને, વળી અમે નદીઓને તીર હવે રે મળવું કાણ થયું ભુંડી પાઈમે પડ્યો જંજીર. ૧૬

તે સાંભળી સ્ત્રી બહુ આદરથી કહે છે,

દોહરો—પ્રીતમ પ્રિત લગાડીને, ઝો વાલા દુર દેશે મતજવ, રહો અમારા નગરમાંને વળી અમે આપીએ તે તમે ખાવ.

હે પ્રાણનાથ તમે મને મુકીને હવે કંઈ જશો નહિ તમને સીધું પહોંચાડીશ તે તમે ખાઈ મહાદેવની પુજા કરજો, પછી રહેતાં રહેતાં લાગ અવેથી આપણે નહાસી જઈશું. એમ કહી બ્રાહ્મણ ત્યાં રાખ્યો છે હવે બ્રાહ્મણ ત્યાં શિવની પુજા કરે છે તે તેના મેળાપને સાફ રાજ આશિરવાદને બહાને મહેલ નીચે જાય છે એક દીવસ રાજાએ બ્રાહ્મણને જોઈ રાણીને પુછ્યું કે પેલો બ્રાહ્મણ કેમ ફેરા ખાય છે. ત્યારે સ્ત્રીએ કહ્યું મહારાજ તે આપણે અહીંથી સીધું લઈ જાય છે. માટે આશિરવાદ દેવા આવે છે પછી રાજા એક દીવસ વાઘના શિકારે જતાં રાણીને કહેતો ગયો કે જો મને આજ વાર લાગે ને હું મોડો આવું તો મારા પછાડી આપણી સવારી મોકલજો એમ કહી રાજા શિકારે

ગયો ને વાઘના શિકારે ચઢ્યો તેમાં રાત પડી ગઈ. એટલે રાણીએ તમામ સવારોને હુકમ કર્યો કે રાત્રી હજી સુધી આવ્યા નથી માટે તમે સૌ રાત્રીના સામા જાઓ તે સાંભળી તમામ સીપાઈ પોતે ઘોડેસ્વાર થઈ રાત્રીના સામા ગયા ને ગામમાં કોઈ સિપાઈ ન રહ્યા પેશે બ્રાહ્મણ આવ્યો એટલે રાણીએ સાન કરીને કહ્યું પેશે અશીષી સ્વાર ઘાડે સામાન માંડી તે ઉઘી ગયો છે તે લઈને અહીં આવ એટલે આપણે જતાં રહીએ આજ કોઈ દરબારમાં નથી પછી પેશે બ્રાહ્મણ ઘોડો લઈને આવે છે એટલામાં તે દિશાએ જવાનો થયો તેમાં પોતે પેલા રાવતને કહ્યું કે ભાઈ આ પેશે અશીષી અશીષીના જીરસામાં પોતે પોતાનો ઘોડો ઝાળખ્યો નહિ, તેમાં ત્યાં અંધારામાં ઘોડો ઝાલી ઉભો રહ્યો છે એટલામાં તે રાણી ઉતરી નીચે આવીને તે ઘોડાની પાસે જઈ પોતાના બ્રાહ્મણને બદલે અંધારામાં રાવતને લઈ ચાલી નીકળી તે રાત્રી રાતમાં પોતે વીશ ગાઉ ગયાં ત્યાં ત્રાતાતો પહોર થયો ને જીવે છે તો રાવત દીઠો પોતે વિચાર કરવા લાગી કે હવે પેશે બ્રાહ્મણ કયાં જશે પણ એને મેં કાશીએ જવાનો વાયદો કર્યો છે માટે ત્યાં જશે ખરો પણ આને સમજાવું તો કામ થાય એમ ધારી પેલા રાવતને કહે છે કે તમે આવ્યા તો ઠીક થયું હવે આપણે શોખ કરીશું, એવું સાંભળી રાવત મનમાં ખુશી થયો કે આવી સ્ત્રી મળી અને પછી રાવતને સ્ત્રીએ કહ્યું કે આપણે જીખ્યા છીએ માટે તમે ગામમાં જઈ સીધું લાવો, એટલે આપણે રસોઈ કરીએ એમ કહી રાવતને ગામમાં સીધું લેવા મોકલ્યા પછી તે સ્ત્રી રાવતને મુઠી પોતે ઘોડો લઈ ચાલતી થઈ હવે પેશે બ્રાહ્મણ પણ દીશાએ જઈ આવીને જીવે છે તો ત્યાં રાવત ઘોડો કે રાણી એમાંનું કાંઈએ દીઠું નહિ પછી પોતે વિચાર કર્યો કે રાવતને કાંઈ પત કરે એમ નથી. જોણે રાત્રીને મોક્યો તો રાવતનો શો આશરો છે તેથી

તેને પણ મુઠી દેશે ને મેં વાયદો કાશીનો કર્યો છે માટે તે કાશી
એ આવશે માટે ચાલ હુએ પણ કાશીએ જાઉં એમ ધારી તે કાશીએ
ગયો ને ત્યાં જઈ કરવતવાળાને કહ્યું કે બાપ મને સદાશીવે શ્રાપ
દીધો છે કે તારા સાત અવતાર વિયોગ જન્મે માટે દેહ મુકીને શ્રાપ
નીવારણ કરવો છે. કરવતવાળા કહે કે બાપ સદાશીવનો શ્રાપ છે
માટે સાત અવતાર મીથ્યા નહીં થાય પણ એક અવતારનું ફળ
તું દેહ મુકે છે તેથી મળશે એમ કહી તેને કરવત મુક્યું, એટલામાં
પછવાડેથી સ્ત્રી આવીને ત્યાં આગળ પોતાના ધણીના ખમ્બર પુછી
ત્યારે તે કરવતવાળાએ બધી હધી હકીકત કહી બતાવી એટલે તેણે પણ
તેની પાસેનો ઘોડો તથા ખીજે સામાન જે હતો તે બધો પુન્ય કરી
દધ કરવત મુકાવ્યું પછી તેઓ ત્રીજે અવતાર ચક્રવે ને ચક્રવી થયાં
ને એક ઝાડની ઘટામાં બેઠાં છે એવામાં દવ બળતો આવ્યો ત્યાં ઝાડનાં
પાંદડાં બળીને બોંબ પડવા માંડ્યાં તે જોઈ પોતે પોતાના સોબતીને કહે છે.

દોહરો—પત્ર વણુટયાં ડાળથીને, વળી તે કહે સુણો વનરાય.
અબ ક પીછેરે કપરે મીલંગે. ને દૂર દૂર પડેંગેરે જાય, ૧૭.

હે બાંધ હવે આપણે છુટા પડ્યાં તે ક્યારે મળીશું ત્યારે વૃક્ષ
કહે છે કે આપણે તો અચીશું ક્યાંથી કારણ કે આપણો ઉપાય કાંઈ
ચાલે એવું નથી કે અહીંથી અચીને જઈએ પણ આપણા ઉપર આ
પક્ષીઓ બેઠાં છે તેમને કહીએ કે કાંઈ કરતાં ઉડી જાય તો અમે

દોહરો—દવ બળતું જોઈનેરે, કહે તરવર વનરાય, અમે તે બળીએ
પાંખવિનારે, છુટો પાંખીયું ઉડી ક્યું ન જાય. ૧૮

હે પાંખી તમે પાંખવાળા થઈને કેમ ઉડતાં નથી અમારે પાંખો
નથી માટે બળીએ છીએ તે સાંભળી પેલા પાંખી તે વૃક્ષને કહે છે.

દોહરો—ફળ ખાધા ને પાન બગાડીઆને વળી ઘેરી તમારીરે
કાળ; તમે બળો અમે ઉડીએ. તે જીવીએ કેટલા કાળ. ૧૯.

હે તરૂંવર ભેગાં બેઠાં ને તમારી મહોત્તન કરી એટલે તમે બળા ને અમે જીવીએ તે અમારાં લક્ષણ નહી. બાધ અમે તો આવી તરેહની મીત્રાઇ કરીએ છીએ.

દોહરો—હળદીતો જરદી ન તજે, વળી ચુનો ન તજેરે સફેત દોનુરે મીઠ કંકુ બયાને, બલીહારી ઉનકારે હેત. ૨૦

હે બાધ જેમ હળદર પોતાનામાંથી પીળાશ કહેતાં જરદી તે મુકી દે છે ને ચુનો પોતાનામાંથી સફેતાઇ મુકી દે છે ને એ એ એકઠા મળીને કંકુ જેવો રાતો પદાર્થ બને છે, બાધ તેના હેતને ધન્ય છે વળી જેમકે દૂધને પાણીની મીત્રાઇ થાય છે ત્યારે દુધ પાણીને પોતાના ભેગું મળેલું જોઇ પોતે તેને પણ પોતાના જેવું દૂધ કરી દે છે પણ જુદું નથી પાડતું, તેનો દાખલો એ કે જો કાંઈ માણસ દૂધ લેઇ પોતે પાણીને આળવા તાવડામાં નાંખી તજે તાપ કરીને ઉકળે એટલે દુધમાં પાણીનો ભાગ હતો તે આળવા માંડે છે એટલે દુધ વીચાર કરે છે કે મારો સોગતી ને પાણી તે બન્ને છે તો મારે જીવીને શું કરવું છે એમ જાણી પોતે પણ ઉભરો ચડી દેવતામાં પડવા જાય છે એટલે ઉકાળનાર માણસ ઉભરે જોઇ તેમાં પાછું પાણી છાંટે છે એટલે દુધ ઉભરાતું રહી જાય છે. તેનું કારણ એજ કે દુધે જાણ્યું કે મારો સોગતી ને પાણી તે પાછો મારો ભેગો આવ્યો એવી રીતે તેઓ અરસપરસ પ્રીત રાખે છે માટે અમે પણ એવી પ્રીત રાખનારાં છીએ તે કેમ ઉડી જઇએ. એમ કહી પોતે પણ બંને જણ તે દેવમાં બળી મુખ્યાં પછી ચોથો અવતાર સુદા સુડીનો થયો ને તેમની મા તેમને માળામાં મુકી મારો લેવા ગઇ એટલામાં વાસુકીનાગ આવી તેમને ગળી ગયો તેથી મરણ પામ્યાં.

ચોપાઈ—આદસા વાસુકીનાગ, પખીને ગળી ગયો; પછી મોર મોરડીનો વિચોગ ને છઠે કપિત્રજ થયો. ૨૧

દોહરો—છએ અવતાર એમના વિયોગે ગયાને, હવે છેવટનોરે
અવતાર. કહે ધૃશ્વર સુણુ પારવતીરે, અમર નામ કર્યા કીરતાર.

એથો અવતાર સુડાસુડીનો થયો, ને પાંચમો અવતાર મોરને
મારડીનો થયો, છટો અવતાર એમનો વાંદરા વાંદરીનો થયો ત્યારપછી
સાતમે અવતાર એમને સંજોગ થશે ને પરમેશ્વરની કૃપાથી તેમનાં
નામ અખંડ રહેશે. એમ કહી પારવતીને શીવે છ અવતારની વાત
સંભળાવી એ વાત સાંભળી પારવતી મનને વિશે ધણુક ખુશી થયાં ને
શીવને વિનતી કરી કે મહારાજ હવે તમે એમને સુખ સંજોગ કરો,
ત્યારે મહાદેવ કહે છે તું ધીરજ રાખ.

દોહરો—ધીરા ધીરા વાવતાને, વળી ધીરે સખકુછ હોય.

માળા સીંચે સો ગણુ, પણુ રત આવે ફળ હોય. ૨૩

હે પારવતી ઉતાવળથી કાંઈ કામ થતું નથી પણ ધીરજથી થાય
કેમકે માળી પોતે વગર રને ફળ વાવે ને તે વૃક્ષને ધણું ધણું પાણી પાય
પણુ રત આવે ત્યારેજ ફળ થાય છે માટે જ્યારે એમને મનુષ્યાદેહ
આવશે એટલે તેમનો સંજોગ થશે ત્યારે પારવતી કહે મહાદેવ એમને
મનુષ્યાદેહ આપો હવે એટલું મારું કહ્યું માનો પારવતીનું કહ્યું માનીને
શીવ પછો કહે છે આ વખત અમરત એકાદીયું છે, તે જો આ
દેવતાક વાવમાં જો જણુ હાલ પકશે તો તેમને મનુષ દેહ મળશે.
એમ કહી શીવ પેલાં જનાવરને કહે છે,

દોહરો—ઉઆ તારા ટગમગેને વળી નીચેરી મહાજળ વાવ,

એમ પડે દો જનાવરાં તો, વળી સરજે નરને નાર ૨૪

એપાક—સરજે નર નાર. વળી ધૃશ્વર તો એમ, કહે, એ નાળી-
એર વાવ અવતાર તો અમર રહે, ૩૫ આપ્યું સિદ્ધાસન કોય, રાજ
હીધું ચક્રવે, અનેક જુગ જાય, અવતાર તો અમર રહે. ૨૬

એવી રીતે શીવે કહીને પારવતીને લઇ ત્યાંથી નીકળ્યા હવે શીવે કહેલું પેશી વાંદરીએ સાંભળ્યું, ને વાંદરાના સાંભળવામાં નહિ આવ્યું તેથી વાંદરી વાંદરાને કહે છે

દોહરો—સાંભળ ભુંડા વાંદરાને, તારૂં હૈયું રાખ નીરધાર; પડીએ અમરત વાવમાં તો વળી આવે મનુષ્ય અવતાર. ૨૭

હે વાંદરા આપણને શીવે કહ્યું માટે પડીએ તો મનુષ્ય થઇએ ત્યારે વાંદરો કહે છે.

દોહરો—દેહી પોતાની બાળી કરીને, આવો ચોળે જોને રત્ન, વાંદરી ન જાણે ઇશ્વરારે, એવા લંગોટા છે રે જોને લાખ. ૨૮

હે સ્ત્રી એમને ઇશ્વર કેમ કહેવાય એવા તો રાખ ચોળી જટા વધારી લંગોટીવાળા ધણીએ આવા રખડે છે, માટે હું તો નહીં પડું જો એવાનું કહ્યું કરીએ તો જીવ ખોઇ બેસીએ, પછી વાંદરીએ ધણું કહી સમજાવ્યો. પણ વાંદરાંએ માન્યું નહીં એટલે છેવટ પોતે તે વાવમાં શ્રીરામ કહી પડતું મુક્યું. પડતાંજ સોળ વરસની ઇંદના ધરના જેવી અપ્સરા થઇ રહી તેમાં પોતે નગ્ન સ્ત્રીરે ઉભી છે. પછી વાંદરો સ્ત્રી જોઇ મહામોહીત થઇ ગયો ને પોતે તેની પાછળ વાવમાં પડવા માંડ્યું એટલે સ્ત્રી ખોલી.

દોહરો—સુશ્ચુ ભુંડા વાંદરાને વળી હવે મા બરતોરે ફાળ. અમરત ચોષડીયું વહી ગયું ને હવે સામો ઉધતો કાળ. ૨૯.

હવે ભુંડા વાંદરા હવે તું પડીશ તો મરી જઇશ કારણ કે એ પણ ગઇ જો તું મારી સાથે પડ્યો હોત તો તારૂં કામ થાત એવું સાંભળી વાંદરો મનમાં પરતાઇ શોક કરવા લાગ્યો ને સ્ત્રીને કહે છે.

દોહરો—અમે તે વન દેરાં વાંદરાને. અમે ફરીએ તે જોને ડાળો ડાળ; તું રે વાંદરની સુદરીરે, તુને લેઇ જશે કોઇ ભુપાળ. ૩૦

હે ભુંડી ત્યારે હવે મારા શ્યા હાલ થશે ને તને આવી રૂપવંતી જોઇ કોઇ રાજા લેઇ જશે ને મારે તો ડાળે ડાળ બટકવું પડશે. ત્યારે સ્ત્રી ખોલી કે ભુંડા તું શીદને ચીંતા કરે છે તને મુકી હું કાઢ

જવાની નથી ને તું પહેલેથી તક ચુક્યો ને હવે વીમાસે શું વળે માટે તું વનમાં જઈને વનફળ લઈ આવે તો આપણે ખાઈએ, પછી વાંદરો વનમાં વનફળ લેવા ગયો. એવામાં હીરાસેન નામે રાજા મનરંજન પ્રધાન ને એક ધાયજી ત્રણે જણ શીઘર રમી પાછા ઘેર જતા હતા તેઓ વાવ ઉપર આવ્યા અને વાવની પાસે એક વૃક્ષ હતું ત્યાં જઈ એકા ને રૂપાની ઝારી ધાયજીને આપી કહ્યું કે વાવમાં જઈ પાણી ભરી લાવ. પછી ધાયજી ઝારી લઈ ગયો. વાવમાં એ ને ત્રણ પગથીઆ ઉતર્યા એટલે પેલી સ્ત્રીએ તેના અવાજ સાંભળ્યો કે કાઈ પુરૂષ આવે છે ને હું તો નગ્ન છું; તેથી પોને માંહીથી મોટો ઘાંટો પાડી કહ્યું કે ખજરદાર કાણુ આવે છે? જ્યાં ધાયજી એકાએક ઓચિંતો વાવમાંથી ભયંકર અવાજ સાંભળ્યો એટલે ખીન્યો ને હાથમાંથી ઝારી પડી ગઈ.

સોહસો-ખડખડ ઝારી હાથથી પડી, ઉડી ગઈ માથેથી પાંખડી જોડો વિસારયો તે ત્યાં રહ્યો. યુમ પાડી રાજા આગળ ગયો.

રાજાએ પુછ્યું પાણી લાવ્યો? ધાયજી કહે મહારાજ બધું તમારું પાણી હું તો કંઈ મારા છોકરાને નસીએ જીવતો આવ્યો છું. હું માંહી ઉતર્યો ને એકાએક મોટો ભયંકર અવાજ થયો. તે સાંભળીને ખીન્યો ને ઝારી હાથમાંથી વાવમાં પડી ગઈ. ને પાંખડી પણ માથેથી પડી ગઈ. ને મારા જોડા મુકાને નાઠો છું તે હજી સમોએ વળ્યા નથી તે સાંભળી રાજા ઢાલ તરવાર લઈ વાવ ઉપર આવ્યો, ને વાવમાં જ્યાં એક પગથીયું ને ખીન પગથીએ ઉતર્યા કે માંહેથી ગજુગજાટ કરતો અવાજ થયો તે સાંભળી ત્યાં રાજા ખમચાઈને ઉભા રહ્યા પછી સ્ત્રી માંહેથી બોલી કે કાણુ આવે છે હું નગ્ન છું, રાજાએ કહ્યું કે ડાકણ છે કે ચુડેલ છે, ભારે સ્ત્રીએ કહ્યું કે દુઃખની મારી સ્ત્રી છું ને તમે પુરૂષ છો તેથી તમને ના કહું છું. પછી રાજાએ પોતાને ખભે ડોશાલો હતો તે વાવમાં નાખ્યો. એટલે સ્ત્રી તે લેઈ

પહેરી ઉભી રહી પછી તે રાજા ધીરે ધીરે હિમત ચલાવી વાવમાં ઉતર્યો તે જુએ છે તો મહારાજપવંતી ઈંદ્રની અપ્સરા જેવી તે સુરજના જેવું તેજ માંરતું સુખાર્વીદ એવી સ્ત્રી દીડી તેને જોઈ રાજા અંજન ગયો પછી રાજાએ સ્ત્રીને કહ્યું કે તું આવી જગામાં કેમ રહે છે તું મારી સાથે ચાલ હું રાજા છું તને જે જોઈશો તે મળશે તે તું મહાસુખ ભોગવીશ પછી સ્ત્રી કહે કે મહારાજ હું તો કુંવારી છું રાજા કહે હું તારી સાથે લગ્ન કરીશ ત્યારે સ્ત્રીએ કહ્યું તમે મને વચન આપો કે હું કહું તે કરવું પછી રાજાએ તેને વચન આપ્યું પછી સ્ત્રીએ કહ્યું એક તો મારી સાથે વાંદરો છે તે મારો જીવનપ્રાણ છે તેને સાથે રાખવો ને બીજું કે હું તમારી સાથે છ માસ પછી લગ્ન કરીશ રાજાએ ધાંયળને કહ્યું કે તું ગામમાં જઈ એક રથ ને પાંચ સાત સિપાઈ લેઈ આવ પછી ધાંયળે રાજાના કહેવા પ્રમાણે ગામમાં જઈ લેઈ આવ્યો એટલે રાજા સ્ત્રીને કહે છે આ રથ મંગાવ્યો છે તેમાં બેસો હવે પેલો વાંદરો વનમાં ગયો છે તે નથી આવ્યો માટે સ્ત્રી વાર કરે છે કે જો તે આવે તો હું તેને સાથે તેડી જઈ ને રાજા ઉતાવળ કરે છે પછી સ્ત્રી હાથ જોડી વાવને અરજ કરે છે કે હવે હું તારા દરશન ક્યારે કરીશ એમ કહી વાવને કહે છે.

દોહરો-છેડા સંગી વાવડીને, વળી રહી ગઈ દામોદામ, તારારે જળ હવે નહી પીકિને, જો હોત અમારેરે ગામ. ૩૧ છિન્ન સંગીના. વાવડીને, વળી જુગતે અંધાવીરે જોય; સોને જડાવું તારા પગથીઆને. વળી નગર અમારેરે હોય, ૩૨ હે વાવ માતા તું મારે નગર આવતી હોય તો તારા પગથીઆ સોને જડાવું; પણ તું તો અહીંને અહી રહી જાય છે હવે તારું પાણી હું નહીં પીકું એટલામાં રાજાએ હાંક મારી પણ પેલો વાંદરો ન આવ્યો એટલે પોતે બહાર નીકળી રથમાં બેઠી સિપાઈઓએ પડદા નાંખી દીધા, ને રાજા થોડેવાર થઈ સ્ત્રીને લઈ

પોતાના ગામ બાણી આવ્યા. એવામાં પેસો વાંદરો ફળ લઈને આવ્યો. ને વાવમાં જઈ જીવે છે તો સ્ત્રી દીડી નહી, એટલે શોકાતુર થઈ ફળ બળ ફેંકી દીધાં ને કુદકો મારી ઝાડની ટોચ ઉપર ચઢી લાંબી સરને જીવ છે તો રથ જતો દીડો તેથી જાણ્યું કે મારી સ્ત્રી જાય છે પછી હોંટ ઉતરી રીસ ચઢાવી પુછડું ઉંચું કરી હુકાદુક કરતો દાંત કચડતો થેકડો મારતો આવ્યો, ને જ્યાં રથ પાસે આવ્યો ને કોષ કરી રથ ઉપર જાય છે એટલે સિપાઈએ તેને હાંકવા માંડ્યો તો વધારે રીસ કરી સિપાઈ ઉપર દાંત કચડતો સામો ધસવા લાગ્યો. એવામાં સ્ત્રીએ અવાજ સાંભળ્યો કે વાંદરો આવ્યો એટલે રાજાને કહ્યું કે મહારાજ તમારે વચન તે આવું જ ? રાજાએ સિપાઈને વાર્થો કે તમે એને મારશો નહીં સિપાઈ કહે કે ક્યા સાલા રથ ઉપર થેકતા હે એવામાં સ્ત્રીએ પડદો ઉપાડી બહાર મોં કઢાડી જોયું એટલે પેસો વાંદરો થેકડો મારી રથમાં પેસી ગયો ને રાણી પાસે જઈ બેઠો, પછી રાજા ને રાણી ગામમાં આવ્યાં, ત્યાં રાજાએ રાણીને એકદંડા મેહેલમાં ઉતારે આપી તેમાં રાણીને તેની હજુરમાં નોકર, ચાકર તથા દાસીઓ સોંપી રાણી પોતાના વાંદરાને સોનાની સાંકળે પોતાના પલંગે બાંધી રાખે છે રાજા કોઈ વખત રાણી પાસે જાય તો સામી ખુરશી નાંખીને એસે પણ રાણીની પાસે જઈ એસાય નહિ એ રાણીના ચડમાં જવા જાય તો વાંદરો ડોળા કઢાડી સામા દાંતીઓ કરી કરડવા જાય પણ રાજા ને રાણી પાસેથી જાય તો નીરાંતે વાત થાય નહીં તોએ આપણને જાંપવા દેશે નહીં, એવું જાણી પોતાની માનીતી રાણી પાસે આવ્યા ને કહ્યું કે જો તમે આ સ્ત્રીની પાસેથી વાંદરો આપો કઢાવો તો ઠીક કેમકે મેં તો એને વચન આપ્યું તેથી મારાથી કહેવાય નહીં તમે તો એ વાતો સમજાવીને કહો ત્યારે માનીતી રાણી કહે એમાં તે શું જઈને એક ઘડીમાં કઢાવું છું એમ કહી હુગડા પહેરી તે રાણીને મહોલે ગઈ ત્યાં રાણીએ માનીતી રાણીને

ખાન આપી પેતાના પાસે બેસારી પછી માનીતી રાણી કહે આ જના-
વરને આપણા દરબારના પાંજરામાં મોકલો ત્યાં ધણી જાતના જનાવર
પળાય છે તે બેગો રહેશે તમે તેને પાસે રાખી મુકો છો કામ જીએ
તોયે કહે કે રાણીને બીજા કામ જાનવર ગમતાં નહિ હાય, તે આ
વાંદરો પાળે છે એના વગર દરબારમાંથી મેના. પોપટ એવી તરેહના
જાનવર લાવીને પાંજરામાં રાખો ત્યારે રાણીએ કહ્યું કે એતો મારો
જીવન પ્રાણ છે એને એક ઘડી પણ મારાથી અજાગો નહીં કરું ત્યારે
માનીતીને રીસ ચઢી, ને લાંબા દાઢ કરી કહ્યું કે જલ્દી તમારા ઢંગ કે
વળી શું આવું કદરૂપુ જનાવર પાળતા હમણું તેવું વાંદરાએ સાંભળ્યું
તેથી રીસ ચઢાવીને પેલી માનીતી રાણી ઉપર હાંગ મારી તેનું
નાક કરડી ખાધું એટલે માનીતી રાણીનો લોહીચુતી જીવ લઇને નાકી,
ને રાજ પાસે આવીને કહ્યું કે, મારું નાક ગયું રાજ મહા કોપાયમાન
થયો કે કોક દીવસ આપણો પણ એ ઘાટ થશે. મદારી રમત રમવા
આવ્યો રાજાએ મદારીને કહ્યું. કે તું રાણીને ખુબ ખુશી કર કે તને
રાજ થઇ કંઈ વચન આપે તો વચન લેઈ તું રાણી પાસે જો વાંદરો છે
તે માગી લે એમ કહી રાજાએ મદારીને પચાસ રૂપીઆ આપ્યા મદારી
કહે કે આ વાંદરો છે તે મને આપો રાણીએ વિચાર્યું કે નાં કહું તો
વચન જાય તેથી વાંદરો આપ્યો ને કહ્યું કે આજથી છ મહિને આ વાંદરાને
જરાજર શીખવીને પહેલવહેલો મારી પાસે આવજે હું તને કંઈ ધન આપીશ
હવે મદારી વાંદરો લઇને જાય છે જતાં વાંદરો રાણીને કહે છે

દોહરો—ખાઓ પીઓ ધન વાવરોને, વળી કાપડ પહેરોને
સાર, તમ માટે અમે વેચાવારે, લુંડી મદારીને દરબાર.

હે સ્ત્રી તું ખા પી ને ગળ કર હું તો હવે જઈ છું વાંદરાની
આંખમાંથી આંસુ ચાલ્યાં જાય છે તે જોઈ સ્ત્રી કહે છે.

દોહરો—વચન ચુક્યો વાંદરાને. લુંડા મોક્ષી લજાવે તું તો વેણ,
તુજ ઘટ આંસુ સાથે મોરી પ્રીતડાને, વળી મુજ ઘટ સાથે તારાં નેણ.

હે વાંદરા તું ફાળ ચુક્યો ને હવે બોલે શું થવાનું તને મારી પ્રીતડી સાથે છે ને મને તું રૂવે છે ને તારાં નેણુ સાથે છે પછી મદારી વાંદરાને લઈ ઘેર ગયો છ મહીના થયા એટલે રાત્રીએ પરણવાની તક્યારી કરી લગ્નના બે ત્રણ દીવસ આકી રહ્યા છે એટલામાં પેલો મદારી અઠ્યો રાણીએ પોતાના સોનેરી ચોકમાં રમવા બોલાવ્યો રાત્રી પચ્ચ પ્રધાનને સાથે લેઈ આવ્યો ને મદારીએ રમત ચાલતી કરી તેણે વાંદરાને ખૂબ રમાડ્યો તેથી રાત્રી થઈ રાણી અને રાત્રીએ શીરપાવ અપ્યો પછી મદારીએ વાંદરાને કહ્યું કે તું રાત્રીને સલામ કર એટલે વાંદરાએ રાત્રીને સલામ કરી ને રાણીને સલામ કરવાનું કહ્યું એટલે પુઠ ફેરવી બેઠો તેથી મદારીને રીસ ચડી એટલે વાંદરાને પાંચ સાત લાકડી ઝપટી દીધી તેથી વાંદરાને આંખમાંથી આંસુ આવ્યાં તે જોઈ રાણી કહે છે.

દોહરો—સુણ સુવક્ષણ વાંદરાને તું તો મરી ન ચુક્યો ફાળ, તારે શરીરે પડે જોને લાકડી તે તો મારે શરીરે ઉડે જાળ.

હે વાંદરા તારાથી ફાળ ન બરાબ તેથી તને દુખ પડે છે ને તારા આંસુ જોઈ મારા શરીરે જાળ ઉડે છે પછી રાણીએ પોતાનો નવ લાખનો હાર હતો ને તોડી નાખ્યો એટલે મદારી વાંદરાને મારતો છુટો મુકી મોતી વીણવા લાગ્યો વાંદરા છુટો થયો એટલે વીચાર્યું કે રાંડ પોતે સુખ ભોગવે છે ને મને માર ખવરાવે છે માટે લાવ લાગ આવ્યો છે તેથી કુદી રાંડનું ડોકુ મરડી નાખુ એમ ધારીને યેકડો માર્યો ને એક ધાણુ ઝાલ્યુ પચ્ચ ધાણુ તુડી પડ્યું એટલે તે નીચે પડ્યો ને તરતજ પ્રાણ નીકળી ગયો તે જોઈ રાણીએ મદારીને કહ્યું.

ચોપાઈ—નોડુરે નવસર હાર, છુડા મોતી વીણવા રહ્યો. હમણું હનો કરમાં મદારી વાંદરા ક્યાં ગયો.

મદારી વાંદરા સામુ જુવે છે. તે મરી ગયેલો દોઢો પછી રાણી વાંદરાને મરી ગયેલો જોઈ વિચાર કરે છે.

દોહરો-ઉઠ હમયા કર પાંખડીને, હવે જીવીને શું કરીશ;
 જેશું બંધાણી મારી પ્રીતડીને, હું તો તેના બેગી મરીશ.
 રાણીએ ધાર્યું કે મારો જે જન્મ ધણી તે મરી ગયો તો હવે
 તેની પાછળ મરવું એમ કહી પડ્યા જ્ય છે એટલે રાજા તેને
 ઝાલવા ઉઠ્યા પછી તેની સાથે પ્રધાન પણ ઉઠ્યો રાણી પડી એટલે
 રાજા પડ્યા ને પ્રધાન રાજાને ઝાલવા ગયો તે પણ પડ્યા એવો બનાવ
 જોઈ મદારી ગભરાયો કે હવે મારી શી વસ્ત્રે થશે માટે હું પણ
 એકદમ અહીંથી જઈ એવી રીતે ત્યાં આગળ પાંચે મરી ગયાં.

હવે વાંદરો મરીને રાજા શાલીવાહનને પેટે અવતર્યો તેનું નામ
 સદેવંત પાડ્યું ને રાણી તેજ ગામના નગરશેઠ પદમશાને ઘેર અવતરી
 તેનું નામ સાવલીંગા પાડ્યું અને જે હીરસેન રાજા હતો તેનું મન તો
 પરણવામાં અને પરણવામાં રહી ગયું તેથી તે પારા નગરમાં માણેકચંદ
 શેઠને ઘેર અવતર્યો તેનું નામ રુપાશા પાડ્યું ને પ્રધાન જે મનરંજણ
 ચતુર હતો તે લાલાખારોટ થયો ને જે મદારી હતો તે રાણીનું રૂપ
 જોઈ મોહીત થઈ ગયો હતો તે રાંડીરાંડને ઘેર તેને પેટે છોકરો થઈને
 અવતર્યો પણ રાંડીરાંડની કુળેલી થાય તે માટે તે છોકરાને જર્મવગ-
 ઠામાં મુકી આવી તે બાવા ધુધળીમલની નજરે પડ્યો. એટલે પોતે
 પોતાના મઠ (આશ્રમ)માં લાવી મોટા કર્યો તેનું નામ ગોરખો પાડ્યું
 હવે સદેવંત જ્યાં બાર વરસનો થયો એટલે તેનું રૂપ અને જોબન
 ઠામરૂપ જેવું થઈ રહ્યું પોતે રોજ સાંજ પડે કે પોતાના દેવંતઉપર
 જવાહીરનું રત્નજડીત પલાંણ માંડી પોતે સ્વાર થઈ હવા ખાવા નીકળે
 સાવલીંગા પણ એવી મહા તેજસ્વી ઇંદ્રની ધરની અપસરા જેવી
 બધીગણી ચતુર થઈ છે તે પોને દરરોજ નીશાળે જાય છે ને પોતાના
 મહેલે તેના પીતાએ સદાવ્રત બાંધ્યું છે કે કોઈ અબ્યાગત માગવા
 આવે તો તેને આપે પણ પાકો ન કહાડે. સાવલીંગા ધણી શોભીતા

શશુગાર પહેરીને પોતાની સોલસે સાહેલીઓને લેઈ રાજ સાંજની વખત નવડેરીએ ગરબ ગાવા જાય છે એવામાં એક દીવસ બાવા ધુંધળીમલના ચેલા ગોરખે કહ્યું કે મહારાજ તમે તમારી જટા કેમ ચોળતા નથી ? ત્યારે ગુરુએ કહ્યું કે બચ્ચા વસ્તીમે મંગનેકુ જના પડતાં હે સો ધુરસદ નહી મીલતી ત્યારે ગોરખે કહ્યું કે મેં મંગનેકુ જઈ ? બચ્ચા જાવતો સખી શીર લાલાખારોટકી પોળમાં મત જના ગોરખો કહે ઠીક મહારાજ પછી ગોરખે માથાના કેશ છુટા મેલી અખંડ બહુત લગારી અંચળો, ઝોળી, ઝંડો, પાત્રપાવડી, ચક્રમક ચીપીઓ, શેલીછીંધ અને કપાળે સીંદુર આરચા કરી હાથમાં ડંડો લઈ કછો બીડી જોગી બની વસ્તીમાં ચાલ્યો એક શેરી અને ખીજી શેરી ને ત્રીજી શેરીમાં અલક જગાવતો જાય છે કે એકે બયરી બોલી મહારાજ તમે લાલાખારોટની પોળમાં જાઓ કે ત્યાં પદમશ્ચા શેઠની છોડી સાવળીંગા તમને મુખ માગ્યું આપશે એવું સુષ્ણી ગોરખે ગુરુનું વચન ન માનતા લાલાખારોટની પોળમાં ગયો કમરે ધુધરા કશી દીધા હતા તે સાંબળી કુતરાં બસવા લાગ્યાં એવા ડોળની પદમશ્ચા શેઠની હવેલીના સોનેરી ચોકમાં આવી અલેક જગાવીઓ.

ચોપાદ—સતકા બાંધ્યાં સદાવ્રત, ને કુડા બાંધ્યાં કામની;

સતકી સુરત ધરમ, બીક્ષા દોને લામની,

બાવાએ કહ્યું જો સદાવ્રત સતનાં બાંધ્યાં હોય તો બીક્ષા આખ્ય અને જો કપટ કર્યાં હોય તો અમે જલ્દીએ એમ કહી મહેલ નીચે જઈ પછી સાવળીંગા કહે છે

મારા મોહોલુ, હેડ અમેખ જગાવીયા;

નવરા નોતા મારા હાથ, બાવાજી પાછા ચાલ્યા.

સાવળીંગા કહે કે મને વાર લાગી તેથી બાવાજી પાછા ગયા. એવું સાંબળી બાવો સનમુખ આવી કહે છે.

દેવું હોય

શબ્દ પાળો શામની.

અતીત ઉભો છે તારે દાર, બીક્ષા દોને ભામની.

આવાને સનમુખ ઉભો જોઈ સાવલીંગા કહે છે. ઉભા રહેને આવજી
આજ, બીક્ષા તમે લીજીયે; તેમ આવે લીક્ષા દહેર, આશિષ અમને દીજીએ.

એમ કહી સાવલીંગા પોતે સોનાનો થાળ ભરી આવાને લોટ
આપવા આવી તે જોઈ આવો કહે છે.

નાંખ્યાં નજર કરાં બાણ, આટો કેમ લીજીએ;

આવો માગે જોખન કરાં દાન અતીતકુ દીજીએ.

સાંભળી સાવલીંગા બોલી.

તમે પુજ્યા દેવ, કે તમે પુજી દેવીઓ;

તમે થયા જોગીરાજ, તમારે નારી કેવીએ.

હે આવા તમે સંસાર મુકી જોગી થયા ને તમારે નારીનો
ખપ છે? ત્યારે આવો કહે છે.

નથી પુજ્યા મેં દેવ, નથી પુજી દેવીઓ;

ગુરૂએ આપ્યા છે શબ્દ, નાખું છું નીત ફેરીઓ.

આવે કહ્યું હતો દેવદેવીઓને જોળખતો નથી પણ ગુરૂના વચને
કરીને અહી ફેરા ખાઉ છું સાવલીંગા તેના બોલ સાંભળીને તેનું રૂપ
જોઈ ધણી મોહીત થઈ ચેલાને કહે છે.

કામની રૂપ સ્વરૂપ, રૂદેમાં જાણીયે,

શહેર સમુળા મરખમ, મન ગમતા માગીએ.

સાવલીંગા કહે શહેર બધું ઉધું વળ્યું છે કે કોઈ નારી નથી
માટે નગરમાં જઈ કોઈ સારી જોઈ પરણો તે સાંભળી ચેલો કહે છે.

તુમ રૂપસ્વરૂપ, હાજર રહો તમ અડી,

દેને જોખન કરાં દાન, લગ્ન કરેને અમધડી.

ચેલે કહ્યું તારા જેવી રૂપાળી બીજી કોણ છે એવું સાંભળી
સાવલીંગાને રીક્ષ અડી ને ચેલાને કહ્યું.

દેહરો—માવારે મારા આવલીઆને, વળી નજરો રાખ્ય તારી
ઠીક; ફાડીરે નાખીશ તારાં તુમડાં તો વળા શેમરે માગીશ બીખ.

એવું સાંભળી આવો કહે છે—

દેહરો—સુન બે ચંચલ નારીઆને વળી બોલનકું જરા શીખ
વાડેથી લાવું બીજાં તુમડાં ને વળી તેમાં માગીશ બીખ.

હે સાવલીંગા વીચાર કરીને બોલ તુમડાં ફાડીશ તો વાડે ધણાં
નીપજે છે તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ—ત્રાંકાં કરીને નેચ, બાવાજી તમને મારશું;

ઢોળી પડશે ઉભી બજાર, તુમડાં પુટશે હાથયું.

એ સાંભળી ચેત્રો કહે છે કે તું એવી કામજુગારી છું કે નજર
કરી મારીશ. એમ કહી કહે છે.

સુનમે ચંચલ નાર. કલ ઉડ મરજયગે;

દેને જોખન કેરાં દાન, દુવા દેકે જામગે.

હે સાવલીંગા તુ ગુમાન કરે છે તે શું કેટલા કાળ ઇવતારી
છે, ત્યારે સાવલીંગા કહે છે.

જાતનો અતીત ફાણુ છે તમારી માતડી;

આવવા દે પીતા મુજ આજ, પછે જોતારી વાતડી.

સાવલીંગા કહે મુઆ અતીત થઈને આવી હડ કરે છે, મારા
બાપને કહી વલે કરાવીશ ચેલો કહે છે,

બડો પીતા તારો શેઠ, હુંટાવે પુલત્રાડીઆં;

તેરે સરખી કલીકા કયાભાર, કાયકું મેણાં મારીયાં.

હે બી તારો બાપ તો મોટો ઉમરાવ છે તેતો પુલની વાડીઓ
હુંટાવી દે છે, તુ તો પુલની કળી જેવી છે, તેમાં આટલો
ગુમાન કરી મેણાં મારે છે તેવાં વચન સાંભળી સાવલીંગાને કોષ
ચડ્યો અને આંખો કહાડી બાવાની સામે જોયું.

બાવો માગે લોટ કે, જાહેર જાણે આપણે.

સોઝ્યાં નેહ ફર્યાં આણ, બાવો પડ્યો બારણે,

જ્યાં સાવલીંગાએ આવતા સામે નજર કરી કે બાવો તેતું તેજ
જોઈ બોંયપર પડ્યો તે પડતાં સાવલીંગાની ભોળ્ય બારીએ બાવી તો
બારણા આગળ બાવાને પડેલા દીઠો તે જોઈ વીચાર કરે છે નણુંદ
નાનાં છે પણ કામણુગારાં નીકળ્યાં, બાપડા બાવાને જોત જોતામાં
બોંય ઉપર પડ્યો એમ વીચારી કહે છે.

નણુંદ નાનેરાં બળ, કામણુ કયાથી શીખીયાં;

જોગી માર્યો અબધુત, ધરો ધર બીખીયાં,

હે નણુંદ આ બાપડા બીખ માગનારને તમે શું કરવા માર્યો તે
સાંભળી સાવલીંગા પોતાની ભોળ્યને કહે છે.

દોહરો—મેરે માર્યો હોત તો હું રે મર, નહીતર મરીજ્ય લાબી
તારો વીર; ડાખી આંખને ફરેકડે. ને વળી ફાટી પડ્યોરે ફકીર.

સાવલીંગા કહે છે મેં માર્યો હશે તો હું મરીશ ને તું જીવું કલંક
મુકતી હમ્મશ તો તારો બાપ મરશે. મારી તો આંખ જોઈને મુલો છે.
એવામાં એલાનો ગુરૂ બાવો ધુંધળીમલ્લ તે જગાએ આવ્યો ને જીએ છે તો
એલો તો બોય પપર ઉધે મેહોડે પડ્યો છે ને મહોમાં ધુળ પેશી ગઈ છે એળી
બોળી ફેંકી દીધી છે. હવે ગુરૂને આવ્યો જોઈ ભોળાઈ સાવલીંગાને કહે છે.

એક માર્યોને બીજો મારશો તો વળી, નમ્રમાં થાશે જોને વાત;

જોગી માર્યો જટાધારીઓ, બાપ જેવા ગોરખનાથ.

હે બાપ આ એક માર્યોને ને બીજાને મારશો ધર ધર વાત
થશે હવે ગુરૂ એલાને કહે છે.

ચોપાપ—એલાને તુટ્યો જોને આબ; તુટીરે જાણે આલસી;

ચંદ્રવદની નારી, કામણુગારી કોણ મળી

હે એલા તને શું થયું તારે માથે આબ તુટ્યા કે તને કાંઈએ
કામણુ કર્યા તે સાંભળી એલો કહે છે.

નથીરે તુટ્યો ગુર આભ, નથીરે તુડી આભલી,
કામણગારી નારી સાવર્ણીગા મુજને મળી.

હે ગુર મને સાવર્ણીગા કામણગારી મળી છે બીજું કાંઈ થયું
નથી તે સાંભળી ગુર કહે છે.

મુણુ એ ચંચલ નાર, લડકેકું કયું લડી;
શીર લઉંઘા ઉતાર, અદાસે કયું ખડી.

હે રાંડ તેં મારા ચેલાને કેમ માર્યો? તને શ્રાપ દેધ બાળી
બરમ કરી નાખીશ નહીતો સાચે સાચું કહે. તે સાંભળી સાવર્ણીગા
નરમ થઇ આવતે નમી પડી કહે છે.

દીઠી જોગનવંતી નાર, જીવડો ચાલ્યો છળીરે;
એમાં શો અમારો વાંક; શું આબ્યા ચેલાની વાર ચઢીને.

હે મહારાજ મારું જોગન ને રૂપ જોધ તમારા ચેલાનો જીવ ચળી
ગયો તેમાં હું શું કર ત્યાં ગુર કહે કે તું એને ઉઠાડ. પછી
સાવર્ણીગા ચેલા પાસે આવી કહે છે.

ચેલાજી બેઠા થાઓ, આંજી તમારી આંખડી
પહેરવા આપુ પીતાંબર લાલ, ચડવા આપુ ચાખડી.

હે મહારાજ હવે તો ઉઠો- પશુ ચેશે ઉડતો નથી તે વારે
સાવર્ણીગા પોતે ચેલા સામું હસીને લલચાવે છે.

ઉડીને મહારાજ, આપણે કરીએ ગોડડી
રંધાવું બીસ રસોબ, જમાડુ રસ રોટલી

હે મહારાજ, તમારે જ જમવાની પ્રવ્થા હશે તે તમને જમાડીશ
ને તમે ઉઠો તે સાંભળી ચેશે કહે છે.

બળ્યાં તમારાં પકવાન, બળીરે તમારી રસ રોટલી;
સલામત મહારા મેહેલના ફેરો ભોટ, બળીરે તારી ગોડડી.

હે બી મારે તો તારું કાંઈ જોષ્ટું નથી પછી ગુર ચેલા
હાથ ફેરવી ઉઠાડી ચેલાને કહે છે.

એલા નાસવું હોય તો નાથ કે શેહેર નહીં આપણું;

મળશે માહાજન દેરાં લોક, કોઇ કહે આપકુ.

હે એલા હવે તું ઉતાવળો ચાલ નહીંતો તેનાં સગાં વહાલાં જાણશે તો આપણને મારશે એવામાં આરોશી પાડોશી એકઠાં થયાં ને ધણાક લોક ભરાઇ ગયા ને ચાલવાની જગ્યા રહી નહીં, પછી ગુરૂ સરવેના ઉપર રોષ કરી કહે છે.

મળી જે વરસ અઢાર, દુનીયાં સરવે દુંદળી;

શેહેર કરી દઉં હળાહળ, ધમુક્યો આવો ધુધળી.

આવો રીસ કરી લોકને કહે છે તમ સખ લોક ઊધરશે ચલે જાઓ નહીંતો સારા શહેર હળાહળ કરે ડાલુંગા પશુ લોકો માનતા નથી એવામાં સદેવત કુંવર ઘેડે બેશી કરવાની કળ્યા હતા તે ત્યાં આવ્યા ને પોતાની પાસે ચાપકા હતો તે લોકોને આપટવા માંડ્યો. એટલે માણસો દોડાદોડ કરવા લાગ્યા. પછી આવો પોતાના આશ્રમ ઉપર ગયો ગોર-ખાને કુંવરે બોલાવીને પુછ્યું કે ત્યાં શું હતું કે લોકો ભરાયાં હતાં ત્યારે ગોરખો કહે છે કે મહારાજ તમારા નગરમાં જીવતી ડાકણ છે તે મને વળગી હતી પણ મારા ગુરૂ સમર્થ હતા તે મને જીવતો ઉઠાડ્યોને અહીં લાવ્યા નહીં તો ઉગરત નહીં ત્યારે કુંવરે કહ્યું કે ડાકણ આકણની વાત જવા દો સાચે સાચુ કહો ત્યારે એણે કહે તમારા નગરમાં મેં અહીં દેખી ને તેના તેજ કરી મુરછા ખાઇ પડ્યો હતો એમ કહી કહે છે.

બરતખંડ રાજા હુંય ક્યો ને વળી બમી આવ્યો સરવે જોઇ
એ બદન એ અબીકારે, રાજા નાર ન દીડી બીજ કોઇ,
એસી નહીં દેવળમાં પુતળી, ને નહિ રાણી રાજ દરબાર,
સાચું માનો કુંવર સુલક્ષણારે, એતો અપ્સરાની અણસાર.
ચોપાઇ—અપ્સરાની અણસાર, શેઠ પદમશાની કુંવરી;

મૃત્યુલોકની માંચ અપ્સરા એ ઉતરી,

છે દ્રીમ ચળ અચળ અલખેલ, ચપળાશી ચમકે બદનમેં
એ મોહીનીકી આંખ, જ્યાં ચઢદા રત્ના ઝલકે નેનમેં.

હે રાજા કે જેની આંખની ઉપમાં કેવી કે જેના મોટા વદનને
શિશે ચપળા કહેતાં વીજળીને ચમકારો થઇ રહે છે એવા ઝમકારા
મારે છે એ સાંભળી સદેવંતને મોહ થયો, ને કહ્યું કે તુ મને તેનું
નામ ઠામ બતાવ તે સાંભળી ચેત્રો કહે છે.

દોહરો—ઉંચા નાળીએરીનાં ઝાડવાને, સામી સરખવાની ઝોળ;

અતર કરતુરી મેંકે ધણીને, એરે સાવલીંગાની પોળ.

ચોપાઇ—એરે સાવલીંગાની પોળ સામાની ઝોસરીએ.

બારીએ ઝરખાં ચાર ઝુકી રહ્યાં છે મેફાએ.

બાદલ મોહોલ રંગ મહોલ, ખડક મોહોલ ઝુકી રહ્યાં;

એમાં સાવલીંગા નાર, મારાં મન મોહી ગયાં.

એટલે સદેવંત પોતે લાલાખારોટની પોળમાં આવી જીએ તો એક
ધણી ઉંચી હવેલી દીઠી આમાં સાવલીંગાની હવેલી કેમ હશે એવો
વીચાર પોતે કરે છે એટલામાં રાજસમામાંથી લાલાખારોટ ધેર આવ્યા
ને સદેવંત કુંવરને શેરી વચ્ચે ઉભેલો જોયો પછી બોલાવી કહે છે.

દોહરો—શેરી વચ્ચે સદેવંત આવીને, વળી ઉભા રહ્યારે મહારાજ.

સાચું બોલોને કુંવર સુલક્ષણારે, તમે આવ્યા છો કોનેરે કાજ.

હે સદેવંત તમે અહીંયાં શેરી વચ્ચે કોને સારુ આવી ઉભા
છો? ત્યારે સદેવંત બારોટને કહે છે.

લાલાખારોટ મારે મન વસ્યા, ને વળી તમથી વાલેરુ નહી કાચ,

તમારી શેરીમાં એક નારી રહે, તેનો મેળાવો કરી કોને કાચ.

ચોપાઇ—મેળાવો કરી દોને કાચ, આલુ કડાં કંઠી ચોકડા,

લુટાવી દહિ ધન માલ, રૂપિયા આલુ રોકડા.

આલુ પ્રાણખીઓ ને સુખપાલ, આલુ હાથી જોડલા,

અડધુ આલુ રાજપાટ, આલુ રથ જોડલા.

સદેવંતે કહ્યું કે હું તમને કહો તે આપું પણ મને એ નારીનો મેળાપ કરાવો. આરોટ કહે એનું નામ કામ કંઈ હશે કે બાંધે બારે નારીજ એવી નારીઓ તો મારી પોળમાં સો છે જો તેનું નામકામ કહો તો વળી બતાવું ત્યારે સદેવંત કહે કે પદ્મશ્યામી દીકરી સાવ-લીંગા તેનો મેળાપ કરી આપો તે સાંભળી આરોટ કહે છે.

એતો દામ નથી હરામનાને, એ રાજ લોભે તે નહી જાય,
ધેરધેર મારા માને પિતારે, રાજ મુખથી તે કેમ કહેવાય.

આરોટ કહે છે રાજ એ લોભથી નહી લલચાય એને ધેર કંઈ કમી નથી કે તમારી સાથે પછસા સારું પ્રીત કરે તે માગથી એને મોઢે જઈને ન કહેવાય. મારા મેહેનમાં તો બધે મારે માત પીતા જેવું છે હું એને કહું ને એ જઈને એના બાપને કહે તો મારી ઇજત જતી રહે તે સાંભળી સદેવંત કહે છે કે હું આરોટ તમે જો મને ન મેળવો તો તમારું વચન જાય ને મારે તો એના પછાડી જીવ કહાડવો પણ એનો મેળાપ કરવો આરોટ કહે એનું તમારે શું કામ છે ત્યારે સદેવંત કહે છે કે આરોટ મને બાવાએ કહ્યું કે મેં નવખંડ સાત દ્વીપ જોયા પણ એવી નારી કામ ઠેકણે દીડી નથી ને કાને પણ સાંભળી નથી ને ઈંદ્રને ધેર પણ એવી અપ્સરા નહી હોય એવું એનું રૂપ છે આરોટ કહે એનો મેળાપ થવો મહા દોષલા છે. સદેવંત કહે જો તમે મેળાપ નહી કરાવો તો પછી બીજાથી થવાનો નથી ને મારે પણ પ્રાણ સુક્યા વિના છુટકો નથી ત્યારે લાલાઆરોટ કહ્યું કે બાપ હમણાં તું ધેર જા ને સાંજના ચાર વાગતાં પાછો અહીં આવજો એટલે એ નિશાળથી આવતી હશે તે તને બતાવીશ એમ કહી આરોટ ધેર ગયા ને સદેવંત કુંવર પણ પોતાને ધેર ગયો હવે ચરમાં સદેવંતને કાંઈ સુઠવું નથી ને સાવલીંગાની મનમાં ઝંખના

ભાગેલી છે તેથી કાંઈ એન પડતુ નથી ને વિચાર કરતાં ત્રણ ચાર વાગવા આવ્યા એટલે સદેવંત કુંવર પોતાનો શણગાર પહેરીને જવાની તૈયારી કરે છે.

દોહરો—હીરા માણેક મુગટ જડયો વળી કુંડળ લટકે કાન;
મોતીયાની માળા પહેરીને, તે ઝળકે સુરજ સમાન, કલગી તોરા ફરફરે, ને જરકશી જામે જોને સાર; શાલ દોશલા એઢીયા માહે ઝાઝા ઝળકે તારા શેલ કશીરે કમર આંધીયુ, ને વળી બરગચીનો સુરવાળ તીર તરકસને કામઠીને; વળી શીરોઘની તરવાર;

ચોપાઇ—શીરોઘ તરવાર, બાલા જોને હળહળે;
એવા સજી શણગાર; રાજા મહેલમાંથી નીસરે,

આવી તરેહના શણગાર સજી પોને મહા કામરુપ બની ઘોડેચાર મધ લાલાજારોટને ઘેર ચાલ્યા લાલાજારોટ સુતા છે તેમને જગાડ્યા ને કહે ચાર વાગ્યાની વખત મધ હવે ગતે એ સ્ત્રી દેખાડો જારોટ અશીષી હતો અને અમલ પાણી ઉતરી ગયેલાં એટલે મીઠાળ ઠેકાણે ન હોવાથી કુંવરને કહે છે કે તમે તો માગ માથાના મુગટ છો પણ જો બીજો હોત ને મને આવી કાચી ઉધમાંથી જગાડ્યા હોત તો હું એને મારી નાખ્યા વગર મુક્ત નહીં પણ તમને શું કરે હવે. મને કસુંબો પીવા દો પછી હું તમને બતાવું. જારોટ કસુંબો પીવાને હોકા ભરી બેઠા એટલે કુંવર કહે મને બાવાએ કહ્યું તે વાત ખરી છે કે ખોટી એવું રૂપ એવું છે કે નહીં ત્યારે જારોટ સદેવંતને કહે છે.

જેણે પુરવ જન્મ કરોડો પુન્ય કર્યાં તોવ તેનેજ એ નારી મળે, નહીં તો મળનાર નહીં જેનું નાક સુડા કહેતાં પોપટની ચાંચના જેવું છે, હાત દાડમની ઠળીઓ ને જેની ઝંઘા કહેતાં સાયળ કેળના ચંચ જેવા છે ને પગ કોમળ વનની ઠળી જેવા છે આગળીઓ તો જણે મગની ઠળીઓ ને આખોમાં તો જણે સરવ જગત મોહી રહ્યું છે એવી સ્ત્રી.

પુરવ જન્મના સંસ્કાર વીના મળે નહીં એવું સાંભળતાં સદેવંત કુંવર મહા મોહીત થઇ ગયો ને કહે છે કે વળી એવું બીજું લક્ષણ જતાવો ત્યારે આરોટ કહે છે.

કવીતા—મુખ અન્યો મેહતામ સરીખો દાંત જડે જળ સોનેરી
પુરવ પાનસો પેટ કહી જે છાતી ખની કાચી કેરી. કંઠ કોકોલ જેસો
મદન કંકને તુજ ઘેરી; ચાલ સુણે ગજરાજ સરખી, સો કાઠ આશુક
ફરતે ફેરી. છુટે પસીના જમર આસ છે, લાંબે બલ નાગન કાલી;
પુરવ પુન્ય કાચે જેને કાટીક સે, પાવ એસી નારી,

મીડી જુખાશે જગ ભરમાયા, નેનમે મેહની મારે; લાંપટ ખનાકે
હુટ લીએ જ્યું ચમક રહે ગગને તારે. જેસી આકાશ પર નજર
દોડાવે, ને ઘડી પલકમેં ધર મારે, ઉત માયાસે કાઠ અચ્ચા નહી,
લાંપટ રહે જગ સંસારે; હંસ મોર કીર કપોત કહીએ; જ્યુ કોરીલસે
કીરધારી પુરવ પુન્ય જેને કાટીક; સો પાવે એસી નારી

હે રાગ તેની મીડી જીભે ફરી આપ્પી દુનીયા મોહી રહી છે.
અને તેની આંખમાં તો જણે વશીકરણ વીણા બરી છે અને તેના
ઉપર નજર કરે તેને પાડ્યોજ છે તેની શીશોટી કાયલના જેવી છે હે રાગ
પુર્વ જન્મના સંસ્કાર વીના એ આ મળે નહીં તેમ તેમ રાગ મહા
ગાંડો ને ઘેસો થઈ જાય. અને આરોટને કહે છે કે આરોટ વળી એવું
વરણન કરો એટલે આરોટ કહે છે.

સોળે શણગાર ખત્રીશ અલંકાર, ચોરાશી આસન જણે. ખત્રીસ
કળા લક્ષણમાં પ્રેરી, ચીત પદમનીકો નીશાને કવીજન જોગ જુગતસે
કાનો, સમજોજો કાઠ તન સાને, રામકૃપા હરીષમ્ભા ખીન મીલે ન
એસી દીલજાને. શાગ પરમગીર કહે સમામે, સુવ સુંદરપર બલીહારી;
પુરવ પુન્ય જેને કાચે કાટીક, સો પાવે એસી નારી.

હે રાજા હરિની ઇચ્છા વિના કે હરી વીના બીજા કામને મળવી કઠણ છે તારા નસીબમાં હોય તો મને એવું ૩૫ સાંભળતા સદેવંત રાજા મુરછા ખાધ ભોંચપરે પડ્યો બારોટ આસનાવાસના કરી બેઠો કરીને કહે છે કે હે રાજા અત્યારથી તમે આમ ભોંચમાં પડો છો તો નજરે જોશો ત્યારે તો શુંએ થશે રાજા કહે હું એને નજરે જોઈશ ત્યારે મારો જીવ ટેકાણે આવશે મારે બારોટ મને બતાવો એવામાં ચાર વાગવા આવ્યા એટલે બારોટ અને રાજા અગાશી ઉપર ચડ્યા સાવલીંગ નિશાળમાં ચાર વાગ્યા એટલે પોતાની સોલસે સાહેલીઓ લઈ પોને હંસની ચાલ ચાલતી આવે છે અને તેનું મુખારવીંદ સુર્યના જેવું પ્રાશ મારો રહ્યું છે તેથી તેને આવતી જોઈ બારોટ કહે છે

દોહરો—સાવલીંગા ચાલી નિશાળથીને, વળી બધુ બણીરે આવંત;

મજરો કરેરે લાલ કરીરે, એતો ગુણુ રાગે ગાવંત.

સોહસો—ગુણુ રાગે લાસો ગાવંત સમજી મનને સજન

કલીયુગમે આવે ઓ નારી, લુટી જશે નગરી સારી.

બારોટ કહે હે કુંવર તમે કિતવળા બધ ગાંધી શેરીએ કિમા રહો ત્યાં તમને તે મળશે. સદેવંતે વેગળેથી આવતી જોઈ હતી એટલે મનમાં બધો મોહીત થઈ રહવાયા રહવાયા ઘોડે બેસી ગાંધી શેરીએ ગયો.

ઓપામ—રડો થઈ કામની લાગ્યા નેનમે, મુજરા ચલે હંસકી ચાલ; ગમેમે કુલનપ્રા ગજરા, સાવલીંગા ૩૫ સ્વરૂપ ધર દીસાએ ચાલીયાં જમ માન સરોવર માંહી હંસગતી હાલીયાં.

સદેવંત રરતો રોહી ઉભો છે એટલામાં સાવલીંગા સોલસે સાહેલીયો સાથે ચાલી આવે છે અને જે જે સાહેલીનાં ધર રસ્તામાં આવે છે તે ઘેર જઈ નવ નવ ડેરીએ ગરબા ગાવાને બવા સાફ શૌભીતા જુજી માર પેરવા જાય છે જેમ કરતાં સાવલીંગા પોને એકલી ધર બણી

ચાલી આવે છે તે સદેવંતનો ઘોડો ઉભેલો જોઈ અચકામને વીચાર કરવા લાગી કે રાજાને કુંવર ઉભો છે તેથી સામા જવું નહીં કારણ કે મહા તોફાની છે માટે કાંઈ આડો રસ્તો કાઢી ઘેર ચાલી જઈ એમ ધારી ગાંધી ઉપર દુહો કહ્યો.

દોહરો—ગાંધી કસ્તુરી જોઈને આપજોને, વળી ખોરી નહીંરે ખવાય,

કોઈ માણસ આડું ઉભું રહ્યુંરે, તેના આડું તે કેમ ઉતરાય.

એવું સાંભળી સદેવંતના મનમાં એવું આવ્યું કે ગાંધીને ઘેરથી કસ્તુરી લઈને આવે છે પણ સાવર્ણીગાની કહેવાની મનભળ હતી કે રાજા તુ કસ્તુરી ખોળવા આવ્યો છું તે તને રસ્તામાં નહીં મળે એતો કોઈ એકાંત જગેએ મળે એમ કહી આડે રસ્તે થઈ પોતાના મહેલ ભણી ચાલી નીકળી ઘેર જઈ સોળે શણગાર ધારણ કરી વાળે વાળે મોતી પરાવી મહા મુલ્યવાન વસ્ત્ર પહેરી કોઈ રંભાની માફક બની ઠણી નવ ડેરીએ ગરબા ગાવાને ચાલી. સદેવંત ગાંધીશરીએ ઉભા છે તે લાલા ખારોટ અગાશીમાં ઉભા ઉભા જુએ કે રાજા મુરખ જેવો છે તેતો નવ ડેરીએ ગઈ અને રાજા તેની વાટ જોઈ ત્યાં ઉભો છે તેને પાછો ખોલાવું એમ કહી ખારોટ અગાશીમાં રહી રાજાને કહે છે.

ચોપાઈ—સદેવંત ઘોડીસો ખેલાવ, કે આવ મારી શરીએ,

સોલસેં સાહેલીએનો સાથ, રમે છે નવ ડેરીએ.

હે રાજા શું ઉભો રહ્યો છે પાછો આવ એ તો નવડેરીએ ગઈ ત્યાંથી રાજા ખારોટના ઘર આગળ આવ્યો અને સાવર્ણીગા નવડેરીએ ગઈ એવી વાત સાંભળી ઘોડો છુટો મુકી ધસ્યો ધસ્યો નવ ડેરીએ જઈ ઉભો અને જુવે છે તો એક એકથી ચડીઆતી સોલસેં સાહેલીએ દીઠી તેમાં સાતલીંગા કઈ તે જોળખાતી નથી તેથી પાછો નિરાશ થઈ ખારોટની પાસે આવી કહે છે.

દોહરો—જેને સોળસો સાહેલીઓ સાથ. ખારોટ કેમ જાણીએ;

કઈ સાવર્ણીગા નાર, અમને તે જોળખાવીએ.

હે બારોટ સોલસેં સાહેલીઓ એક રૂપ ત્યાં તો થઈ રહી છે તેમાં સાવર્ણીમાં કંઈ તે મને ઝાળખાવો ત્યારે બારોટ કહે કે હે રાગ તારા જેવો મુરખ કાણુ કે પૂછ્યા ગાછ્યા વગર ઘોડો છુટો મુકી નાઠો તે મારા ઘોડાની સાથે લડ્યો ને દોરડાં તોડી નાંખ્યાં આવા તું બોધા ચક્રા જેવો કેમ થઈ ગયો છે સાવર્ણીમાં તારી કીમ્મત કરશે કે રાગ મુરખ જેવો છે માટે જરા શાણપણુ આણીને તેની પાસે જ સદેવંત કહે ભાઈ એવું રૂપ એમ ગાંડો થઈ ગયો છું. તેથી મને કંઈ સુઝતું નથી બારોટ કહે તું તારો ઘોડો બાંધી ધીરજ રાખીને જા હું તને એકાણુ ખતલું છું તે યાદ રાખજે.

દોહરો—ધુધરીઆળો જોતો ગોકુણો, ને વળી સાહુડે કસખી દાર;
કંઠે લાલ એક મધુધી ઝળકે, એના હાડડામાં ટહુકે જોને મોર.

ચોપાઈ—હાડડામાં ટહુકે જોને મોર, હાલેરે જેમ હાયણી;
સાવર્ણીમાં સમતોલ ન આવે, દુજ સાથની; સઘં આંખે,
અંજનને મેશ, એની આંખ તો વણુ શરમે ભરી,
જોને શોભીન શણુગાર, એને એક દીલડી

હે સદેવંત એની આંખો તો વણુ શરમે અંજાયેલી છે તે બીજી-
એને અંજન આંજવું પડે છે ને કપાળે દીલડી ચોઢેલી છે અને
બીજીએના સોળ શણુગારોની બરાબર છે એવું એવું રૂપ છે તે
એકાણી લઈ સદેવંત જલદીથી નવ ડેરીએ જઈ જ્યાં સોળસેં સાહે-
લીઓ ગાતી હતી તેની વચ્ચે જમને ઉભો એટલે બધી સાહેલીઓ
શરમાઈને આધુ ઓઢી એકઠી થઈ ગઈ અને સાવર્ણીમાં હતી તે પોતે
આધુ ઓઢી તેના સનમુખ આવી ઉભી રહી અને સદેવંતને કહે છે.

દોહરો—સદેવંત કુંવર સુગણુ ઉભા કેમ શેરીએ, હું નકલંકી
છુ નાર. તેણી કેમ ફરીએ. દેખશે દુરીબન લોક વિચારમાં કાઢ
વાતમાં આપણે સરખાં સરખાં દોય, જાઓ સૌ સૌના સાથમાં.

હે રાજ તમે તમારા સાથમાં જાઓ, ને હું મારા સાથમાં જઈ કાંઈ આપણને દેખશે તો વાત કરશે માટે તમારે આવું કરવું ન થટે આ કાંઈ એકાંત જગા નથી ને પ્રીત તે કાંઈ ઉઘાડી થતી હશે? આવા મીઠાશના વચન સાંભળી સદેવંત મહા મોહીત થઈ ગયો, ને કહે છે.

દોહરો— નગરઠા મુલતાન, ના દેખી એમી કામની,
ગળે મોતનકા દાર, અંબુકે છે દામની, અતર જીતો છે કેશ,
અખીયાં દોહો લાલહે, જો ધર એસી નાર, સોઈ નર ન્યાલહે.

હે સાવલીંગ તારા જેવી રૂપવંતી સ્ત્રી જે પુરૂષને મળી હશે તે પુરૂષને ધન્ય છે સાવલીંગા સદેવંતનાં મીઠાશનાં વચન સાંભળી ધણી મોહીત થઈ ગઈ ને કહે છે.

દોહરો—કમર કટારી રાજ વાંકડીને વળી તેને જોઈએ
શીરોઈ તલવાર, જે ધર એલા સાજના,
તે વળી ધન ધન નારી અવતાર.

હે રાજ તારા જેવો જે સ્ત્રીને પુરૂષ મળ્યો હશે અને તેને જે નારી મળી હશે તેને ધન છે. અરસપરસ મીઠાશનાં વચન માંભળી સદેવંત કુંવર સાવલીંગાનો છેડો ઝાલીને કહે છે મને તું તારું મોહું દેખાડ ત્યારે સાવલીંગા સદેવંતને કહે છે.

દોહરો—સદેવંત છેડો મારો મેલ પાલવ રૂડો ફાટશે.

ચુકાને દેદ્યું ગાળ રાજ લાખેણો લાખશે.

હે રાજ તમે મારો છેડો મેલો કેમકે અમે સ્ત્રી જાત તમને ગાળ દેદ્યું તો તમારી લાખની આખર તે કોડીની થશે તે સાંભળી પાલવ મુકી કાંડુ મુની કાંડી ઝાલ્યું.

દોહરો—સુણ સાવલીંગા સદેવંત કહેને, વળી મેલુ તે મનની લાજ,

શીશ પડે ને માઈ ધન લડે' તોએ ચોરી મેલુ ન આજ.

હે સ્ત્રી માઈ શીશ હેડું પડે તોએ હું તને મુકવાનો નથી માટે તારો ધુંધટ દૂર કરી તારું મો મને દેખાડ.

દોહરો—ધુંધડ મુખસે દુર કરીદે, તને ધુંધટ નહિરે સોય,
કીયારે કુળતી છે ગોરીયાં ને વળી વાત વેપારી ઘર જાય.
હે રાણી મારાથી મોં છુપાવી શીઃ જાય છે સાવડીંગા મોં દેખાડે પણ
આવા જોવું થાય તેથી મોં દેખાડતી નથી પણ રાજને સમજાવીને કહે છે.
આરે ધુંધટડામાં કપટ ધણીને, રાજ ધુંધટ ખોલ્યો નવ જાય.
જો મેં ખોલુ રાજ ધુંધટો તો વળી મરે કે માંદોરે થાય.
હે સદેવંત તને મારું મોં ખતાવું તો મરે અગર માંદો ખાય.
ત્યારે સદેવંત કહે છે.

ચોપાઈ—મેને ખામા કેવળીખા બહનાગ, ધંતુરેસેં કયું મરે,
મેને રમાડી કાલી નાગ, બીછુડેસે કયુ ડરે.

હે સ્ત્રી મેં કેવળીખો વહનાગ ખાધો છે તો ધંતુરથી કેમ
ડરીશ અને વળી મેં કાળા નાગ રમાડ્યા છે તો વીછુડાથી કેમ
ડરીશ. સાંભળી સાવડીંગા બોલી,

ચોપાઈ—ધુંધટડે કાળો નાગ, વીંછી ડંખ મારશે,
ભાગશે નેણું કેરું ખાણુ, તમને કાણુ ઉગારશે.

હે સદેવંત મારાં નેણુનાં ખાણુ વાગ્યાં તો કાંઈ ઉગારનાર નથી,
આટે તમે માઈ મોં જોવું મુઝી દો તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

દોહરો—સાપના કાટયા સૌ મરેને વળી વીછુડે તનમન દોય,
નારીનાં માર્યા નર મરે તો, તારા કુળમાં ન જીવે બાળું કોય.

હે સ્ત્રી તું કહે છે કે મારી આંખો જોઈને મરી જશો તો તારાં
કુળમાં કાંઈ જીવે નહીં માટે હે સ્ત્રી હવે રકઝક ન કરતાં મારા તપી
ગયેલા આત્માને તું કંડો પાડ એમ કહી રાજ કહે છે.

દોહરો—મુખથી પાલવ દુર કરો, ગોરી મુખ મુજને ખતભાવ,
રાજને તો રનેહ લાગ્યોરે, ગોરી નેણું નેણુ મીલાવ.

હે સ્ત્રી મને સ્નેહ થયો છે માટે મારા નેણની સાથે તારાં નેણ મીલાવ પછી સાવલીંગાએ સદેવંતનો ધણો આમ્રહ જોઈ વીચાર્યું કે મોં જોયા વિના મુકનાર નથી મોટે એને સમસ્યામાં કહી સમજાવું એમ વિચારી બોલી કે—

ચોપાદ—દશ આંગળીએ વેઠ, અંગુઠે જાણે આરશી, કયા જાણે દુરીજન લોક, અપન દોનુકી પારસી નીશાળે આવજો રાજ, ચીત મન રૂકે ધરો, ત્યાં મળશે અકાંત, વાસેરા વાતો કરો.

હે રાજા હું નીશાળે જાઉં છું. ત્યાં મળવા આવજો એટલે એકાંતે વાતો કરીશું, સદેવંત કહે હું તો નીશાળેથી ઉડ્યો છું તે હવે ફરીને કેમ અગાય સાવલીંગાએ કહ્યું ગમે તેમ કરીને આવજો ત્યારે સદેવંત કહે એ તો દીક પશુ ફાલ મને તારું મોઢું ખતાવ નહી તો રાત દીવમ તારી પાછળ જુરી જુરીને મરીશ, તેવું સાંભળી સાવલીંગા બોલી એમ હોય તો હ્યો મોં ખતાવું એમ કહી કહે છે

હે રાજા મને ચાર ડગલાં આધી જવાદો પછી તમને મોં ખતાવું પશુ તમે મને ફજેત ન કરશો એમ કહી ચાર ડગલાં આધી જઈ મુખ ઉપરથી પાલવનો ઢોડો ખસેડ્યો અને જ્યાં રાજા સામું જુવે છે એટલે જેમ આપાશ્રમાંથી એકદમ ઝસઝસાટ કરતી વીજળી નીકળે અને એકાએક ધાઈતા જોવામાં આવે અને અંજાઇ જાય તેવીજ રીતે રાજા અંજાઇ મુઠ્ઠા ખાઈ પૃથ્વી ઉપર પડ્યો સાવલીંગા દશક ડગલાં ગઈ એટલે રાજા આંખ ઉઘાડી જુવે તો સાવલીંગા જતી દીડી એટલે મનમાં જુરવા લાગ્યો ને કહ્યું કે હવે મને ક્યાં મળશે તે એનો મેળાપ ક્યાં થશે એવિ શોચનામાં સદેવંત કુંવર ગાંડા જેવો થઈ ગયો છે અને મુખથી સાવલીંગા સાવલીંગા કહેતો જાય છે.

રાજા પોતે વિચાર કરતો રસ્તે ચાલ્યો જાય છે એટલે રસ્તામાં હજમ મલ્યો તેને કહ્યું ગોર મહારાજની હજમત કરવા જાય ત્યારે નીશાળે

જામ સાવલીંગાની ખબર લેતો આવજો એમ કહી ઘેર ગયો ત્યાં રાણી પાટમદે એ દીવસથી રાજા ઘેર નહી આવેલા તેથી ઉદાસ થઈ બેઠેલી છે તે જાહે છે.

ચોપાઈ—વેરી જગ્યા વિદેશ, સજન થયા સહેરમાં, રાજજી તમારો જીવ, ફરે છે આજ લેહરમાં, મુખશું મીઠા બોલ, કેમ નથી બેસતા, શાને કાળે શામ ફરે છે ડાસતા.

હે રાજજી ઉદાસ કેમ જણાવ છો? રાજા કાંઈ ઉત્તર આપતાં નથી અને એક કારે ચુપ બેસી રહ્યા છે, હવે પેલો વાલીયો ધાંચળે નીશાળમાં ગયો ને ત્યાં મહેતાજી ઉંઘી ગયા છે અને એક કારે નીશાળીયા બણે છે ને એક તરફ પડે રહી છોકરીઓ બણે છે તેથી સાવલીંગા જોવામાં આવતી નથી એટલે તાખોટા પાડી નીશાળમાં ગાવા મંડી ગયો (સદેવંત નામ મારા વાલાજીરે, તેનું છે કામ મારા વાલાજીરે) એવી રીતે કુદતો જાય છે ને ગાતો જાય છે તે સાવલીંગાએ સાંભળ્યું એટલે વાલીયાને પડદામાં પાસે બોલાવી કહે છે કે સદેવંતની શી ખબર તે? ત્યારે વાલીઓ કે બાઈ તારી ચીંતામાં મરે છે ને ઘેસો ફરે છે સાવલીંગા કહે તું જરા મારા નખ લેતો જ એમ કહી હાથ બહાર કાઢે છે એટલામાં તો વાલીયાની આંખે આંધારાં આવ્યા ને ચક્ર ખાઈ બોંચ ઉપર પડ્યો ને શુદ્ધિ આવી એટલે હડીને સાવ-જિંગાના નખ ઉતારી લઈ રાજા પાસે આવ્યો એટલે પાટમદે પડદામાં ગયા પછી વાલીયાને રાજા પુછે છે.

સોહસો—એટલામાં આવ્યો વાલીઓ રાત, કુંવર પુછે છે તેને વાત સુતારે સુખ નથી ને વળી-સોઠાં નથી સુખ વાલીએ આવી દેખાડયા જીવોને નખ.

વાલીઆએ હથેલી ઉઘાડીને રાજાને નખ દેખાડયા એટલે રાજા મોહીત થઈ કહે છે કે આ હીરાકણીઓ ક્યાંથી લાવ્યો અને તેં જ એની દીમન શી આપી? (હવે એ વાત રાણી પાટમદે પડદામાં

બેઠાં બધી સાંભળે છે) એટલે વાલીઓ બોલ્યો મહારાજ આ હીરા-
કણીઓ નથી એતો સાવલિંગાના નખ છે રાજ કહે એના આવા
રૂડાં નખ ? તો હવે મને એ મળે તોજ અન પાણી લેવું નહીં તો
મારે તેની પાછળ પ્રાણત્યાગ કરવા-રાજ કહે છે.

ચોપાદ--જેવી દીડી હોય નાર, તેવી કહી અતાવજે,

કુડને કપટ કાંઈ, હૃદયે નવ રાખજે.

વાલીઓ કહે છે.

સોહલો--મેં એવી નથી દીડી નારી, એને હું તો ફર નગરી સારી,

તમને કહું છું સાચી વાત, પણ જોએ વાગે મોહનાં બાણ,

દોહરો--દર જાલીન નખ કાપતારે, મારુ હૃદયું તે ન રહ્યું ઠેર,

જાણે અધુરે રાજ વિજલીને, જેમ કષ્ઠ ધટામાં ધનધોર.

ચોપાદ--ઈંદ ધટામાં ધનધોર અધુરે વિજલિ,

એક દીડી અલબેલ, મુખરે અતિ ઉજલિ.

નિશાળે દીઠોરે જોને નાર, એ નથી તારા રાજમાં,

ધડી એક બેદી તારે પાસ, મેં તો દીડી લાજમાં,

હું રાજ મેં તો પડદામાં દીડી હતી પણ એના નખ લેતાં હાથ

જોયા એટલે હું. તો બોંયમાંજ ગોથુ ખાઈ ગયો તે બે ધડીએ શુદ્ધિ

આવી. એવું સાંભલી સદેવંત કુંવર ચીતભરમ થઈને ઘોડાની ઘોડારમાં

આલ્યા, (કહેવત છે કે રાજનાં કુંવર રીસાય ત્યારે ઘોડાની ઘોડારમ

જઈ સુવે) રાજ ઘોડાની ઘોડારમાં ગયા એટલે રાણી પુછે છે કે વાલીયા

હું રાજને ક્યારની બોલાવતી હતી પણ મારી સાથે બોલાતું નહોતા

અને તું આવ્યો એટલે તારી સાથે હસી ખુશીને વાતે વળ્યા તેનું

કારણ શું ? વાલીયો કહે બાઈસાહેબ મારું નામ ન દીધો તો હું તમને

કહું પેલી વાણીયણ આપણા રાજએ રાખી છે એ સાંભલી રાણીને

પોતાના મનમાં કરોધ થયો ને નકકી કર્યું કે રાજ બે દીવસથી

ધેર નહતા આવ્યા તે એનાજ વાસ્તે માટે અહીંયાં રહી શું કરવું છે
હુંએ મારે પીએર જીવશ. એમ ધારી રાણી રીસાયા, હવે સદેવંત
કુંવર ઘોડાની ઘોડારમાં છે પછી રાજા લાલા આરોટને લેધ ઘોડારમાં
કુંવર પાસે આવ્યા ત્યાં કુંવર પોતે સુતા છે એટલે રાજાએ કહ્યું
કે તું કેમ રીસાયો છે તને કાષ્ટએ આંખ દેખાડી હોય તો તેની આંખ
ફાડું, કાષ્ટએ ગાળ દીધી હોય તો તેની જીભ કાપું. કાષ્ટએ આંગલી
દેખાડી હોય તો તેનો હાથ કાપું, મારા બેઠાં તને કહેનાર કાણુ છે ?
ત્યારે સદેવંત પોતે મનમાં વિચાર કરે છે.

ચોપાધ—સદેવંત બેઠાં ત્યાં કે મનમાં વિચારજ ધરે;

હુંએ જો મારી પેર, પીતા મારા શું કરે.

મારા પીતાને કહું તો ખરો, એમ ધારી પીતાને કહે છે.

ચોપાધ—મારે જવું છે આજે, બજવાને કારણે;

માનો ને મારા તાત, નીશાળીયા લાવો આરણે,

હે પીતા મારે બજવા જવું છે માટે નીશાળીયાને ઘોલાવો.

સોહલો—રાજા કહે છે કુંવરને વાત, રાજવળામાં બેઠા કરો તમેકાજ;

વારે વારે કુંવર બજવું ન હોય માટે મનમાં વિચારી જોય.

હે સદેવંત કુંવર હમણાં તો તું બજી ગણી બીસ લક્ષણો થયો
ને પાછો કહે છે કે મારે નીશાળે જવું છે એ તે શું ! હવે તો
તારે રાજમાજ કરવાનો વખત છે કે રમવાનો વખત છે એવાં
વચન સંભળી કુંવર કહે છે.

ચોપાધ—સદેવંત કુંવર સુગણુ આવી હિમા આરણે,

મનમાં છે મોટી હામ બજવાને કારણે;

ગોરને તેડાવોને આજ, પીતા માનો મારી વાતડી;

નહીં તો જોજો કાલ. કરે દેહની ધાતડી.

હે પીતા તમે બજવા નહીં મોકલો તો હું મારા દેહની ધાત કરીશ
એ સંભળી રાજા મહાર્યોતાવાન થઇ લાલાઆરોટને કહે છે કે આતે હું

શું કરું આ તો કહે છે મારે બધુવું છે ને મારે જોને ગાદીએ બેસાડવે છે, ખારોટ કહે હોય ? સ્ત્રી હઠ, બાળ હઠ, રાજ હઠ, જોગી હઠ, જો હઠ પુરી કરેવી. નહીં તો એ ઝેરખેર ખાઈ મરશે પછી રાજા કુંવરને કહે છે. સોહસો—રાજા કહે છે કુંવરને વાત, ના કરવી તારે દેહતી ધાત; માની છે તારી મેં બધી વાત. નિશ્ચે બધુવા જાએ પ્રભાત.

હે કુંવર સુખેથી નીશ્ચાળે જાએ કુંવર કહે ના હાલ તમે મેહતાને બોલાવો પછી રાજાએ તરત મેહતાને તેડવા માણસ મોકલ્યું હવે રાજા પોતે કુંવરને જમાડી લાલાખારોટને તેડી રાજ દરબારમાં ગયા એટલે ગોર રાજસભામાં આવ્યા રાજા કહે કુંવરને નીશ્ચાળે બધુવા મુકવે છે માટે તમે મુહુર્ત જુઓ ગોરે વીચાર કર્યો કે બધી ગણીને તો હમણાં ઉઠ્યો છે ફરી નીશ્ચાળે કેમ આવેના હશે મને લાગે છે કે કાલે ધાંચળે સાવળીંગાના નખ લેઈ ગયો જેથી કાંઈ એમને લટપટ થઈ છે ખરી માટે નીશ્ચાળમાં આવે ને સાવળીંગાનો બાપ જાણે તો જીવવાની આશા રહે નહીં માટે હું એવું મુહુર્ત આપું કે એમનો મેળાપ થાય નહીં કેમકે સાવળીંગા હવે પરજીવાની છે માટે એ સાસરે જાય ત્યાર પછી સદેવંતને મુહુર્ત આપું તો પછી મને કાંઈ હરકત થાય નહીં એમ ધારી મેહતાએ કહ્યું મહારાજ હમણાં પાંચ સાત દીવસ મુહુર્ત આવતું નથી કારણ કે વચ્ચે વ્યતીપાતવર્ષક તે પંચક બેસે છે માટે સાત દીવસ પછી બેસાડજો. રાજાએ કહ્યું સાહેબ ત્યારે આવશે પછી ગોર પોતાને ઘેર ગયા હવે સદેવંત કુંવરને રીસ તો ચડી પશુ શું કર ત્યાં સભામાં કાંઈ કહેવાનું નહીં માટે પોતાને મેહલે જઈ જમાલખાં કમાલખાં બે સીપાઈ હતા તેમને કહ્યું કે તુમ અખી જાકે ગોરકુ બદદી બોલાવી લાવ એમ કેહતાજી સીપાઈ ઉઠીને મેહતાને ઘેર ગયા ને કહ્યું કે કુંવર તમને બોલાવે છે માટે અખીને અખી આશો પછી ગોરને તેમની સ્ત્રીએ કહ્યું કે હમણાં તમે ગયા

હતા ને પાછા કુંવરે કેમ તેડાવ્યા ? મેહતાએ કહ્યું એ તો કુંવરનું
તેડું નથી પણ એતો જમડાનું તેડું આવ્યું છે ગોરાણી કહે એમ કેમ
ખોલો છો ? ગોર કહે હું મહુરત મોકું આપી આવ્યો છું તેમાં
ગોરણી કહે કે જલને હવે ને કહે તેમ કરજો નહીં તો પાછા ઘેર
જીવના આવવા દેશે નહીં. ગોર કહે એ વાત તો ખરી પણ ત્યાં
જતાં મારો પગ ઉપડતો નથી તો શું કરું પછી ગોર જેમ તેમ કરી
લુગડાં પેદરી કુંવરને મોકલે આવ્યા કુંવર આંખો લાલચોળ કરી કોષમાં
ખેઠાં છે તેમણે કેડમાંથી કટાર ખેંચીને કહ્યું, કે મહુરત અત્યારે છે
કે નહીં ? નહિ તો પેડમાં કટાર મારું છું ટટારને જોઈ ગોર થયથર
ધુન્ને છે કે આ નકરી મારશે ગોર કહે તે કટાર તમે મીયાનમાં ધલોને
હું તમારા પીતાને હમણાં જઈ કહું છું એમ કહી ગોર રાજ પાસે
જઈ કહે છે સાહેબ મને અરીજની લેહરમાં ખબર ન રહી તેથી હું
હું જીલમાં પાછલા વરસનું ટીપણું લાવ્યો હતો પણ ઘેર જઈ તપાસ્યું
તો આજનું ચેકડીયું એવું તો ઠીક છે કે ન પુહો વાત રાજ કહે એમ
હોય તો વરઘોડો ચડાવી અત્યારે નીશાળગરણું કરીએ પછી ગોર
નીશાળે ગયા અને રાજ વરઘોડો ચડાવી ધામધુમથી નીશાળે જાય
છે ચોટામાં લોકની ઠઠ જોવા મળી છે નીશાળમાં રહી સાવળીંગા પણ
વરઘોડો આવતો જુએ છે ને મહેતાને કહે છે.

દોહરો—હલકે મદની જોવા મળીને, વળી જુવે નાનેરાં આળ;

સોનાં શ્રીફળ હાથે ધરીને, હાદર ચાલ્યા આવેરે નીશાળ,

ઢોલ નગારા વાગીયાને, મેતા સરણાઈ પુરે સાદ,

મોતોનેરે મેતા તમારી નીશાળે સદેવંત બજવા આજ.

હું મેહતા તમારી નીશાળે ઢાઢ રાજના કુંવર જેવું બજવા
આવે તેના વગર આટલી ધામધુમ હોય નહીં હવે સદેવંતના
ગાયે મેતાને કહ્યું.

દોહરો—ગોર તે મારા ગોરજીને તમને લળી લળી લાગુ પાચ,

સદેવંત કુંવર સુલક્ષણારે તેને બાવે તે વિધા બણાવ,

હે ગોર હવે કુંવર લુભી ન જાય તેમ કરજો. મેહતા કહે સારે
હવે ગોર અશીશ્વની લેહરમાં આવ્યા તેથી સદેવંતને કહે હું સુધરહું
છું. ને તું સોટી લમ છોકરાઓને બણાવ. એમ કહી ગોર ઉઘી ગયા
હવે સદેવંત પોતે પડદાની પાસે જઈ તેને ઓસીકુ દમ બેઠા છે ને
છોકરાને બણાવવા માંડ્યા સાવળીંગા સદેવંતને શબ્દ સાંભળી પોતે
પણ છોડીઓને બણાવતી હતી તેજ પડદા પાસે આવી વીચાર કરે
છે હવે સદેવંતને બોલાવાય કેમ તેથી પાટી ઉપર ધાવ લખી પડદા
તળે ખસેડી મુકી એટલે સદેવંત પાટી લમને ધાવ વાંચે છે.

સરસ્વતી માતાને વિનવુંને, વળી ગણપત લાગુ પાચ;

પાટીયું લખીએ પ્રીતશું, વળી વાંચી સંભળાવો તમે રાય.

તે વાંચી સદેવંત ખુશી થયો અને પોતે પણ તે પાટીયામાં
ધાવ લખી પડદા તળે પાટી ખસેડી મુકી.

માતા સરસ્વતીને વિનવુંને, હું તો કથન ન જાણું કેણ,

પેહલીરે પ્રીત સદેવંત શુંરે જ્યારે મળીયાતાં નેણરે નેણ.

હે સાવળીંગા હું તો કથન કે કેણ કાંઈ જાણુનો નથી; પણ નવ-
ડરી જ દીવસે મળી તે દીવસથી પ્રીત જાણું છું તે ધાવ વાંચી
સાવળીંગા ધણી ખુશી થઈ હવે સદેવંતે વિચાર્યું કે મેહતા જાણશે તો
દેખશે તેથી ઉભો થવા જાય છે એટલામાં સાવળીંગાએ પાટી લખી
પાછી ખસેડી મૂકી.

સોહલો—યે નેણે નહી મેલું દાઢી, બેસો બેસો મારી છાતી ટાઢી;

જોગોર આપણા ઉપર કરશે રીસ, તો સોંપીશું પહેલું વાઢી મારું શીશ

હે સદેવંત તમે કેમ બીજો છો જરા નીચે નેણ રાખી બેસો
તો દાઢી નહી મુકું ને જો આપણા ગોર રીસ કરશે તો હું મારું

શીઘ્ર તેને પહેલું વાઢી આપીશ આણું સાંભળી સદેવંતને હીંમત આવી
તેથી પોતે પાછી પાટી લખી.

લઘુતર ગણુતર ન જાણું ભેદ, વાંચુ છું પથ નથી વિવક,
ગોર આપણો રીસાળવો છે તે રખે મને કડવું તે નજ કહે.

તું મને ખેસારે છે તો ખરી પથ ગોર ઠપકા દેશે તે સાંભળી
સાવળીંગા પાછી પાટી લખી આપ છે.

સાવળીંગાના અક્ષર ચાર, ગોર વારંવાર;

મનમાં ફડક લગારે ન ધરો, પાટીયું ભરી તે ઓરી કરો,

તમે લગારે શીકર રાખશો નહી ત્યારે સદેવંત કહે કે તારો ને
મારો મેળાપ થાય. આતો જેમ સ્વપ્નમાં જોઈ ને જાગીએ એટલે
કાંઈ નહીં એવું છે માટે તું આંખે આંખ મળે એવો ઉપાય કર એટલે
સાવળીંગા કહે આજનો તો દહાડો ગયો પથ કાલે તમે ગોરને ચંપા
બાગમાં ઉજાણી આપો પછી ગોર શીધા લેવા જશે એટલે તમે
નીશાળીયાને કાઢી મુકજો અને હું છોડીએને કાઢી મુકીશ એટલે આપણે
એકઠાં થઈશું એવું સાંભળી સદેવંતે તેના કથા પ્રમાણે બીજો દહાડો
ગોરને કહ્યું કે અજો ચંપા બાગમાં ઉજાણી છે માટે તમે ત્યાં જાઓ
ગોર કહે નીશાળ મુકીને કેથ જવાય ! સદેવંત કહે કોઠારી તમારા
વમર સીધા કાઢીને નહીં આપે માટે તમે પડે જશો તો સીધાં મળશે
પછી ગોર સીધા લેવા ગયા પછી સદેવંતે છોકરાને કહાડી મેદયા અને
સાવળીંગાએ છોડીએને મારી કાઢી અને પડા બડા ફાડીને ઉઘાડું કપડું
હવે મહેતા આવશે તો શું જવાબ હઈશું પેલો કાણીઓ ગોરને તેડવા
ગયો છે તે હમણાં બેલાવી લાવશે સદેવંત કહે જેમ થવાતું હશે તેમ
થશે પછી સદેવંતને સાવળીંગા બેજથ બેઠા વાતો કરે છે.

દોહરો—નેણુ પદારથ નેણુ રસ, વળી નેણુશું નેણુ મીલંત;

અજાણ્યા શું પ્રીતડીરે, એતો પ્રથમ નેણુરે કરંત.

હે સાવળિંગા અજણ્યા માણસથી પેહલી પ્રીત આંખે જોયાથી
થાય છે તે સાંભળી સાવર્ણિંગા કહે છે.

નેણુ પદારથ નેણુ રસ ને વળી જે કરી જાણે કાચ,
જેવો મીઠો મેવો વેણુનેરે, નેણુ તે કદીયે ન હોય.

હે સદેવંત કુંવર એકલી આંખો તો શું કરે પણ સારી રસ ભરેલી
ખોલી આવડતી હોય તો તે કરે એવું નેણુથી થાય નહી તે સાંભળી
સદેવંત કહે છે.

ફટ નેણું ફટ પાપીયા તને હજુએ ધરપત નહી,
નારીને મન નેડો નહીને, પછી લાલચ ત્યાં રહી.

સદેવંત ખોલ્યો નેણુ પાપી અંડાળ તને હજુ ધરપત વળતી નથી
અને તેના મનને તો કશુંએ નથી તો તું શીદને લાલચાયે છાખેનેર
સાંભળી સાવળિંગા ખોલી.

નેણુ અમારા લાલચુ ને રાજ, બણી આવે ટળી ટળી જાય;
દેખી ચંગા માંડાને, એતો ફાકટની બીખારીરે થાય.

સાવળિંગા ખોલી હે રાજ અમે તો અમારાં નેણુને ધણાએ
વારીએ છીએ પણ ફડા માંડવા (જવાન માણસ) ને જોઈને બીખારી
થાય છે તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

અમે નેણુને વારીએ, ને વળી રાખીએ ઠીકઠીક;

દેખી ચંગા મોરીઆરે, જેમ માગી ન મળે બીખ.

હે સ્ત્રી જેમ તું વારી રાખે છે તેમ હું પણ વારી વારી રાખું
છું. પણ સારી સ્ત્રી જોઈ બીખ માગે ન મળે તેવી રીતે લાલચુ થાય
છે તે સાંભળી સાવળિંગા કહે છે.

કાંક નેણુ તમે વારજોને રાજ હયકું તો રાખો જોને હાથ.

ચંચળ નેણુ એતો જ્વાન ગતી, ને રાજ નફટ બીખારીની જાત.

હે રાજ તમારી આંખો કુતરા અને બીખારીની માફક કેમ લટકે
છે? તે સાંભળી રાજાને રીસ ચઢી અને કહે છે કે તે મને કુતરા ને
બીખારી માફક ગણ્યો તે સાંભળી સાવળિંગા કહે છે.

૪૫૧

પગ ઉપર પાટી ધારીને રાજા ઉપર જોને મેલ્યું શીશ્વ;
ગોર આપણો આવશે તો રાજા ઉલટી કરશે રીશ્વ.
તમે ઉંઘ માથુ ધાલોને બેઠા છો ને ગોર આવશે તો ખીજશે
સદેવંત બોલ્યો.

કુલ બડે કામની તણા, છે વળી ઉંચ નીચ ધર જોને જાય;
અમે નેણાને વારીએ, મારી આંખો અખજ ખાય.
હું તો ધણાએ મારાં નેણાંને વાડે છું પશુ મારી આંખો અખજ
ખાય છે સાવળીંગા પછી આવા રોસ બચેલાં સદેવંતના વચન
સાંભળી નમી જઈ રહે છે.

શુણુ સાવળીંગા સદેવંત કેહ, ને વળી મેલી ને મનમાં માન,
ઝેર ખામને હુંએ મરતછો, મારો પીતા લાજત શાલીવાહન.
હે સ્ત્રી તારા મનમાં તો કશુંએ નથી પશુ હુંતો તારે વારને
મરત તો મારો પીતા લાજત.

નારીને માટે ક્રીયા નર મુવા, ને રાજા તમે કરો છો પેહલ;
પ્રીત કરીને પાછા ખસો, એતો બેલાડુના નહી બેલ;
ચોપાઈ—બેલાડુના બેલ. નેણાં રસ વોરતા.
મુખશૈ મીઠાં બેલ, રહેજો તમે બેલતાં,

નારીને સાડે એવા કટલા મુઆ છે તે મને કહી બતાવ નહી તો
તમે મરી રસ્તો કાઢવાનો હતા કે શું! પશુ જે પ્રીત કરી પાછો
હટે એ માણસ ન જણુવા માટે તમે મારી સાથે હશીને બોલો
સદેવંત બોલ્યો.

પદમણી તારાં વેણુ રહેમાં રહે;
બાણાવળીનાં છુટયાં બાણુ તે તો પાછાં કેમ ફરે.
ઓ સાવળીંગા તારાં જે વેણુ તે મારા હૃદયમાં સોસરા ચાલ્યાં
જાય છે. જેમ બાણાવળીનું બાણુ પાછું ન ફરે તેમ તને હું
છોડનાર નથી તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

દોહરા—પ્રીત અગોચર કીજીએરે, રાજ માઈં કહું તું તો માન;

કોઇને નવ સંભળાવીએરે, રાજ એકથી બીજે દાન,

રાજ પ્રીત કરવી તો છાની કરવી પણ એક કાનથી બીજે દાન જાય એમ કરવી નહીં ત્યારે રાજ કેહ મેં માને સંભળાવી એ બતાવ ત્યારે સાવળીગા કેહ છે કે જીવે એક લાલાગારોટ, બીજી વાલીઆ હજીમે તથા ત્રીજી પાટમદે રાણીએ અને થોડી ધણી મેહતા પણ જાણે છે. માટે કાંઈ સમજણ રાખો પછી રાજ ઉઠા થાય છે કે સ્ત્રી મહા કામામાતુર થઈ સદેવંતની ઘોતીની પાટલી તાણી ખેંચે છે કે હવે ક્યાં જાઓ છો એટલે સદેવંત ચરચર ધુન્નવા લાગ્યો. કારણ એણે કે.છ દીવસ કે.છ કોઇની સાથે પ્રીતિ કરેલી નહીં તથા પેહલ-વહેલી થઈ તેથી દેહસત લાગી, હવે કાણીએ ગોરને શોધી કઢાડ્યા પછી કહું કે મહારાજ સદેવંતે તો પડદા બડદા ફાડી નાંખ્યા એવું સાંભળી ગેર ત્યાંથી ધસ્યા ધસ્યા નીશાળે આવ્યા ત્યાં સદેવંતને સાવળીગા ઝાલી રહી છે તે જોઈ કેહ છે.

દોહરા—પકડીયા કામનીએ છેડલારે રાજ થર થર થર થાય,

એવે સમયે ગોરજી આવીઆ, એતો તંબુ તણી માંય

ચોપાઈ—તંબુ તણીરે માંય, સદેવંત શું કરે,

લોકડીઆની લાજ, હમયામાં નવ ધરે.

ગોર ત્યાં આવી સદેવંતને કેહ છે કે તું કોઇની શરમ રાખતો નથી મારીને પડદા બડદા ફાડી નાંખ્યા છે છોકરાને મારીને કઢાડી મુક્યા માટે હું તો જઇતે તહારા પીનાને કહીશ મારે હવે નીશાળ બણાવવી નથી એવી ધમકીનો અવાજ સાંભળી શરમાઇને નીચું જોઈ નીશાળની બહાર ચાલી નીકળ્યા પછી ગોર સાવળીગાને કહે બધી નીશાળ બગાડી તે સાંજળી સાવળીગા કેહ છે.

દોહરા—ધરેરે ધુમ્પાને છાપરા વાલીવારે, કંઈ ખોલડાં બદખદ થાય;

વા ને વટોળીયો આવીયો તે ગોર પડદા ઉડીરે ઉડી જાય.

હે ગોર વા ને વંટોળીએ ચડ્યો ને મારીને છાપરાં નેવાં
ખડખડવા લાગ્યાં પડદા છુટીને એની મેજે ઉડ્યા.

ચોપાઈ-શીખ દોને ગોર ધર દીશ્વાએ ચાલીએ, રૂડાં વધામણાં કોઠ
પીતાજીને આપીએ
એમ કહીનાર ધરમણી ચાલીનાં મળીયા સદેવંતરાય મુખેમુખ બાળીયાં.

રમ લઈ સાવળીંગા બહાર નીકળી એટલે સદેવંત કહે છે કે
જીએ આજો દીવસ આપણો અકારત ગયો ને ગોરે જાણ્યું ત્યારે
સદેવંત કહે છે કે મારાથી તો કાસે નિશાળે નહિ અવાય આપણું
કામ પેલા ટાણીઆએ જગાડ્યું હવે કેમ કરીશું ? સાવળીંગા બોલી
ગોરે ડાંગર વાલી છે માટે બધા છોકરાને અને છોડીઓને એક
દીવસ ટોવા મોકલે છે પણ તમે નથી ગયા ને હુંએ નથી ગઈ
માટે જઈને કહે કે કાસે તમારી વાડીએ અમે હુવા ટોવા જઈશું ને
હું તે ભાત આપવા આવીશ તે સાંભળી સદેવંત પાછો ગોર પાસે
આગ્યો ને કહ્યું કે તમારી વાડીએ જવાનો વારો અમને નહીં આપો ?
બધાને આપો છોને, ત્યારે ગોર બોલ્યા તમે રાજા છો ત્યારે સદેવંત
કહે ઘેર રાજા પણ અહીં તો નિશાળીઆ ત્યારે ગોર બોલ્યા કાસે
તમે જાને સદેવંત કહે માફ ભાત આપવા સાવળીંગાને મોકલજો. બાપ
આવશે તો મોકલીશ પછી સદેવંત ત્યાંથી ઘેર ગયો અને ગોર પો-
તાના ધર ગયા પણ ખાવું પીવું સુવતું નથી ને ઉદાસ થઈને બેઠા છે
ત્યારે ગોરાણીએ કહ્યું કે તમે આજ ઉદાસ કેમ છો ? ગોર કહે રાજાનો
કુંવર વાડીએ જવાનો છે છે ને તેને ભાત આપવા સાવળીંગાને મોકલવાની
છે ને એ ન જાય તો પછી જીવવાતું ઠંકણું નથી ગોરાણી કહે એમાં તે
શું ? મારી પાસે મોકલજો એટલે હું સમજાવીને મોકલીશ બીજે દિવસે
સદેવંતે પાટમદેનો પાથરવાનો રત્નજડિત ઝોછાડ હતો તે છાનોમાનો
ફોલે જમકીમાં બાંધ્યો તે પાટમદેએ દોડો એટલે સદેવંતને કહે છે.

દીવસ અડ્યો પહેર, બચકા ક્યાં ખાંધીઆ;

પાટમદેના ઝોછાડ તે, કાને કાને ચોરીયા.

સાચું કહોને મારા શ્રામ, પછા ક્યારે ઘેર આવશે.

હે મહારાજ આ વરણાગી આજ તમે કાને દેખાડશે ને તમે ઘેર ક્યારે આવશે. પણ રાજા કાંઈ કિતર આપ્યા વગર ગોરની વાડીએ ગયા ત્યાં એ ચંપાના ઝાડ નીચે રતનજીન ઝોછાડ પાથરીને મુતા ભોંયમાં કાંકરા હના તેથી ખૂંચ્યા તેથી પોતાની તકવાર વતે કાચી ડાંગર વાઢી અને તેને ચોતરો કરી તે પર ઝોછાડ પાથરીને મુતા ને સાવળીંગાની વાટ જીવે છે ઝાડ ઉપર તમામ પક્ષીઓ પોતે આમ, જમ, સીતાફળ, લીંછુ નારંગી જોર, ખજૂર, દ્રાક્ષ, પપનસ, એ સર્વે ફળફળાદિ કાચી ખાઈને નીચે નાખે છે પણ કાંઈ ઉડાડતું નથી સાવળીંગા નીશાળે ગમ્મ એટલે જોરે કહ્યું કે તને ગોરાણી ભોલાવે છે સાવળીંગા કહે શું કામ છે જોર કહે કંઈ કામ હશે સાવળીંગાએ કહ્યું હું તો કાંઈ જતી નથી પછી જોરે ધણું કહી ગોરાણી પાસે મોકલી ત્યાં ગોરાણીએ કહ્યું કે આજ રાજના કુંવર વાડીએ ગયા છે અને તું કાંઈ દીવસે વાડીએ ગમ્મ નથી તેથી આજ ભાત લેખને જ સાવળીંગા કહે મેં તો વાડી દીઠી નથી ને હું તો કાંઈ જતી નથી ગોરાણી કહે ગરજ હોય તો પુછતાં પુછતાં બંકામાં જમ્મએ સાવળીંગાના મનમાં જવાનું તે। હવે ને ગોરાણીએ ધણું કહ્યું ત્યારે કહે લાવો જમ્મએ પછી ગોરાણીએ બે લાડવા હતા તે રુમાલમાં વીટીને આપ્યા તે લેખ સાવળીંગા ચાલી તે રસ્તે જતાં વિચાર કરે છે કે મારા રાજા આ લાડવા ખાય ? એમને વાસ્તે તો બત્રીસ માતની રસેધ અને તેત્રીસ માતના શાક કરી સોનાના થાળમાં મુકી રૂપાની ઝરીમાં ચોખ્ખું નીર ભરી સોળે શણગાર પહેરી જમ્મને જમાડીશ એમ

કહી એક કુતરો આવ્યો તેને લાડવા ખવરાવી દીધા અને પોતે ત્યાંથી પોતાના રંગ મેહેલમાં એકાંત વાસ ઉપર આવી અને રસોઇ કરવા સાડે નાહી ધોઇ સાવળીંગા બેઠી પોતે નાના પ્રકારનાં પકવાન, શીરો, કંસાર, દુધપાક, આરીયાં ગલકાં, કોળુ, ગવાર, મગ, ચોળાની શીંગો, રતાળુ, સુરણ, ડોડી, વંતાક, વામેડ વિગેરે નાના પ્રકારના શાક વધાર્યાં અને વળી કેળાં, અડવી, કોળું, ઇત્યાદિ ભાતભાતના બજાર્યાં બનાવ્યાં એ રીતે ધણી સુંદર રસોઇ મરી મીઠુ વગેરે મશાલો નાખીને તૈયાર કરી પોતે શણુગાર સજવા દાસીને બોલાવી તે દાસીએ એક રાવતની સાથે માયા કરી હતી પણ ચાર દીવસથી તેની પાસે ગઇ નહોતી તેથી હમણાં મારી બાઇ કામમાં છે માટે જઇ આવું એમ ધારી તેની પાસે ગઇ ત્યારે પેલા રાવતને ચાર દીવસથી આવી નહોતી તેથી ક્રોધ ચડ્યો તે તેને પાંચસાત ચાખખા લગાવી દીધા ને કહ્યું કે રાંડ ચાર દીવસથી ક્યાં ગઇ હતી દાસી કહે મહારાજ કામમાં બરાઈ હતી તેથી અવાયું નથી તે રીસાઇને બેઠો ને દાસી પણ રીસાઇને કોરે બેઠી હવે રાવત મનાઇ ત્યારે સાવળીંગા પાસે દાસીથી જવાબ અને સાવળીંગા રસોઇ કરી શણુગાર સજે છે અને દાસીને ધાંટો કહાડે છે પણ ત્યાં કોણ હોય તે બોલે પછી પોતાને હાથે મંજુસ ઉધાડી શણુગાર સજવા માંડ્યો ને મનમાં દાસીને ગાળો બાડે છે હવે તમામ રસોઇ સેનાના થાળમાં ભરી ઉપર રમાલ ઢાંકી થાભ ભરી કોરે મુક્યો છે અને પોતે અંગે સોળે શણુગાર સજે છે એવામાં એક લકડાનો કકડો ચુલામાં સળગતો રહી જવાથી તેની ધુણી જોઇ તેની બોળાઇ ચોકમાં બેઠી હશે તે રંગમેહેલમાં આવીને કહે છે.

શેઠ મોહોટા શાહુકાર, કીયા ઘેર પીયારે,
નરવિનાની નાર, તું આવડો બનાવ કેમ કરે.
દેખશે દુરીજન લોક, વીચારે વાતમાં;
આપણે ઉત્તમ જાત, હજવાં પડીએ નાતમાં.

હે બાઇ આપણે મોટાનાં છોડે ચઇને આવાં તોફાન ના કરીએ સાવળીંગા મહા કાપાચમાન ચઇને બોળાઇને કહે છે.

મેં માનીતી કાઠ સદા શીવની માનતા.

સજી છું સોળ શણગાર અંગ પર શોભતા.

પ્રથમ પુછ્યું જઈને મારી માતને,

પછી કહી દધ્યું અમારા બ્રાતને.

હે રાંડ હું મારી માને કહી પહેરું છું હવે જો કહીશ તો તારા
માટીને કહીશ તે સાંભળી બોળાઈ કહે નકકી એના બાઈને દહીને માર
ખવરાવશે માટે સાવળીંગાને સાફ લગાડવા વાસ્તે સમજાવીને કહે છે.

બાઈ મેં હસીને કીધો ખ્યાલ, એના નવ આણુશો ઓરતા.

તમે સજો સોળ શણગાર, પહેરો અંગ શોભતા.

હે બાપ હુંતો હસ્તાં હસ્તાં કહેતી હતી એટલામાં તમે આટલી
બધી રીસ શું કરવા કરો છો પછી બોળાઈને કહે છે કે હું જ્યારે
નમ્ર છું ત્યારે ઉચે જઈ બેસે છે એના બાઈને કહી શું કરશે.

કહ્યા માટે શુંય, કહેશે તમારા બ્રાતને;

પુજવાને ફળ હોય તો તેડાવે રૂડા સાથને.

હે બાઈ માનતા માની હોય તો માહેલીઓને તેડી વાજતે ગાજતે
જાઓ ને એકલાં શું કરવા જાઓ છો એટલું કહી પેતે નીચે જઈ
બેઠી સાવળીંગાને બાબીનાં વચન બાણુ જેવાં લાગ્યાં હવે બોળાઈ અને
દાસીને ગાળો બાંડતી જાય છે, ને શણગાર પહેરતી જાય છે.

દોહરો—કડાં સાકળાં અણુવટ વીંછવાં, ને વળી અંઝરનો ઝમકાર;
બાણુબંધ બેરખી ચીપ ચુડલાને વળી નવસરો મોતીની હાર.

ચોપાઈ—હેમ જડયાં હાર, મોતી જણે મેડીયા;

કેસર ચંદન લાટ, હળવે તે તાણીયાં.

સેંથો ભર્યો અનુપ, ગજ મોતનકી રાખડી.

બોલે ચંગારે વેન, ડુલા કેરી પાંખડી.

કાંખીને કડલારે, વીંછવા વાજણે,

અંઝરનો ઝણકાર, ધુધરા ગાજશે;

શોભા ઈંદના છોડ, અપસરાંરે ઉતરી.

અંગે કુમકુમકી લોલ, અત્રીસી જેની વીજળી;

દાડમ કળીયાં દંત, બની એક પુતળી.

નાક સુડાની ચાંચ, તેણે પહેરી વેસરી;

દોય નેણુકેરે બીચ, ચોડી એક ટીલડી.

સજ્યા સોળ શણુગાર, બની સુધડ નારીયા;

હાથ લીધો થાળ જળ ભરી ઝારીયાં.

જ્યારે ઉઠીરે અલભેલ, દાસીરે પધારીયા,

બાંધરે દોતુંકી નજર, વારીવારી વારીયાં.

હવે સાવળીંગા શણુગાર સજીને મેહેલમાંથી ઉતરે છે એવામાં દાસીને આવતી જોઇ એટલે રીસ કરી થાળ હેઠો મુકી એક સામે તકતો હતો તેમાં પોતાતું મુખારવીંઃ જીવે છે અને કહે છે કે આ મારો સાળુ બહુ હલકો છે તેથી હું બીજી મલકાપરીની જે સાડી છે તે પહેરું.

દોહરો—આજી સાળુરે મારે ઓઢણેને, હુંતો પહેરું ચંગારે ચંગ, ચીર

જેના પાલવ રડા સોભતારે, એવાં પહેરું મલકાપરીરે મલહીર

એમ કહી હલકો સાળુ કહાડી નાખ્યો અને ચીર કહાડી પહેર્યું પછી હાથમાં સોટી લઈ દાસીને કહે છે.

બુધ વિનાની દાસડીને રાંડ હૈયામાં કાંઈ નળણ;

એકનો દુરીજન મારી બાબી થઇને તેતો હૈયામાં કરી ગમ્મ હાણ

એમ કહી દાસીને બે ત્રણ સાટીયો જડાવી દીધી કે રાંડ તું જતી રહી ને મારી ભોળા આવી મને મેણાં મારી ગમ્મ તે મારે સાંખવા પડ્યાં.

સોખતડી બાંધ સહુને સરખીને, વળી કાંધને રાખને કાંધને રાંક;

પદમણી મનમાં વીલરજેરે, બાંધ ગરીબનો કાઢો ન વાંક.

એ બાઈ ગરીબ તાલેવન બધાંને પ્રીત સરખી હોય તમે તો મારા વાંક કહાડો છો પણ મનમાં ત્રિચરો હવે સાવળીંગા મેહેલમાંથી જેમ આકાશમાંથી વીજળી ઝંબકે એમ તેજ મારતી નીકળી.

પર

કવીત—માનની મૃદંગ ખેઠાં કટાક્ષ માન તુજ.

નેન મોયે અંજન બનાયકે

આલુપણુ પેરી લીધાં બની ઠની અતિ પ્રચારી.

કારી ધનસારી મતઆરી લપટાય કે,

અતિ હું ઘટાજ્યુ અંધારી કારી વીજળી,

ચમકે માતુ અટારી ચરી આયકે.

સુંદર સાવળીંગા ચલી જાય,

કવીત—શીરા ફુલ શીરપર, ખેસતો ફાજદાર,

કરણું ફુલ કારકુન, ગજરા તે કીજયે.

નેન તો તમીર જાકે, ચોધરી અધુર બેન,

બાજબંધ છડીદાર, ઉટાછટી છાજયે,

કાનુકે કુછ જનન, કુંચકી બીરાજમાન,

નમ્રસદકી જોબનની જમારી ઝાઝીયે,

સુંદરી સજે શય્યાગાર, પ્રીતમકુ મીઠનેકુ

ઝાઝકો કોર માતુ, કોટ કીચો ધુંધટકો,

અકેહી ચીત અલી મેરચો હઠાયો ચે.

મારે તો જમશેરે અતી કટારી દીગ અંજનકો,

જીનકો નમારો અગાધબંધી બજાયા હે.

મોતીરથ નેન બને કામની બંદુક મોત,

મન હુકી અટક ઝલડો મચાયો હે.

સેજ સુખડા મીસે આલુપણુ ખેતપરે,

આવી તરેહથી તેના શય્યાગારની અને તેના બદનની અગણીત શોભા આવતી સાવળીંગા બજારમાં જાય છે.

ચોપાઈ—નારી ઝાઝા નેહ, બજારમાં નીસર્યા.

સારા શેહરના લોક દીવાના હો રહ્યા.

જેમ રાત્રમાં દીવો સાર, જોવાને નીસરી,

કોરે આબો કોય, ઝણુકે છે વિજળી.

સોહલો—સુંદર જાનરમાં જાય, લોક કયે રૂપવંતી વાએ વાય.

છેલ જીવે તેને કેમ સુહાય. હૈયુ કુટેને હાય હાય.

સાવળીંગા ચાલી જાય છે એવામાં એક વાણીયો ધી ભાવતો હતો તે હાથમાં કુલ્લુ લેધ તાવડામાં રેડવા જતો હતો તેવામાં તેણે સાવળીંગા જોઇને એમાન થઇ બોયમાં ધી રેડી દીધું તે જોઇ એક જીવાન બ્રાહ્મણ વાણીયાને કહે છે.

પડયા બાજશું કાજશું, ને ઝટઝટ કુરંગીની ખાય;

ધીરે વેચતાં વાણીયારે, તારાં ધૂન ઢોળાઇ જાય.

યે વાણીયા એમાં શું દીધું કે તેં ધી ઢોળી નાંખ્યું ત્યારે વાણીઓ બ્રાહ્મણને કહે છે.

સાચા દિલથી રમરણ કરીને, વળી ચાલી જાય સુરત નીરધાર

મેરે આપે માગીએ એવી નાની નાજીક નાર

વાણીઓ કહે એના રૂપ ઉપર એક કુલ્લુ તો શું એવાં પાંચ કુલ્લા ઉતારીને ફેંકી દઉં તે કાઇના તરફ જોતી નથી બ્રાહ્મણ કહે તું તો નુકસાન કરી તેના સામુ જીએ છે પણ જો હું એને બોલાવું એમ કહી સાવળીંગાના સામે જઇ ઉભો રહ્યો, પણ સાવળીંગાએ સામું ન જોયું ત્યારે બ્રાહ્મણે એક ધાવ કર્યો.

નારી તું કાંઇ નથી જણતી, ને વળી જાણેરે સ્નેહ ઉપાય;

આ છેલડો તને સામા મળ્યો, ને તું રસની ભારી કેમ જાય.

સાંભળી સાવળીંગાને ધણી રીસ ચડી એટલે આંખ કાતરી બ્રાહ્મણ બધી જોયું એટલામાં ભટને ફેર આવ્યા ને મુરછા ખાઇ એક કીચદનો ભરેલો ખાળ હતો તેમાં પડ્યો ને આંખો તરી ગઇ.

ચોપાઇ—સજ્યા સોળ સણગાર, પીયા કેરે કારણે;

માર્ગે નેહું કરાં બાણ, બ્રાહ્મણ પડ્યો ખાળમાં,

ભટને પડેલો જોઇ વાણીયો કહે છે ભાઇ પાસે જઇ કેવો લાભ કમાયો અમે વેગળે રહ્યા ને નુકસાન છે થયું પણ આખરેમેર તો છીએ

હવે સાવળીંગા ઉભી બજાર ચાલી નીકળી અને તેનું રૂપ મહા તેજસ્વી
કે જેવી આકાશની વીજળી, પુનમને ચંદ્ર, અને હોળીની મુળ
માફક પ્રકાશ પામી રહ્યું છે અને જે જીવો છે તે મોહિત થાય છે એક
સોનારની દુકાન હતી તેમાં તે ઘાટ ઘડતો હતો તે એને જોઈ પોતાનો
હથોડો માથામાં મારવા લાગ્યો અને ચોરામાં જે ચારણુ ભાટ ખેંડે
તે અને દુકાનેમાં ખેંડેલા વાણીઆ તેને જોઈ મોહિત થાય.

ચોરે માથા ભાટ, બજારે માથા વાણીયા;

સોનીએ ફાડ્યાં શીશ, લવારે શીર તોડીઆ,

એવી રીતે સાવળીંગા કંઈકને છણકો મારતી ચાલી જાય છે
એવામાં ખાળમાં જે બટ પડ્યા છે તેની સ્ત્રી જમવાની વખત થઈ
છે તેથી મહારાજને ખોળવા નીકળી છે એવામાં એક આદમી કહે છે
કે આ બાઈડી જાય છે તેને જોઈ મુરછા ખાઈ પેસે ખાલમાં પડ્યો
છે ત્યારે પેલી સ્ત્રી રીસ ચડાવી સાવળીંગા સાથે લડવા લાગી તું
મારા ધણુને મારી ક્યાં જાય છે તે વારે સાવળીંગાએ સામુ જોયુ
ઝટકે તે પશુ આબી થઈ ગઈ પછી બટાણી કહે છે.

દોહરો—ચંદ્રબદન મૃગશોચનને, રાંડ બળ્યો તારો રંગ,

તને દેખી મારો પીયુ પડી ગયો ને રાંડ કામ ભરીયોરે અંગ
હે રાંડ બળ્યું તારું રૂપ કે મારો ધણી કાલમાં પડ્યો તે
સાંભળીને સાવળીંગા કહે છે.

મુને દેખીને તરવર ડગેને; વળી હસ્તીના તુટે જોને દાંત.

જાઓ સમયર ઘેર સાકર વેચો. જીવતો લક્યો છે તુજ કંથ.

હે રાંડ મને જોઈને તો હાથીના દાંત તુટી પડે છે પશુ તારો
ધણી જીવતો રહ્યો મારે ઘેર જઈ સાકર વેંચ એવું સાંભળી બટાણી
અંખવાંણી પડી ગઈ અને પોતાના ધણીને ખાળમાંથી ઉઠાડી ઘેર
લઈ ગઈ હવે સાવળીંગા બજારમાં થઈને ચાલી દરવાજા આગળ
આતી તારે દરવાજામાં એક જવાન અને એક ધરડો એવા બે સામા
સામા સીપાઈ બેઠા છે પેલા જીવાન છોકરાએ યશુ કે દેખો બડેમીયાં

ક્યાં મળેકી નાજુક નાર આતીહે તારે છુટા બોલ્યો કે સુપ રહે એતો
કોઈ જીવતી ચુટેલ)હે તું નાના હોકે ક્યા બોલતા હે અબી બગરમેં
બડા જીલમ કરકે આઈ હે એક શોનીકા ઉસકું દેખકર શીર ફુટ
ગયાં એક લુહારકા પાંડે દુટ ગયા ઝોર એક બનયાકા ધીકા કુહા
દોળા ગયા એક બમન તો ખીચારા ખુરી તરાસે પકા હે ને જો કુછ
તું બોલેગા તો શીરબી તેરી એસી હાલત હોવેગી ને મે ભાગ જીવગા
છોકરો કહે ક્યા અપનેકુ કુછ કરેગી અપન તો ઉસી સાથ સીધી
બાત કરેગે એમ કહી સાવળીંગાને કહે છે.

નહીરે મારી તેને છુટોરે કટારીને; વળી નહીરે બરછી તલવાર,
દોરે નેનુંસે તેને માર દીયેને. ફળી ધાયલ કાંધી બગર.

છોકરો બોલ્યો કે હે સ્ત્રી તેરી પાસ કુછ હથીચાર તો હય નહી
ને તુને સારી બગરકુ કતલ કર ડાલી એતો બડી જીલમકી બાત
એ સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

ટીલડી ચોડુતો તો મીયાં તીસ મરેને વળી શેંથો પૂર તો મરે વીસ
કાજળ આજુતો ફેર કરેને વળી નીતના મરે પાંચ પચીસ,
એ મીયાં હું શાશુગાર સજુ તો મને દેખે તેટલાં બોય પડે એમ
કહી થાલ લલ દરવાજા બહાર નીકળી એવામાં એની સગપણી સામી
મળી તે બોલી કે—

કંચન થાળ જોને કર ધર્યોને; વળી તારે હઠડે હરખ ન માય.

પગરે પડે ઉતાવળા વળી કોને સમયર ક્યાં જાય,

ચોપાઈ—કોને મધયર ક્યાં જાઓ. એકા એક નીસરી.

સુજ સમયરનો માય, કે તુ કેમ વીસરી,

તારા દીધની વાત મારા આગળ નહી કરે,

સરવે સાહેલીઓની આજુ, અહીથી જો તું ડગલુ ભરે.

એ મધયર ઉતાવળી ઉતાવળી ક્યાં જાય છે તે કહ્યા વગર જાય
તો તને બધી સમયરોની આજુ છે.

દોહરો—મેં માનીતી શીવની માનતાંને, વળી દીવસ ચડતાં જાય

જાવું છે ગોરની વાડીએને, મારા કુલડીયાંએ કરમાય.

હે બેન શીવની માનતા માની છે ને ગોરની વાંડીએ જવું છે.
તે સાંભળી સમ્પર કહે છે.

બોલીયું તો સારી લાગેને, વળી વેણનાં નથી તારાં મુલ;

જાઓ છો ગોરની વાડીએ, ત્યાં કંઈ કંઈ જાતનાં કુલ.

એ બેન ગોરની વાડીએ. કંઈ કંઈ જાતનાં કુલ છે તે મને કહે
હવે સાવળીંગાએ ગોરની વાડી જોઈ નથી તો કુલ શી રીતે બતાવે
પથ પોતે મહા ચતુર છે તેથી કહી બતાવે છે.

ચોપાઈ--ચંપો સરવોને સોળ, કેવડો મરવોને કેતકી

જામ જાવંતરીને ડોલર ચંબેલીરે બહુ ફળી

વરણ અઢારે ભાત, તેની જુદી જાતડી

છે એક ચંપોનો છોડ તેમાં વળગી મારી વેલડી

કરમ સંજોગે કાચ, વધી છે વેલડી

કહું છું સાચી વાત, સાંભળ મારી સાહેલડી

બેનપણી બોલી બેન તારા બોલ ઉપરથી બંધી મતલબ હું સમજી
ગઈ જોજો કંઈ હળવી પડતી.

સોહલો--જો સર વીતીએ સરભાર. કાંક રાખો બોધ્યાનો વિચાર;

વેણ વેણ પાડો છો ભાત, આપણુ ઉત્તમ માજન જાત.

હે બેન ગણી ગણીને બોલ તો આપ છો પથ જોજો હીમથી
વાંકુ ન થાય એણુ કહી ફરીને કહે છે.

દોહરા--સાંભળ મારી સાહેલડીને, વળી કાંક રાખોને વિચાર.

જુગતે કરી જમાડજો, ને વળી એ પળ લેજોને ઉમાર.

હે બેન જુગતાધથી રાજાને જમાડજો. સાવળીંગા કહે તારા
કરતાં મારામાં અડકલ ઘણી છે.

સાંભળ મારી સાહેલડીને વળી પુરણ મેંતો કાપાં કામ;

જુગતેથી રાજાને જમાડીશું, ને મારી ભાજતો રાખે મારો રામ.

એ બેન લાજ તો પરમેશ્વર રાખનાર છે એમ કહી પોતે વાડી તરફ ચાલી રસ્તામાં બે રસ્તા આવ્યા એટલે ખમચાઇને ઉભી અને એક ગોવાળીયાને પુછે છે.

સોના ધઢાણી શીર પર ધરીને વળી માથે તે મેલ્યું જોને ભાત;

ભાઇ વીરા જોને ગોરાળીયા વીનવું, ને મારી કંઇ કાડીને કંઇ વાટ.

હે ભાઇ ગોરની વડીનો રસ્તો કોથો ?

હંચા તે આંખા જોને આંખલીને વળી નીચી તે દાકમ દ્રાક્ષ,

ઉપર સુડા જોને સાટવેરે તારી એ છે વાડીને એરે વાટ.

હે બેન આ આંખા અને આંખલીઓ દેખાય છે અને ઉપર સુડા કસોલ કરે છે એ તમારી વાડી એ સાંભળી સાવળીંગા પોતે હરખમાં ચાલી જાય છે અને જ્યાં પવનના ઝપાટાથી માંચા ઉપરતું ચીર ખસીને અંખોડે આવી રહ્યું છે અને મુખારવીંદ ઉઘાડું તેજ મારી રહ્યું છે અને ચોટલીની વેણના પાટીયાં કાળા ભમરાની માફક ઝમકી રહ્યાં છે અને પોતે મહા મદમાં હંસના માફક કુદતી ચાલી જાય છે તે જોઇને સદેવંત કહે છે.

ચોપાઇ—છૂટે પડે જોને નાર એમનાં એમ આવજો,

સનધટ કરી આંચ આડી નવ લાવજો.

છૂટે પડે જોને નાર લાગે બહુ સારીયાં;

સાવળીંગા સમતોલ નાવે બીજી નારીયાં;

એ સાંભળતાં સાવળીંગા વીચાર કરે છે કે રાગજો મને લાજ કહાડવાનું કહ્યું તેથી પોતે ધુમટો તાણી ચાલી આવી.

અવળિ ફરીને અલબેત્ત, આપરે સમારીયાં;

સનધટ છેડા તાણુ, ધુંધડી ભેષ વાલીયા.

માથે સોનાનો થાળ, જળ બરી ખારીયાં;

અંપા થડે ભાત ઉતારી પોતે આધી ઉભી છે તે જોઇ મહા કોપાયમાન થયા ને કહ્યું કે તું મને જમાડવા આવી છે કે ધુંધટો તાણી રેવા ! એમ કહી રીસાઇ ત્યાંથી પોતે ઊડી આધા ગયા સાવ-

ળીંગાના મનમાં કે રાજા પીશ્વાળ કરવા ગયા હશે તે હમણાં આવશે પણ રાજા તો આવ્યા નહીં તેથી રાજાને મનાવવા સારૂ ચંપાના ઝાડને કહે છે. દોહરો--ચંપા તુજને ભરત છેડેને, વળી મુજને છેડેરે સાળન; હેતેને પ્રીતે અમે આવિયાં કેમ રીસે ભરાયા રાજન.

સોહરો--રીસે ભરાયા એ રાજન, ગોઠી કરવા મારા સોળ સાળન કહ્યું નથી વલા તમને કેલ્ય, દૂખાણા જેમ દુશ્મનનાં વેણ,

હે રાજા તમને મેં કાંઈ કહ્યું નથી ને તમે રીસાઈ કેમ બેઠા છો તમારા જીવતી ખાતર ત્રણ ગાઉ ચાલી આવી ને પગમાં તો ફોલ્લા પડી ગયા છે તોએ તમે બોલતા નથી એતું કારણ શું? રાજાને રીસ ચડી તેથી હુડા ટાવાનો માળો હતો તે ઉપર ચઢી બેઠા પછી સાવળીંગા કહે મહારાજ પગ ધુવો અને કહો તો થાજ અહીં લાવું રાજાએ એક આમલીની સોટી લખને ઝાપટી દીધી તેથી સોલ ઉઠ્યો તેથી નીચે બેસી રાવા માંડ્યું ને પોતે પરતાવો કરે છે કે મેં ધરમાં તો હજી લગણ કાઢ્યો દુશરો ખાધો નથી ને અહીં માર ખાવો પડે છે એ મારા કરમનો વાંક છે એમ કહી રાજા પાસે ગઈ એને કહે છે. દોહરો--તુને વાથો ઝપેટીયોને, કેમ રાજા માળે ચઢીએરે સુળણ અરઝર માથે નીર ઝયેરે, તુને કેમ ન આવે કમાણ.

હે રાજા કેમને દયા નથી આવતી કે તમે આમ ગાંડા થઈ ગયા રાજા કહે તને કહ્યું કે તું આવતીતી એમને એમ છુટે પડે આવળે ત્યારે તો ધુમટો તાણીને મારા નામનો છેડો વાળીને આવી એમ કહી બોલે છે.

ચોપાઈ-છેલ જમાડવાને કાંઈ, આવી તું તો ગોરીયાં.

કરોષ ચકીરે કામન, પગે ઉપાડીયાં.

તે સાંબળી સાવળીંગા કહે છે કે રાજા અમારો સ્ત્રીનો ધર્મ છે કે લાજ મરજદાથી આવવું પણ પવનથી અંબોડા પર ચીરનો છેડો ગયો તેને ખસેડી જરા નીચે ઉતરી ગયો તેમાં મારો શો વાંક કહાડો છો લાગી પવનની આંધ, પનપટ મારા ઉડીઆ;

આછા સાળુ ટાય, અમર લેછ ઝોડીયા,

એવું સાંભળતાં રાજા ખુશી થયા ને મનમાં કહે છે આપડીને
વગર વાંકે મારી પછી થાળ પાસે આવીને બેઠા

રોહરો—નથીરે નીરાં નથી સરોવરોવરાંને વળી નથી કુવામાં જોને ઠાસ
નીર ઢાળ્યાં નહિ મળેને, રાજા દેશે કંઈ અમને ન દોશ.

સોહલે.—દેશે કાં તમે અમને દોષ, અને ચઢ્યો તે ઉતારો રોશ,

સમજા સલજી દ્યો તમે જાણી. પણ ઢાળ્યાં ન પાળે પાણી,
હે રાજા આ પાણી તમે ઢાળી નાંખ્યું તે હું ક્યાંથી લાવીશ
અહીંમાં કાંઈ સરોવર કે કુવામાં ઠાસ નથી તે સાંભળિ રાજા હસી
પડ્યો ને જીને કહે છે જે જમાડશે તે પાણી નહી પાય ! વાસ્તે
પાણી લઈ આવે તો જમીએ નહી તો થાળ લખને પાછાં ઘેર જાઓ
સાવળિંગા બોલી ક્યાંથી લાવું ! ત્યારે રાજા કહે છે.

રોહરો—હસ કુવેને હસ વાવડીને. વલી હંસલી તું સીંચનહાર;

નીર ભરી આવો સુદરી તો. આપણુ બોજન જમીએ સાર
હે જી હસ કુવા ઉપરથી પાણી લઈ આવો હવે સાવળિંગા
કુવા ઉપર સાળુ બાંધી ઝારી કુવામાં ફાંસી પણ કુવે ઉડે તેથી
પહોચી નહિ તેથી કુવા ઉપર ઉભી છે એટલામાં જોવળિઓ ગાયો
ચરાવે છે તેને કહ્યું બાઈ અહી માફ ચીર પહોચતું નથી ને બીજે કાંઈ
પાણી મળશે ! જોવાળીઓ બોલ્યો ગામમાં જવ તો મળે નહી તો
અહીંથી બે ગાઉ ઉપર નદી છે ત્યાં જવ તો મળે પછી ચીરને
કછોટો વાળિ હાથમાં ઝારી લઈ પોતે નદી તરફ ચાલી રસ્તામાં
જતાં પગે કાંટા વાગ્યાં અને ચીર પણ કાંટામાં બરાબરને ફાટવા
લાગ્યાં એવી રીતે ઉજડ વગડામાં ચાલતી નદીએ જઈ વિચાર કરવા લાગી
કે અહીંયાં કાંઈ છે નહિ માટે નાહી બડ પછી લુગડાં ઉતારી નદીમાં
નાહવા પડી નદી તીરે એક શીમળાનું ઝાડ ઉગ્યું હતું તેને કહે છે,

નદી કીનારે શીમળાને, જુડા ક્યાં ન ઉગ્યોરે તું દુર,

મારું જોખન તારાં પુલઢાલે, તે તો જય છે વહેને પુર
તે સાંભળીને શીમળાનું ઝાડ કહે છે

હું નહીં કાનારે વસુ શીમળાને વળી સોટો પાંશળો દોર
તાર જોખનને મારા પુલડાળે; છુડી જાએ વાને વટોળ

પછી એક ચંપાનું ઝાડ હતું તે જોઇને કહે છે મારા રાજ
ચંપાની સુગંધ બે છે તેથી મને પણ અહીં મળી માટે એધાણી સાર
બે ચારેય પુલ વીણી લડ નદીને સામી તીર એક કેળનું ઝાડને પેલા
ચંપાને કહે છે કે મારા અમરત જેવાં ફળ ને મારા પાતરામાં સૌ
બોજન જમે છે તેનું તો નામ નથી લેતી અને તારી પાશે બમરો
સરખો પણ નથી આવતો તે તારા પુલ આ કામળ અંધ હરખથી
વીને છે બાધ તુ તો મહા નશીયવાન એમ કહે છે.

ચંપા તુતો અમાગીઓને વળી શીતળ જોને તારી છાંય.

સાવલીંગા વીણે તારા પુલડાંને એતો લાંબી કરકર આંય.

હું શેના અમાગીઓ સમાગીઓ રાણીના હાર કે તે રાણીની
ડાયમાં હીચે છે તે સાંભલી હાર કહે છે.

હાર કહે અમે શેના સમાગીયાને વળી સમાગીયાં રાણીના

ચીર કેડે પડે જોને પાટલીને વળિ વીતાઇ વળે શરીર

એ બાધ રાણીજના ચીર આખો દહાડો શરીર ઉપર રહે છે તે
સમાગીયાં છે વળતી ચીર ચડ છે.

ચીર કહે અમે શેના સમાગીયાને વળિ સમાગી નદીઓના નીર
ચીર ઉતારી કાંઠે સુકયાને, નીરને સોંપ્યું શરીર

અમે સમાગીયાં હપ્પએ તો ઉતારી વેગળે સુકે સમાગીયાં નીર
કે જોને આપુ શરીર સોંપી દીધું છે.

નીર કહે અમે શેના સમાગીયાંને વળી ઉલટો ધ્રુવે છે જોનેમેલ
સમાગી સાવલીંગા સુદરી એને રૂડો મળે કાષ છેલ.

નીર કહે છે સવલીંગા સમાગી કે તેને પરણે તે સમાગી અમે
શેના સમાગી અમારામાં તે મેલ ધ્રુવે છે.

સાવલીંગા કહે હું શેની સભાગણીને. વળી સભાગી સદેવંતરાજ
રૂઠ્યા રાજ માનશે તો ભાષ સુધર્મા અમારાંએ કાજ

ભાષ હું શેની સભાગીયણુ પણ સભાગી મારા રાજકે આટલું
કરતાં રીસધ બેઠાં છે જો હવે મનાય તો સાડું નહીતો મારો ફેરો
સફળ થશે એમ કહી વાડીમાં ચાલી

સાવલીંગા રૂપ સ્વરૂપ વાડીની દીશ્વા ચાલીયાં;
કાજળ કાળી મેખ, નેણામાં ડારીયાં

કે વચનમાં બાંધીયાં કામ, વાડીએ પધારીયાં.

સાવલીંગાને વેગળેથી ઉતાવળી શ્વાસ ભરી ચાલી આવતી જોઇને
મનમાં વિચાર કરે છે કે એક ડગલું ન બળે તે મારા સાડું બે ગાઉ
નહીએ જઇ પાણી ભરી લાવે છે. મે તેને વગર વાકે મારી એમ કહી
પોતે કહે છે હવે આવે એટલે ઝટ જમવા બેસુ પણ જ્યારે તે પાસે
આવી એટલે વિચાર કરી ગયો કે શું આપણે એને પહેલાં બોલવિએ
ગરજ હશે તો બધીએ બોલાવતી આવશે હવે સાવલીંગા પાણી લઇ
આવી પાસે ઉભી પણ રાજ બોલતા નથી ત્યારે સાવલીંગા રાજને
બોલાવે છે.

દોહરા—રૂડી ચંપા કરી છાંયડીને વળી વાયરે શીયાળુ વાય.

જમી લોને સાજનને, વળી ભોજન ટાહડું થઇ જાય.

તે મહારાજ જમી લ્યો ભોજન ટાહડાં થાય છે.

પીરસ્ત્યા વિના જોને પદમણીરે, એતો કામની કેમ ખવાય.

અવર પુરુષની ઝોળમારે, એતો જુગતે જુગતે જમાય.

હે સાવળીંગા તું કહે છે કે જમી લ્યો જમી લ્યો પણ પીરસ્તી
છે નહી તે સાંભળી સાવળીંગા બોલી હે રાજ હવે સાંજ તો પડવા
આવી છે અને કોઇ જોવા આવશે તો મોટો વરઘોડો થશે પણ મને તો
તેની હરકત નથી તમે જામે તો ખરા હું કોઇની ખીક રાખતી નથી
જેમ મેદની જોવા પળશે, વળી વીવાહમાં ફેરે વરરાય,

તેમ જમાશે રાજના તો, વળી તેમ જમાડું મારા રાય.

એ રાજા જો લોકની ઠક જોવા મળે ને મારો વિવાહ થઇ રહ્યો હોય તેમ જો જમશો તોએ તેમ જમાડીશ.

સુષ્ણ સાવણીંગા સદેવંત કહે ને વળી વર્તાઇ રહી બડી વાત;
હોતે ને પ્રીતે અમે પરણ્યું, ને વળી નહી વટલાવું મારા હાથ
એ સાવળીંગા હહે તો હું તારી સાથે પરણીને વરવડુ જમે
છે તેમ જમીશ તે સાંભળી સાવળીંગા બોલી,

સુષ્ણ સદેવંત સાવળીંગા કહે, ને વળી તનમાં રાખું જોતે ટેક.
આજ જમાડું મારા રાજને, વળી વીવા કરતાં વીશેક.

તમારી એવી મરજી હશે તો તમારા વીવા કરતાં વીશેષ રીતે
જમાડીશ. તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

સુષ્ણ સાવળીંગા સદેવંત કહે ને, વળી પાળો કે ન પાળો પ્રીત
હોતે ને પ્રિતે અમે આલીએરે, તમને રાજવાળાની રીત,
એ સાવળીંગા હું તને મારા રાજવાળાની રીત આપુ તો ખરો
પણુ તું પાળે કે ન પાળે ત્યારે.

સુષ્ણ સદેવંત સાવળીંગા કહે. ને વલી પાળીશું અમેરે પ્રિત;
હેનેને પ્રિતે અમને આલજોને, તમારી રાણીજની પ્રિત.

એ રાજા અમેતે પાલીશું માટે અમને તો આપજોએ સાંભલી સદેવંત
મનમાં બહુ હરખ પામ્યો તેમ સાવળીંગા પણુ ખુશી થઇ પોને કહે છે,
સોહલો—હસી હસી કામની જોને જાણો હાથને, સાંભળો રાજ
મારી સાચી વાત.

કાડેથી આજ જમું કંસાર, સહુ મરત લોક જીવે સંસાર

એ રાજા લોક છો જીએ હું આજ કાડેથી જમી ને જમાડીશ
એમ કહી સદેવંતનો હાથ જાણે છે.

ચોપાઇ—ચંપા કેરી છાંય, જમાડુ રડા છેલને.

મેલી મરજી કરે, રંગની રેલને.

કરો કરોની વાત. કરાવી હું તો નહીં કર;

આણો માનની મોજ, નહીં તો વખ ખાઈને મરે.

હે રાજા હવે હું કોઇની લાજ મરજાઃ ગણવાની નથી મારી સાથે સુખની વાતો કરો અનં મનની મોજ પુરો.

કહો તો કામની તનને હીરા દહને, વળી કહો તો આહુ તમને ગામને ગરાસ મોહ આવે તે માગજોરે, કામ તમને તુકયો છું રે આજ

હે સ્ત્રી હીરા મોતી ગામને ગરાસ જે માગે તે આપું તારે ગમે તે માગ હું તને તુષમાન થયો છું.

કુડી લાલચને શું એ કરંને એ તો ખાધેથી ખુટી ખુટી જાય,

પણ એક વચન આપો અલખેલડા, તે જુગ જુગ નહિ વિસરાય.

હે રાજા એવી હીરામોતીની લાલચ શું કરવા આપો છો ઘેર કાંઈ કમીના નથી પણ હું તો એક તમારી પાસેથી વચન માંશું છું જે જુગ જુગ વીસરીએ નહિ તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

એક તો મારા ધર કેરી ગારિયાને, એક મારા નેણાં કરી નાર; તુજ ઉપરથી ખીજ સુંદરિને, વારી નાંખુ સોસોરે વાર.

હે સ્ત્રી કહેતો મારા ધરની સ્ત્રીની માફક ગણું અને મારી સધળી રાણીઓ તારા ઉપર વારી નાંખુ સાવળીંગા મનમાં કહે છે કે ધડીમાં રીસાય અને ધડીમાં મળી જાય તેની સાથે પ્રિત કરીએ તે જનમ સુધી નમે તો સાર નહિ તો ફજેતી એમ કહી રાજાને કહે છે.

નફટ આવો નહોતી જાણુતીરે, નીકર પગરે ઉપાડતી જોય.

ખેરે ધડીને કારણેરે, રાજા ધરના ગુલામરે ન હોય.

રાજા તમારા જેવા નફટ કાંઈ નથી, ધરના ગુલામની માફક રાત દિવસ રાખી કાઢી મુકા એમ અવાતું નથી એ સાંભળી રાજાને કરોધ થઈયો કે મને તેં નફટ કહ્યો પણ તને મુકનાર નથી એમ કહી તરવાર લઈ ઉભો.

સુણુ સાવળીંગા સદેવંત કહેને વળી મેલુ તે મુનની લાજ.

શીશ પડેને માફ ધડ લડે ને વળી તોયે ન મેલું તને આજ સોહબો-તોએ ન મેલુ તને આજ કેમ કરી રહેશે તારી લાજ,

સમજાં સમજીને તું બે, અને કહેવું હોય તે અમને કહે.

એવાં વચન સાંભળી વીચાર કરે છે કે રાજા મેલનાર નથી
મરશે કે મારશે પણ હું એની રીસ ઉતારું.

દોહરો—રીસ સમાવત રાજવીને તમે જુગ જુગ અમર રહો.

અમે ધર દીક્ષાએ ચાલીયાને વળી કહેવું હોય તે કહો.

એ રાજા તમે મારવાને કેમ ઉભા થાઓ છો અમે અમારે ધેર
જઈશું સદેવંત તરવાર મ્યાન કરી બોલે છે જઈશ નહીં તને ગયા
કેડે મને ગમશે કેમ તને વળી મારુ પણ મારો જીવ બોધશ.
ચોપાઇ—શીશ સલામત રાજ, એવી રીસ નવ રાખીએ.

સેમે પાળો તમારો હાથ સખરસ ચાખીએ.

દયા હોય કીરતાર તો તો આપણે ખાઈએ

આલ્યાં હોય દાન કથીર સોનું કયાથી પામીએ.

સોનું રૂપ સ્વરૂપ તેમાં નહિ વાસના

ન કરતો નાગરવેલ જુદ્યો નવ તાકના.

દોહરો—હમણાં બધ વરતશો, તો વક્ષી વિધાતરા શું નારી વેર,

અમને એવડુ શું છે ને વળી કુળમાં કરીશ રાજ કર.

સોહસો—વીધાતરા શું તારે વેર કહીએ તો લાગે કડવું જેર.

હવે નથી તું મારે હાથ, ને તજ્યો મહારાજની નાત.

રાજાએ કહ્યું તારે મને ચીડવીને અહિ લડવુ છે.

ચોપાઇ—પણ આવડી શું કરો છો અલવાણ પ્રિતો જેવા જેવડી

હું રંકને ધેર રતન વીધાતરા થઈ વેવલી,

એ રાજા તારા જેવા રંકને ધેર મારા જેવું રતન કયાથી મળે
તોએ તમે રીસાઈ જાઓ છો. રાંડ વીધાતરા વેવલી છે આવા લેખ
લખ્યા તે સાંભળી સદેવંત બોલ્યા

દોહરો—સુણ સાવલીંગા સદેવંત કહેને તું તો જુદ્યો તે બેદ જતાવ,

બોળન કરીએ આપણ બે જણાં ને વળી એમ તું તો આવ.

એ સ્ત્રી હવે રીસ નહિ કરે માટે પાસે આવ આપણે એકઠાં બેસી
જમીએ તારે સાવલીંગાએ કહ્યું તમારી જોડે બેસીને વટલાઈ મરવું છે.

અમે વેપારી રાજ વાણીઆ, વળી પળીએ વેચતાં તેલ.

તમરે અમ વચ્ચે અંતરે ઘણું ને વળી ક્યારે ચંપાને ક્યાં કળ
એ રાજ અમે તો તેજના વેચનારા જેટલો કળ અને ચંપાને
અંતર છે એટલો તમારા ને મારા વચ્ચે છે.

નવરે વેપારી જેને વાણીયા, ને ગારી નથીરે વેચતાં તમે તેલ.

તમેરે અમમાં રાણી અંતર નહિ જેમ ચપે વીંટાણી નાગરવેલ.

એ સાવલીંગા જેમ ચંપાને નાગરવેલ વીંટાણી છે તેમ તું મને
વીંટાએલી છું હવે તારા મારા વચ્ચે અંતરો છે વહાલામાં વટાળ
હોય નહિ મારા ભેગી આવીને બેસ.

સોનું જાણીને રાજ સંભ કરે તે વળી નીપજે જાત કથીર,

કાયા વટાળી અને પન ખોઢએ, તો વત્રી સાસાં પડે શરીર.

એ રાજ તમે કહો તો તમને હું હાથવતી જમાડુ પણ તમારા
ભેગી બેસી જમવાના નહિ કેમકે સોનું જાણીને સંગ કરે ને માંદીયા
કથીર નીકળે તો કાયા વટાલી પછી રીમાસવું પડે એવાં વચન
સાંભળી સદેવંતના મનમાં રોજા બરાયો તેથી ચાળને ખસેડી મુકી હાથ
ધોધ વેગળો બેઠો હવે સાવલીંગા વીચાર કરે છે કે આતો વળી ઉલટી
પાછી પીડા થઈ. રાજ પાછા રીજાયા તેથી રાજ પાસે જઈને કહે
કે હું તો મરકરીમાં હસતી હતી. આપણે ભેગાં બેશીને જમીએ. તેમ
તેમ રાજ અવળું જેમ બેસે છે અને કહું છે કે હવે તો મારે આવું
નથી ત્યારે સાવળીંગા મહા રૂદન કરે છે ને રાજના મોઢા આગળ
ખોળા પાથરે છે તેઓ માનતા નથી.

સોહલો—નરની અગાડી નારી ખેળા ધરે તેમ તેમ અલબેલો અવળો ફરે
નારી બેડી રૂદનજ કરે આંસુડાની ધારા ઝરે.

તોએ રાજ મનમાં કાંઈ દયા લાવતા નથી, સાવળીંગાએ વિચાર કર્યો
કે હવે હું રીક્કડ તે વગર એ માનશે નહિ એમ ધારી પોતે રીસાય છે.

ચોપાધ—આખે આંસુડાની ધાર, અલબેલડી ઉડીયાં;

મરશે રાણીને રાજ જવાવ તે દેહ ગયાં.

પદસણી કહે છે રાજ પ્રાણ અમે પાડશું.

હે રાજ તમે માનતા નથી તેથી હું પ્રાણ મુકીશ એમ કહી
સાળુનો કછોટો વાળી કુવા બણી ચાલી એટલે રાજ કહે છે કે
કુવે પડી મને નામોશી આપશે તેથી રાજ સાવળિંગાને ઝાલવા
દોડ્યા અને કુવા ઉપર જતાં તેનું કાંડુ ઝાલીને પાંછી બેઝે છે
તેએ માનતી નથી અને કુવા બણી તણાતી જાય છે ત્યારે સદેવંત
તેને નાના પ્રકારના કાલાવાલા કે કરગરે છે તે વખતે સાવળિંગા કહે છે.

પાલવડે મન જીમ ભમરા તું છે વાલમાં;
આંખે હાથ ન વગાડ, આંખા છે રાવળા.
કાચી કલીયાં મત તોડ, તુટેગી કાલીયા.
છેડા હમેરા છોડ. દેહગી તને ગાલીયાં.

હે સદેવંત તું મારો પાલવ મુક અને મારું કાંડું જલે છે તેમ
તે જશે તેથી હું તને ગાળો દેખશ.

ગળો દેજ દશવીશ ગાળો તારી જાંખશું;
તુજ સરખી નાર તેને ઘેર લાવશું
શેઠ મોટા શાહુકાર લુટાવે વેત્ર વાડીયાં.
તું ઠળા એક ગુલાબ કાયકું દેતી ગાલીયાં.

હે સ્ત્રી તું મને ગમે તેમ ગાળાદે. ગમે તેમ કર પણ હું તને
મુઝનાર નથી હું તને કાલાવાલા કરું છું કાટમાં હાથ નાખુ છું.
તોએ તું મન ગાળો બાંડે છે એવી રીતે સાવળિંગાને ધણી રીતે
સમજાવે છે પણ માનતી નથી તે વખતે રાજ સમ ખાય છે કે જો હું
તને દગો દઉં અને તારાથી બેઠમાન થાઉં તો મારા પીતા શાલીવાહનના
સમ છે એમ કહી રાજ ગદગદ કંઠે બોલે રહ્યા છે. સાવળિંગાએ
વિચાર કર્યો કે જો હું ધણી રક્ષક કરીશ તો કોપાયમાન થઈ કાં મારું
કે કાં એમનું મથું જીવું કરશે માટે હવે બોલું કહી કહે છે.

દોહરો—પદમણીને તો પ્રીત ધણીને વક્ષી રાજને ઝાજેરી રીસ;

ઝારા તેડીને ચોકમાં મારું વાઢી લેશે થીસ;

એ રાજ હું તો પ્રિતમા આમ કરું છું પણ તમે ધણા રીસા-
ળવા છો માટે પાસે બોભાવી માથુ કાપી લ્યો તેથી હું ખીઉ છું.

પછી બંને જણ થાળ આગળ આવી જમવા બેઠા અને ત્યાં નાના પ્રકારના હાસ્યવિનોદ કરતાં જાય છે. અને અરરપરસ એક એકનાં મોઢામાં કોળીઆ ધાલતાં જાય છે. રાજા પોતે હેતમાં સાવજિંગાને ધણું ખવરાવે છે ત્યારે સાવજિંગા સદેવંતને કહે છે.

અન્નથી અદકુ કોષ નથી. ને રાજા સજ્જણ રજ્જણ કે સેણ;

જમી દ્યોને ઠાકરા, વલી નેહ ગોર કર જોને નેણ;

એ રાજા અન્નથી કોષ મોટું નથી કાં સજ્જન રજ્જન કરતાં ચાંદથી રાત તે બધા અન્નથી ઓછા હેતવાલી છે. આપણી આંખો નેહ કરે છે માટે એક એકના મોઢામાં ધાલ્યા કરતાં વિશેષ છે, માટે તમે હાથે જમી દ્યો.

ચોપાઈ--ભોજન કરતા જાઓ, નીરખો તમે નેણશું;

અરની રાખુ આજ, સદેવંત સહજશું.

કોડે જમું કંસાર. પદમણી નિતિ પ્રેમશું.

પ્રિત અદકરી ઓય, બોલવોને વેણવું.

એ રાજા તમે જમતા જાઓ અને આખે જોતા જાઓ પણ ધડીએ ધડીએ મને કાઠ ગોઠા મારો છો કાંઈ ગળાગા હાય તો ધાલો છો, આમ સુડીઓ ખણો છો તે શું કરવા કરો છો, હું આજ કહી કંસાર ખાનાર નથી.

જીગતે કરીને કોષ રાજાને જમાડીઆ,

મનગમતા મુખવાસ અલખેલા આપીઆ.

ક્યારની કરે છું અરજ હાય મે તો જોજોડીઆ

શિખ દિયોને મારા શામ, જીવ મારો લિહાસ થયો.

હવે સાવજિંગા હાય જોડીને કહે છે કે જમતાં જમતાં આંખો દહાડો વંદી ગયો માટે મને રજા આપો તો હું જાઉં કેમકે મને વાર થઈ તેથી હમણે ગોર પેલા કણીયાને મોકલશે ને તે અહીં આવશે તો પછી ફરજેતી થશે. મન હસે તો માલવે મલીશુ તે સાંભલી કહે છે.

દોહરો--પદમણી આવ્યાં શું જાણીને વલી શું એ ચંપોને શાલ,
સુડા તારી સાખ્યો પુરશે ને વલી પદમણી પાસુતો વાળ

એ સ્ત્રી જરાવાર અહિં બેશ અત્યાર સુધી તો રીસાવા મનાવામાં વખત ગઈ તે વખતે સાવલીંગા કહે કે એ રાજા આવી ઉતાવળમાં મને ખોટી કરવાતું કહેા છાં પણ ઘેર પુછશે તો શું કહીશ તે વખતે સદેવંત કહે છે કે તું ગમે તે જવાબ દેજે પણ જરાવાર તો બેસ ખરી તે સાંભલી સાવલીંગા કહે છે.

સુષ્ણ સદેવંત સાવલીંગા કહે ને મારા હૃદયમાં આવે વિચાર.

આરા અમે ન આવીએને તમારા પંડનો નહિ પતીઆર

એ સદેવંત રાજા હું તમારી પાસે આવું તો ખરી પણ મારા મનમાં વીચાર આવે છે કે તમે ધણા રીસાલવા છો તેથી તમારા પંડનો પતીયાર પડતો નથી.

સુષ્ણ સાવલીંગા સદેવંત કહે, ને મેંતો મેલી છે મનની માણુ.

પદમણી આરા આવજોને વલી શક લખુ શાલીવાન.

હે સ્ત્રી મારા બાપના સોગન ખાધા તોએ તું માનતી નથી પણ જો હું તારાથી દગો કરે તો મારી સાત પેઢીઓના સમ છે, એમ કહી પછી તરવાર ઉઘાડી કરીને કહે છે કે આ શક્તિ મને પુછે, રાજાને ધણો આગ્રહ જોઈ સાવલીંગા બહુ ખુશી થઈને રાજાને કહે છે.

સગ તમારા પાલીએ, ને જો લેલ ધારા સુરત.

અમે વેપારી વાણીઆ રાજા દેખી દેખીને ડરત.

એ રાજા હું તમારાં સમને માનુ છું પણ આ ધારવાળું લોહુ શું કરવાતું છે કે તેને વખતે વખતે ઉઘાડું કરેા છો અમે વાણીઆ તે જોઈને બીએ છીએ તે સાંભલી સદેવંત તલવાર મ્યાન કરી આધી નાંખી દીધી અને સાવલીંગાને હાથ ઝાલી ભોંય ઉપર બેઠી.

સોહલો—અંપાને થડે બેઠાં જોડા જોડ. ઉપર સુડા કરે કલેલ;

નરને નારી બેઠાં જોળાજોળ, ન દીસે ખાંપણ કે ખોડ.

ઓપાઈ—અંપા કરી છાંય, સોલ. કરેા સાથે,

રત્ન જડીત જોછાડ તે તો સેજે પાથરો

મુખશુ મુખ મીલાવ, મુખન અલખેલો કરે.

અરસપરસ કરતાં મીઠી, વાત મુખમાંથી મોતી ઝરે.

બન્ને જણા ચંપાની છાયા તળે સાળુના સાથરો ઉપર રત્ન
જડીત ઝોછાડ પાથરી બેઠાં છે અને એક એક અરસપરસ નાના
પ્રકારના હાસ્યવિનોદ કરે છે હવે નિશાળમાં ગોર છોકરાને કહે
છે સાંજ પડીને હજુસુધી વાડીએથી કાંઈ આવ્યું નહિ માટે કાંઈ અપર
કહાડવા જાઓ. ત્યારે કાંજીઓ કહે સાહેબ કહો તો હું જમ આવું
ગોર કહે તું એકલો જમશ તે કુંવર મહા રીસાળવો છે માટે તને
મારી નાંખશે તેથી તું તારી જોડે બીજાને તેડી જા, તેથી કાજીઆનો
બાઈજમ્યા આડીઓ કરીને મહા ખંધે હતો તેને લઈ પોતે બન્નેજણા
વાડી બહુ દોડતા ચાલ્યા ગોરે વિચાર કર્યો કે એ છોકરાં છે માટે
હું પાછળ પાછળ જઈ નહિ તો એમનો કાંઈ ઘાટ ઘડાઈ જાય એમાં
ધારી ગોર પોતે હાથલાં લાકડી લઈ ધીરે ધીરે પાછળ ચાલ્યા જાય છે.
દોહરો—ગોરે નિશાળીયાને સાવધ કરવાને, વળી વાડીએ મોકલવાને સોય
સદેવંત સાવર્ણીગા ગયા વાડીએ એને જમ આવેને જોય.

ચોપાઈ—જમ આવેને જોય, હજુ લગણ શું કરે,
લોકડીઆના લાજ હમયામાં નવ ધરે.

હવે તો પેલા કાંજીઓ ને આડીઓ બે વાડીની વાડની બહાર ઉભા
રહીને જુવે છે બન્ને જણા ચંપાના થડ નીચે જોડાજોડ બેઠેલાં છે તે
લાંબો હાથ કરીને કાંજીઓ આડીઆને બતાવે છે કે જો પેલાં ફવાં
નીરાંતે બેઠેલાં છે તેટલામાં સાવર્ણીગાએ આડીઆ તરફ જોયું તો
કાજીઓ દીઠો એટલે ઝડપ ઉઠતી કે લુગડાં સજ કરી હાથમાં થાળ
લઈ સદેવંતને તેમની બહુ લાંબો હાથ કરી કહે છે.

બેઠાં છે જોડા જોડ, ચંપા કેરી છાયવ્ય,
શીખ દીયો નેશાન, દહાડો રજા બે ધડી.

એટલે સદેવંતે સ્વરજ જોવાને વાડ બહુ નજર કદી તો છોકરા
દીઠા એટલે તરવાર તાણીને તેમની પાછળ થયો એટલે છોકરા પોતે મુડીઓ
વાળાને નાઠા. નાસતાં નાસતાં ગોર સામા મળ્યા એટલે ગોરને કહે છે.
દોહરો—અમને વીતીતી તમને વીતસે ને તમે સંભળો પંડીત પ્રવીણ

સરખે સરખાં મોકલ્યાં, ને ગોર તમે અકલના હીણ.

હે મહારાજ તમે જાઓ છો ખરા પણ અમને વીતી તે તમને વીતશે તમારી અકલગકલ ધુટી ગઇ હતી કે આવા ડાહ્યા થઇ ખે સરખે સરખાને મોકલ્યાં છે તે સાંભળી ગોર કહે છે કે ભાઇ ત્યાં એવું શું છે ? ત્યારે કાણીઓ કહે છે કે સાંભળો.

ચીર ઉપર ઝોઢી ચુંદડી, ને વળી પીળા પામરીયાં,
લાલકુંજના, ખેચોરીરે જેમ સજોડે જડીયાં.

હે મહારાજ ચીર ઉપર ચુંદડીને તેના ઉપર પીળા પામરી ઝોઢી છે ને જેમ લાલ કુંજન બપોરીયાં ભેગાં લપાઇને ખેસે તેમ બેઠાં છે, ગોર કહે એ તો ઠીક પણ આપણી વાડીની શા ખખર છે ત્યારે કાણીઓ કહે સાંભળો

સાલ વાઢીને કાધો સાથરોને, વલી અડધ સુડા ખાય,
ગોર તમારી વાડીએરે, તેતો બેળાઇ બેળાઇ જાય,
ખાંડા ભરાવ્યા મહેતા ખીંટીએને, વલી શરોઇ ઝકારાં ખાય
શાલ દુશાલા પાથરયારે, ત્યાં તો બેઠા સદેવંત રાય.

એ સાંભળી ગોર મહા ઉદાસ થઇ વાડીના ઝાંપા આગળ આવીને ઉભા છે હવે સાવળોંગા મહા ઉદાસ થઇ રાજાને કહે છે.

ચોપાઇ--શિલવંતીની શિલ, પ્રીતમા પાળીયાં,

તમે રાજવંશી પુલકપ અમે જાતનાં વાણીયાં.

શિલવંતા રાજા જોઇ, સોજ તમારા સાંભળે,

ભવોભવ ભરથાર, વાલમ નહી વીસરે.

દોહરો--હું પદે રહેતી પદમણીને, વળી દીવસ ન દોઠો જાને કાય,

સાચુ માનેા સદેવંતરે, મારૂ દુરમન કોણજ હોય.

અતીતને લોટ આપીઓને, વળી નધએ ઉતરયા નખ,

તે દહાડેથી ચટપટ લાગીરે, મને ધડીએ ન રહેતું જોને સુખ.

નાઇએ નખ ઉતારીયાને, વલી તે દિવસથી તમે વાટ,

અદક પાંસલી આવીઓને, મારા ધટમાં કરી ગયેલ ધાટ.

હે રાજા તમારું સુખ મને ધણું સાંભરે છે એમ કહી રહન કરે છે તે જોઈ સદેવંત કહે છે કે તું મને રજા આપ.

આ જીભે જાઓ નહિ કહું, ને વહી કહુતો જીભ કપાય,

જતાં તમને જાણીનેરે. મુને વીમાસણ થાય.

વાડી થકી વહીયાને વળી ચરચર દાગે મનમાં,

તમને મુક્તા સાયબારે, મને વાડી ને ખાવા ધાય.

હવે સાવળીંગા પોતે લુગડાં સજી હાથમાં ચાળ લઇ ધર ભણી જાય છે અને સદેવંત પોતાના વસ્ત્ર હથીયાર સંભાળી ધર ભણી જતાં પોતાના મનમાં કહે છે.

સોહલો—હાયરે સુંદર મારી ચાલી જાય, ને વાડી મને ખાવા ધાય,

કાણીયે જગાડી મારી સારી પેર, ઉદાસ થઇ રાજા ચાલ્યો ઘેર

રાજા પોતે કાણીયાને ગાળો બાંડતા આડે રસ્તે થઇ ધરભણી ચાલ્યા અને મહેલમાં જઇ ખેડા હવે સાવળીંગા વાડીના ઝાંપા આગળ મધ ત્યાં જોર કહે છે ભાત આપી પાછા આવવું કે અહીં ખેસી રહેં મારીને વાડી ખેદાન મેદાન કરી નાંખી તેવા ધમકીના અવાજ સંભળી સાવળીંગા જોરને કહે છે.

તમે જોર નમસ્કાર, ને વાડીમાંતો મને લાગી વાર,

જવ વાઢીને સાથરો કર્યો, બીજાને જગાડ કાંઇ નથી કર્યો.

જોર તમારી વાડીએ પુલ છે તેમાં વાસજ નહિ,

ફાગટ ફેરો અમને થયો રાજા તો કાંઇ વારનો ગયો.

હે મહારાજ રાજા તો ધણીવાર થઇ ગયા છે નેમાં મેં જાણ્યું તે લાવને હું થોડીવાર હુડા હુડાડુ તેથી મને વાર લાગી સંભળી જોર કાણીયાને કહે છે કે તું કહેતો હતો કે જે જણ ખેડાં છે તે ક્યાં છે કાણીઓ કહે છે સાહેબ હમણાં હતાં, ત્યારે સાવળીંગા કાણીયાને કહે મુલા હમણાં હતા તો ક્યાં ગયા થું પાંખો કરીને ઉડી ગયાં તુંજ બડાઇખોરો છે કે જોને તેને જીવું સાચુ ભરાવે છે હવે જોર સાવળીંગાનાં લુગડાંનો ડાંળ ફરી ગયેલો જોઈ સાવળીંગા કહે છે.

દેહરો—ગુણીકા કરી થઈ છોડરીને, તેં તો માંડ્યો ગણકા ધાટ,
કાણે તારા ચીર બીજવીઆને, વળી કાણે લગાવ્યા હાથ.
હે સાવળીંગા તારાચીર કાણે પલાળ્યાં સાંભળીં સાવળીંગા ગોરને કહે છે.
નથી ગુણીકાની હું છોડરીને, ધોર નથી ગુણકાનો મારો ધાટ,
ચીર કાણુ બીજવશે, ને મને કાણુ લગાવેરે હાથ.

હે ગોર મારા ચીર કાણુ પલાળનાર છે તે સાંભળી ગોર કહે છે.
લીલી અતલસનું તારું કાપડુંતે માંહી જીણા ટાંકેલ મોર,
મોર તારા કાણુ ઉપેડીયાને, એવો કાણુ મધ્યો તને ચોર,
તારી અતલસની કાંચલી ઉપર જે મોર હતા તે પણ ઉપેડી
નાખ્યા છે । તે સાંભલી સાવળીંગા બોલી.

સેજ અતલસનું મારું કાપડુંતે, માંહી ટાંકેલ ટઉકેરે મોર,
ગોર તમારી વાડીએ જમને, મને સદેવંતે કાંધી ઝઝાળા.
એ ગોર તમે મને ક્યારના આળ મુકા છો તારે જાવ સદેવંતે
મારા મોર ઉપેડી નાખ્યા અને ચીર પલાળ્યાં.

ચોપાઇ—શીખ દીયો? ગોર, ધર દીશાએ આલીએ,
રૂડાં વધામણાં રોય, કાછ પીતાજીને આલીએ.
-પછી ગોર પાસેથી શીખ લઇ ધર બણી જાય છે.
સાવલીંગા રૂપ રૂપ. ધર દીશાએ આલીયાં.
આવે છે મેહેરો માય, પીતાજીએ બાળીયાં.

જેવી સાવળીંગા પોતાના મેહલમાં જાય છે તેવીજ તેના આપે
દીડી ત્યારે વીચાર કરે છે.

સોહલો—કંઈ જોગ થઈ કુંવરી વીશાળ, ઠાલી માથે બેસે છે ગાળ,
હવે નહીં રહી આપણે હાથ. માટે નોતરીએ માજન જાતે
મેતીએ મેલ્યા સોને સળે, આલતું નીર સાગરમા મળે,
કલાનો હવે નથી કાર વાર કર્યાનો હવે નથી વેવાર.
હવે છોડી પરણ્યા જોગ થઈ તેથી ધડીયાં લગન લઈ પરણાવી
દેવી. હવે સદેવંતને કાંઈ સુજ પડતી નથી. મધરાતને સમે પલંગ

ઉપર લંબ આવી તેથી લંબી ગયા અને આશિંતાનું સ્વપ્ન થયું કેજાણે હું ને સાવલિંગા બંને જણ થંપા બાગમાં બેઠા છીએ ને હું ગળામાં હાથ નાખવા જાઉં છું એમ પોતે ઉઘમાં લાંબો હાથ કરી નાંખ્યો એટલે જાગી ઉઠ્યો ને જીવે છે તો ચંપા ડાળ નથી ને સાવલિંગા એ નથી ફક્ત પોતાના હીરામથુ પોપટના પાંજરા સીવાય બીજું કંઈ દીઠું નહિ તેથી મહા નીરાશ થઈ કહે છે.

દોહરો—સ્વપ્ના તુતો સુલતાન બયોને વલિ રહ્યા મહી સારી જોને રાત,
કામજુગારી વિયોગે ગઈ, ને વલિ પ્રેમરે મેં નાંખ્યો હાથ,
એ સ્વપ્ના તું સારી રાત કેમ ન રહ્યું જો તું સારી રાત રહ્યું
હોત તો મારે સાવલિંગાનો મેલાપ રહેત પશુ આ ઉલટો વીયોગ થયો.
ચોપાઈ—પ્રેમે ગલામાં નાંખ્યો હાથ, ચમકીને ઉઠીયાં.

ઉઠત કહેતા જીવ કલપાય, મળ ન લુંટીયાં.

એ સ્વપ્ના પ્રેમ કરીને હું ગળામાં હાથ નાખવા ગયો પશુ જાગવું પડ્યું ને ઉલટો જીવ કલપવા લાગ્યો.

હઠકામાં મોટી હામ, મનનીરે મનમાં રહી,

કાને કહું વાત, કામન તે વિયોગે ગઈ.

પછી પોતે પલંગ ઉપરથી ઉઠીને મહા નીરાશ થઈ જરૂરે જીવે છે તો સાવલિંગાનો મહેલ સાંભો દેખાય છે તે જોઈ પોતાના હીરામથુ પોપટને કહે છે.

દોહરો—સો સો કાસ જોને શેડગવસેને, વળી અહીંયાતે ક્યાંથી હોય.

સુણે સોહાગી સુડસાને, વળી તેને કાણુ તે આવે જઈ જોય,

હે પોપટ આ સાવલિંગાનો મહેલ દેખાય છે તે પશુ મારે મન

તો સો કાસ જટલો વેગજો છે ને તેની હવે કાણુ ખજાર લાવે એવું તે સાંભળી પોપટ કહે છે.

આકર છું તમારો ઠાકરાને વળી જ્યાં મોકલો ત્યારે જાંવ;

લખવું હોય તો લખજોને, તમારા મનનાં માન્યા કામ થાય.

હે રાજ તમારો ચાકર છું ને તમે એમ શું બોલ્યા કે તેની કાણુ ખચર લાવે ? આવી રીતે પોપટનાં વચન સાંભળી રાજ ધણો હરખ પામ્યો ને કામળ લખી પોપટની કાઠે બાંધ્યો તે લઈ પોપટ ચાલ્યો સાવળીંગા મહેલમાં સૂતી છે તેને પણ સદેવંતના જેવું સ્વપ્ન બાવ્યું ને તે ઓર્ચીતી ઝખકીને જાગીતો કાંઈ દીઠું નહી પછી પોતે નીરાશ થઈ પોતાના પલંગ સામે એક મોટો તકતો બાંધ્યો છે તેમાં પોતાની છબી જોઈકહ્યું છે.

પાન ચાવ્યું તે મુખ લાલ છે, ને તારા અમૃત જેવાં જાને વેણુ સ્વપ્નામાં દુઃખ દેઈ ગયાને, વસી લાલ તારાં જોને નેણુ.
ચોપાઈ-જાગી લાગી નેણુકી ચોટ તુને ખગ્છી લીધી મારને
તેરે મારનેકી દાદ ફરીયાદ, કાસે મેં જાઉં પોકારને
હકમ મારે હુકમ શું, સજન છેદ દેઈ ગયા.
કહેતાં જીવ કલપાય મનના વિચાર મનમાં રહ્યા.

હે રાજ સ્વપ્નામાં તમારાં નેણુ જોઈ અને તમારાં વેણુ સાંભળી મહા ખુશી થઈ હતી એવું બે ધડી રણું હોત તો મારો જીવ, ખુશીમાં રહેત પણ આતો જાગીને ઉદાસે થવું પડ્યું એવી રીતે પોતે મનની વિષે ચિંતા ધરી ઉદાસ થઈ સાવળીંગા પોતે બારીએ આવી બેઠી છે ને સામા સદેવંતનો મહેલ દેખાય છે તે જોઈ કહે છે.
દોહરો-સામી મેડીએ મારા સજન વસેને, વળી કાણુ લાવે સમાચાર

પ્રથમ લેઈ ચાપું મારા ઉરમાં, વળી આપું તે માલ અપાર
જો આ વખત કાંઈ મહારાજની મેડીએથી રાજના સમાચાર
લાવે તેને મોં માગ્યો સરપાવ આપું એવો તુરંગ ચલાવે છે એટલામાં પેલો પોપટ રાજની ચીઠી લઈ આવતો જોયો તેથી પોતે મનને વીશે ખુશી થઈ રાજની ખચર પુછે છે ત્યારે પોપટ કહે આ ચીઠી વાંચી જુઓ ચીઠી લઈ મહા આનંદ પામીને કહે છે.

બસે આવ્યો સલાગી સુડલા, વળી લાવ્યો સમાચાર,
વારીવારી લેવ યારા વારણું તને આપું એકાવન હાર.

હે પોપટ તું બલે આબ્યો, ને રાજના સમાચાર લાબ્યો તને
વધામણીમાં આ હાર આપું છું એમ કહી પોપટની કાટમાં હાર નીખવા
જાય એટલે પોપટ સાવળીંગાને કહે છે.

અખંડ રહે ગોરીઆને, પળી અખંડ તારોરે અવતાર;

લખવું હોય તો લખજોને, પંખી શું કરેરે હાર.

હે સ્ત્રી તમે અખંડ રહો ને તમારો અવતાર પણ અખંડ રહો
મારે હારને શું કરવો છે કાંઈ લખવું હોય તો લખી આપો તો લખ
રાજ પાસે જઈ પછી સાવળીંગા કાગળ વાંચે છે.

તું સુભાગી સુઝાને વળી કાંઈ ઉડી ઉડી જાય;

સોને મઝાવું તાર પાંજરને, ભુંડા મોતીએ લેકરે જડીય.

સુના મંદિર સુના માળીયા, ને વળી સુતુરે બધું ગામ.

જે દી રાજ વિયોગે તે દી મને નિંદ્રા હરામ.

વારી વારી લેઉ વારણાને વીરા એક ઓરો તું તો આવ.

સંદેશો લાબ્યો મારા શ્યામનો તે હું વાંચું ને તું વંચાય.

ચોપાઈ—અંપા કેરી છાંય, શાળ કેરો સાધરો.

કાંડે આબ્યો છે કાંઈ, તે તો નથાં વીસર્યો.

હાહડાની જે ઝાંઝી હામ તે મનની મનમાં રહી,

કહેતા જીવ કલપાય, કાગની તું વિયોગ ગઈ,

હે સ્ત્રી તારી જે પ્રીત તે હું જરાએ વીસર્યો નથી અને તું
વીયોગે ગઈ તેથી મારો જીવ ધણા કલપાય છે એ :વાંચી સાવળીંગા
કહે કે રાજાનું મારી કંપરધણું હેત છે પછી પોતે કાગળ લખી પોપટની
કાંટે આંબ્યો અને પોપટને કહ્યું બાઈ રોજ એક બે વખત રાજને ત્યાંથી
સમાચાર લેઈ મારી પાસે આવજો, પોપટ કહે સાર એમ કહી આજનો
થયો હવે પોપટને તો વાર થઈ તેથી કુવર મહા ચીંતા કરે છે.

પોપટ પંખીની જાત રાંડે બરમાવીયો.

શુશ્રુવંતો ગાગારામ, હજી નવ આવીયો,

રાજ કહે કાણ જાણે રાંડે બરમાવી ને ત્યાં બેસાડી મુક્યો એવામં
પોપટ આબ્યો તે જોઈ રૂએ છે.

સોહલો-પોપટ પંખી ચતુર સુઝાય, પઢો પારવતી તમે શ્રી ભગવાન
 ગુણવંતો આવ્યો ગંગારામ, તેં કીધા મારાં સરવે કામ,
 પોપટ તું આવ્યો એ ઠીક થયું હવે મારે ખડું કામ સફળ થશે,
 પછી સાવળીંગાનો કાગળ રાજ વાંચે છે,

ચોપાઇ--સારા સારા સમાચાર લખીને તમે કાવજો,

અને મારે મહેલે તમે આવજો.

એથી મજેરે એકાંત, તો તમે વરુલો આવજો,

રાજ વાંચીને ધણી ખુશી થયા એમ કરતાં પ્રભાતનું પહોર
 થયુ એટલે સાવળીંગાના આપ પદમસા શેઠ પોતાનાં સગાં તેડાવી
 વીવાહની તક્યારી કરવા માંડી.

શેઠ મળી શાહુકાર, હડતાસો હાટે દીછએ,

સાવળીંગા કરા લગ્ન ધડીઆં આપણુ લીછએ,

ગોરને તેડાવ્યા આજ લગન લખાવીયાં,

ઢમ ઢમ વાગ્યાં ઢોલ ગાય છે ગીત સાએલીઆં.

સોહલો--ચોખા કંકાવટીને લગનજ સાર, લગન વધાવો વારંવાર,

સાતમને સોમવાર લગ્ન કએવાએ પધારજો તમે રૂપાશાય

ચોપાઇ--શંકર તેડાવ્યા ચાર લગ્ન લખાવીયાં ગામે ગામથી કોઇ

સગાઓને તેડાવીયાં સાતમે સોમવાર, આઠમપેન્ના આવજો,

કોરાવી માણેક થંભ, મંડપ રોપાવજો,

સાવળીંગાના આપે લગ્ન નીરધાર્યાં ને ગોરને સાવળીંગાના
 સાસરે મોઢ્યો હવે રૂપાશાયે પોતાનાં સગાં વહાલાંને બોલાવી તૈયારી
 કરી પછી સવારના પહોરમાં રૂપાશા શેઠ હાથી ઘોડા, પાલખી રથ તથા
 ઉંટ સાથે તમામ જન લઇ નીકળ્યા, તે સાથે મુગી પર પાટણુ આવ્યા
 અને ગામની બાગોળે તળાવ ઉપર પડવ નાખ્યો ને તોષો તે બંદુકોના
 અવાજ કરતા માંડયા એટલે પદમસા શેઠને ખબર થઇ કે જન આવી
 માટે આપણે સામા વરધોડો ચઢાવી સામઘડું કરી જનીવાસે તેડી

લાવીએ પછી શેઠ પોતાનાં સગાં વહાલાને તેડી વરઘોડો ચડાવી તેડવા
ગયા હવે ઘર આગળ સાવળીંગા ને તેની શાહેલીયો બેઠી છે ને પછી
સાવળીંગા વિચાર કરે છે કે હમણા જો હું રાગને મળુ તો લાગ
હીક છે તેથી સાહેલીતોને ક્યે બે,

સોહલો-સાવળીંગા મનમાં કને વિચાર લગ્ન તો આવ્યું સાતમ સોમ-
વાર ન જોઈ મેં બંધી બગ્ગર, ન જોયાં મેં ચંદનેનાં ઝાડ.
ન જોઈ મેં નગરની વાટ. ન જોયાં મેં ગાંધીના ઢાટ,
નથી જોયા પનઘટના ઘાટ સાસરે જઈ શું કરશું વાટ,

એ સખીયો! હવે મારું લગ્ન આવ્યું ને મેં આપણી બંધી
બગ્ગર ચંદન બગ્ગરનાં ચંદનના ઝાડ જોયાં નથી ને હું સાસરે જઈશને
મને ત્યાં કોઈ પુછશે તો હું એને શો ઉત્તર આપીશ મારે તે આપણે
જોવાં જોઈએ તે સાંભળી સાહેલીએ કહે છે કે બાપ એક ગાઉ સુધી
જઈ એમાં તે શું જોવું છે સાવળીંગા કહે છે ત્યાં નાના પ્રકારના ફુલ
ફળાદીક ને ખીજા મેવા પથ્થુ ઘણી જાતના પાકે છે તે ખાવાની બહુ
રમુજ પડે છે એવી રીતે લાલચ દેખને સાહેલીએને સમજવી પથ્થુ
સાવળીંગા મનમાં વિચાર કરે છે રાગને શી રીતે તેડવું. —
સોહલો—કરમ મારું એવું અમાગીયું ન બન્યો રાગનો એકે લોક.

સુડાની સાથે સંદેશો કહું, રાગને તેડાની લઉં.

સાવળીંગા પોતે કહે છે કે આટ આટલા લાગ તો મારા ફાગટ
ગયા ને જતાં જતાં લાગ આવ્યો તો તેમને સંદેશો કોની જોડે
કહાડું એવો વિચાર કરે છે એટલામાં પોપટ રાગની બગ્ગર લેઈ
આવ્યો તે જોઈ સાવળીંગા કહે છે કે બાપ આ ચીઠી લખે છે.

ચંદન તલાવડી રાગ ચંદનબાગ, બડીબેઘડી બોલવાનો લાગ,
ત્યારે આવો મારા સુંદર સ્યામ, પુરીશું હયડાની હામ

એ રાગ તમે ચંદન તલાવડી ઉપર ચંદન બાગમાં આવો તો
આપણે ભેગાં ચડશું એવું લખી પોપટની કોટે બાંધી તે પોપટે રાગને

આપી રાજ ચીઠી વાંચી ખુશી થયા હવે સાવળીંગા પોતે સાહેલી-
ઓને લેખ મંઠી બજારમાં થઈ ચાલી જાય છે.

ચોપાઈ—છુટે પટેરે નાર, આવે અલખેલીયાં
વણજ કરતારે વેપાર, વાણીયા સરવે પામીયા,
અમીરને ઉમરાવ મુરછા સરવે પામીયાં
શેઠ મોટા શાહુકાર, ઠેરોઠેર કરી ગયા.

આવી રીતે બજારમાં પોતે કંઈકને મુર્છામાં પાડતી ચાલી જાય
છે તે શહેર બહાર નીકળીને જ્યાં ચંદન તક્ષાવડી છે, ને તેની પાસે
નદી વહે છે તેમાં રમવા ગઈ.

દોહરો—ધન ધન નદી બર રામકીને, ધન ધન લીલીરે લીલી તળીયાં
થોડે થોડે દોહરાને, વળી પદમણી પુતળીયાં

ચોપાઈ--પદમણી પુતળીયાં ઝમુકે જેમ લીજળી,
એકથું એક અલખેલ મુખેરે અતી ઉજળી,
નજરો તણ ન્યાલ, લીએ બહુ તાલીઓં,
કે ધનરે બગેસર બાગ. રમતી સઉ સાહેલીઓ,

નદીમાં સરવે નહાય છે ને તાળીઓ લે છે ને અરસપરસ એક
એક સામા દુહા કહે છે ત્યાં સદેવંત આવ્યાને સાવળીંગાએ સદેવંતના
સામુ જોયુ એટલે સરવે સાહેલીઓએ પણ રાજ સામું જોવા માંડયું,
પછી સદેવંતે વીચાર્યું કે આ બધી જાણી જશે તો પછી સાવળીંગાથી
મારી પાસે આતી શકાશે નહીં માટે હું જાઉં એમ ધારી પોતે નદીના
સામી તીર જઈ પગ ધોવા માંડ્યાં એટલે સાવળીંગાએ કહ્યું.

દોહરો--સખી સરોવર આપણેને, વળી ધશી ધશી ધુવે કોઈ પાંચ
શું દુખેરે થયો રાજ દુખજોરે લીધીરે કરટેર બાંધ,

સાવળીંગાએ પોતાની સાહેલીઓને લાંબો હાથ કરી કહ્યું કે આ
કોઈ આપણા સામે જોસી પગ ધુવે છે ને વળી લાંબો હાથ કરી સમ-
જામાં ચંદનબાગ બતાવ્યો કે તને બાગમાં જવો હું આમને રમતે વળચા-

ડીને આપું છું પેલી સાહેલીઓ રાજને જોઈને કહે છે કે અમે છોડીએ
રમીએ છીએ ત્યાં આવી કેમ બેઠો છે તું તારે રસ્તે જ તે સાંભળી
રાજ પોતે ચંદનબાગમાં ગયા અને આસોપાલવના ઝાડ તળે જઈ બેઠા.

એકથી એક અલબેલડી છે, વળી નાવા તે બેઠી જોને નાર,

પાવડે જોને પદમણીરે, વળી પુતળીઓની જોને હાર,

ચોપાઈ—પુતળીની જોને હાર, ઝથુકે છે દામની

હાથી ઝાકાં ખાય, ધુવે છે દામની,

વળી સાવળીંગાએ વીચાધું કે મેં રાજને બાગમાં મોકલ્યા છે
ને હું અહીં રમત કરું છું તેથી આજાશે માટે હવે જાઉં એમ ધારી
પોતે સાહેલીઓને કહે છે,

સોહસો જોવા જેવી ચંદનબાગ છે ને ત્યાં એક આળીંગાળો માળી રહે,
જુદી જુદી સાખ્યો બરેને, દરબારમાં જઈ દંડજ કરે;

હો બેન બાગ તો જોવા ગયો છે પણ માંદી એક માળી છે તે
દરબારમાં જુદું કહી દંડ કરાવે છે તે હમણાં બાગમાં ગયો છે તે
ધેર જશે એટલે આપણે જઈશું ત્યાં સુધી આપણે આખ મીચામણી
રમીએ પછી બીજી સંતાવા કાળે જુદી જુદી નાઠી અને સાવળીંગા
નાંડી તેવીજ બાગમાં ગઈ,

દોહરા—સોમારે આંખા જોને આંખલીને, વળિ દીઠી છે દાડમ દાક્ષ
આસોપાલવને ઝોળવેરે જોરીએ કેળોમાં પાડી છે વાય,

સાવળીંગા પોતે આસોપાલવના ઝાડને ઝોઠે થઈ કેળોમાં રસ્તો
પાડી પુલના છોડ ખુંદતી જાય છે કેમકે જોને કાંઈ બીક નથી કે મને
કોઈ ખીજવશે બાગના માલીક તો જોને તાબે થઈ જોના પહેલાં
આવીને બેઠા છે,

શીર છુટી લટીયાંને વળી છુટેરે પટે ચાલી જાય

પદમણીને તો પ્રેમ ધણેને, વળી લાલજ આંખો જોને થાય

સાવળીંગાને સદેવંત મહા કામાતુર થયાં છે ને સાવળીંગાના

માથાના વાળની લટો છુટી ગઈ ને કામના કેદમાં આંખો બાલધુમ

થઈ રહી છે ને પોતાને ઠંડા પવનથી ફુલની સુગંધીથી ઘસો પ્રેમ
ચહે છે પછી સદેવંતનો હાથ ઝાલી પંપાની ઘટામાં જઈ બેઠી ને
સદેવંતને કહે છે.

ચોપાઈ—શા અલબેલા રાજ, બલા તમે આવીયા,
સુડાને સંદેશ, બખીને તેડાવીયા,
હું વારી મારા રાજ, વારી વારી વારીયા,
વચન બાંધ્યા કોય, જન્મારો અમે હારીયા.
અમે આવ્યા તમારી વાડીએ.

હેલ છખીલ શામ, આવોને મોળે માણીએ,
સાવળીંગાનાં મીઠાં અમૃત જેવાં વચન સાંભળી રાજ મહા
કામાતુર થયો છે ને તેમાં નેણની અદાએ કરીને તેનું કામળ હૃદય
બેદાઈ ગાંડાતુર થઈ રહ્યો છે ને સાવળીંગાના મોડાને હાથેવતી ખુબ
દયાવે છે ને તેના કામળ જે કમળાપત્ર જેવા અધર ઉપર સુખન કરે છે,

અલબેલ કીધાં અલવ, નાખી ગરામાં બાવડી,
ઉભા છે જોડા જોડ, ચંપા કેરી છાંયડી.
દોહરા—મેદોને છખીલા શામ મોદું માર બાગશે,

અમો સુકી કહીશું વેણુ, કડવા તમને લાગશે,
સાવળીંગા કહે કે મહારાજ તમે મોહોડું દયાવો દો તે દુખવા
આવ્યું ને બાગી જશે ને પછી તમને કહીશું એટલે રીસ ચડતાં વાર
નહિ લાગે માટે મોં સુકી દો, એવું કહેતાજ સદેવંતને રીસ ચડી કે
રાંડને હું એતમાં પ્યાર દઈ છું ત્યારે એ વળી એની મોટાઇમાં
જાય છે, તેથી પોતે આધા બેડા ને સાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ—એરે નારી અજણશું, મારે નથી પીતડી;
લેવા આવીઓ કોઈ રાણીજીની રીતડી.
પ્રિતોનાં પરિણામ છે, તે તો અમે જણીયા
આલો અમારી રીત વહાલા કરો વાણીયા,

એ સ્ત્રી ન જાણીશ કે હું તને વળગતો આવું પણ મેં તારી પ્રીત જાણી માટે મારી રાણીજીની રીત પાળી આપ અને તારા વાણીયા જે આવ્યા છે તેને વહાલા કર મારે તારો અપનથી આવાં રાજનાં રીસનાં વચન સાંભળી સાવળીંગા નરમ થઈ મનમાં કહે છે કે હું તો હસતાં હસતાં કહેતી હતી અને આ તો પાછા રીસાયા, હવે સમજવું છે એમ કહી કહે છે,

રાજ સોજ સાહેલીઓનો સાથ, જીવન જો તેઓ રહ્યા,

નાખ્યા ગળામાં હાથ, અંબોડા રેલે રહ્યા,

હેતે દયાવ્યું મોઢુંલે હાથ મોઢું મારું ભાગશે,

મુજથી કેમ દેવાસે ગાળ, ભાખેણી રાજ લાજશે.

એ રાજ તમે તો મારું હસતે મોઢું દયાવ્યું હશે પણ મારું મોઢું મસ દુખ્યું ત્યારે મેં તમને કહ્યું જો તમને આડો જવાબ આપું તો આપની પાસે રીસનું તો વસાણુંજ છે તેથી મેં વિચાર કરીનેજ આ કહ્યું ઠાંઈ તમે મને ઓછા વહાલા છો કે તમને ગાળ દેઈ ! રાજ હમે ધડીમાં હસાવે ને ધડીમાં તરછોડી નાંખે છે ને ધડી પછી તુંતો પરણીને જવાની છું માટે તારી તો પ્રીત કરવી નથી ધડી સાઈં ક્યાં પાછો તારા પાછળ શૈયના કરે તે સાંભરી સાવળીંગા બોલી.

દોહરા—સુષ્ણ સદેવંત સાવળીંગા કહેને વરી એવું થું બોલો છો આપ,

વર તો સદેવંત કુવરને, ખીજો મારે ભાઈને આપ.

એ રાજ તમે કહો છો કે તું પરણીને સાસરે જઈશ પણ આ મારું વચન છે કે પરણું તો સદેવંત કુવરને, નહીં તો ખીજા બધા મારે ભાઈ અને આપ બરાબર છે.

સુષ્ણ સાવળીંગા સદેવંત કહે ને વરી હછડામાં રાખજો વીચાર કેલ આખ્યા પારજોને, નીકર ધરતી નથી ઠાંકણુહાર.

હે સાવળીંગા તું આ કેલ આપે છે પણ વીચાર કરજો જો નહી પાળે તો તારી ને મારી બેની થોથો રઝળશે.

જેવાં બોલ્યાં ગોરની વાડીએ ને, વળી એ વાતો તું અહીં માગ
કુડકપટ તજે સુંદરીને વળી તમે તમારે મેમાન.

ગોરની વાડીએ વચન આપ્યાં હતાં અને અહીંયાં આપે છે તેવાં
પાળજે ને તારા મનમાંથી મશ્કરી અને કપટ કઢાડી નાખજે. આવું
સાંભરી સાવળીંગા ખુશી થઇ રાજનો ધણો આગ્રહ જોઇ પોતે રાજને
બધ ચંપાની ઘટામાં જઇ પોતાનું ચીર પાથરી બેઠા.

ચે. પાઘ—ચોવડ કીધાં ચીર, પીતાંબર પાથરયાં
નાખી મરામાં હાથ, સજ્જનને સારજ કર્યાં.

બેઠાં જોડાજોડ લાગે બહુ સારીયાં
નાની સરખી સાહેલીએ, આવીને પોકારીયાં,

જ્યાં બંને જણ ચંપાની ઘટામાં ચીર પાથરી બેઠા છે એટલામાં
નાની સરખી સાહેલી હતી તે બીજીએને તેડીને બોળતી બોળતી
બાગમાં આવી સાવળીંગાને બોલાવી એ સાંભળી સાવળીંગા ઝટ ઉડી
અને રાજ ઝાડ એથે સંતાયે! હવે સાવળીંગાને સાહેલી કહે છે કે
તું કોની સાથે વાતો કરતી હતી સાવળીંગા કહે તું આંધરી થઇ હઇજ
તારો આપ કાણ છે. અહીં હોય તે: જો હું તો આપણે રમતાં હતાં
તે વખત સંતાઇને બાગમાં દોડી તે દોડતાં મને કર ચઢી એટલે માર
ચીર પાથરી અહીં સુતી સુતી ઉઠ્યા કરતી હતી તેથી તેં જાણ્યું કે
કોઇની સાથે બોલે છે, તે સાંભળી નાની સાહેલી બોલી.

દોહરા—સુણને મારી સાહેલડીને તમે કોક સાથે કરતાં હતાં વાત

તમને જોવાને અમે આવીયાંને વરી શોલ સાહેલીઓ સાથ

હે સાવળીંગા તું વાત કરતી હતી તે અમે નજરે જોયુંને જુહું
કેમ બોલે છે? આવા તેના બોલ સાંભળી સાવળીંગા નાની સાહેલીને
કહે છે.

નાની સરખી સાહેલડીને વળી મરજે તારો જોને વીર

વાલમ મારો વિયોગે ગયો ને હું તો સુખ ન પામી શરીર

હે રાંડ તારાં મુળ વઢાયાં તેં મારી પેર બગાડી એમ કહી સાહેલીએને લઇ ઘર બહુ રસ્તામાં ચાલતાં વાડીના ઝાંપા આગળ મહાદેવનું દેવળ હતું તેમાં સાવળીંગા દરજ્જન કરવાજઈ ત્યાં મહાદેવને કહે છે.

ચોપાઇ—દેરાં એટલા દેવ, પથરા મેં તો જાણીઆ,
સાવળીંગાએ સોનાના છત્ર, સદાશીવને માનીયાં,
અલબેલો મારો રાજ, મીઠી નજરે બાળશું,
સોના કેરાં છત્ર, સદાશીવને ચડાવીશું.

સાવળીંગા સદાશીવને કહે છે કે જ્યારે મારા રાગને હું મળીશ ત્યારે તમને સોનાનું છત્ર ચડાવીશ એવી માનતા માની પોતે ઘર બહુ ચાલી સદેવંત પેલી નાની સાહેલીને ગાળો દેતી પોતાને મહેલ ગઇ હવે સાવળીંગાના આપ જન તેડી લાવ્યા અને હવેલીમાં ફતારો આપ્યો પછી શેઠ કુલેકાંના વરઘોડા ચઢાવવાની તક્યારી કરી અને મોટા મોટા શાહુકારોને વરઘોડે આવવા તેડાં મોકલ્યાં પછી સાવળીંગાને પીડી યોળવા સાર બોલાવે છે તો સાવળીંગા ઘેર નથી શેઠ કહે આ વખત ક્યાં ગઇ હશે ! એમ કહી સિપાઇએને યોળવા મોકલ્યા સાવળીંગા ઘેર આવી એટલે સાહેલીએએ પીડી યોળવા માંડી.

સોહલો—કંકુને કેશર ધોળાય પદમણીને પીડી યોળાય

સરખી સાહેલી મંગળ ગાય, પદમણી ઉપર રૂઢા પડદા થાય

સાવળીંગાએ પીડી યોળી નવરાત્રી વસ્ત્ર શણગાર પહેરાવી તક્યાર કરી હવે પદમણ શેઠ કહ્યું કે રાગને જઈને કહો કે પદમણ શેઠની દીકરી સાવળીંગાનું આજ લગ્ન છે માટે કુલેકાના વરઘોડામાં આપ સ્વારી લઇ વહેલા પધારજો સીપાઇએ ત્યાંથી રાગ પાસે આવી રાગને કહ્યું એટલે રાગએ સદેવંત કુવરને સાથે લઇ જવા બોલાવ્યો ત્યારે સદેવંતે કહ્યું કે મારા શરીરને સુખ નથી તેથી હું તો નહીં આવું તમે એકલા જાઓ (મનમાં કે રાંડ એકાંતે મળી ત્યાંથી પાછા આવ્યા તો

પછી આ ઘણા લોકમાં વળણું વાનું મુઝો એ ને મુઠ્ઠી એની છોડી કે
વગર દુખે માદા થવું પડે છે) પછી રાજા પોતે હાથી ઘોડા પાલખીઓ
અને રથ લઈ શેઠને ત્યાં આવ્યા એટલે સરવ લોકો તથ્યાર થયા.
ને પછી કન્યાને ઘોડે બેસાડી એટલે વાજાંત્ર વાગવા માડ્યાં.

ચોપાઈ—ધીમે ધીમે વાગ્યાં જોને ઢોલ ત્રંબાળુ જોને ગડગડ્યાં

અમીર ને ઉમરાવ, સાથે સર્વે પરવરવા,

ત્રંબક વાગે જોને તુર, શરણાઈએ સાદજ પુરીયા

ધીડ ધીડ વાગે નોખત, ને તાંસા વાગે મુરીયાં.

પાલખીઓને સુંખપાત્ર હાથી ઘોડા હણુ હણુ,

શહેરના સર્વે લોક, કુલેકુ જોવા મળે,

આખા બાધી આલવાન, માટે માંડવ આનીયા,

માંડવ કેરી માંચ, આવકાર દઈ પધરાવીઆ,

સાથે મારા લોક, વેપારી વાણીઆ,

ધ્રતો અવસાન, એણી પેરે આણીઆ,

ઘોળાને ધવળા ચાર, ઘેરી જોને જોતરીઆ,

તાતા જે તોખાર સુરવ, બેળા લઈ પાખરીયા.

એવી ધામધુમથી વરઘોડો ચઢી બગ્ગરની વચ્ચે સોનેરીઆ
લોકમાં આવ્યો ને વાજાંત્રની ધુમ મચી રહી તથા બાંદુકોને તમંચા
છુટી રહ્યા છે તેનો અચાજ સદેવંત કુંવર સુતા છે ત્યાં આવ્યો તે
સાંભળી રાજા કહે વરઘોડો તો જોઉં એમ ધારી પોતે અગાશીપર
ચડ્યા ને જીવે છે તો ધ્રધટા થઈ રહી છે ને તમામ રસ્તો લોકથી
બરાબ ગયો છે તે જોઈ સદેવંત કુંવર ખુશી થઈને કહે છે કે આમાં
મેળાપ તો નહીં થાય પણ જોઉં તો ખરો કે તેણે કેવા શણગાર
પહેર્યા છે એવું ધારી પોતે હેમ મહેલમાં આવી અમુલ્ય શણગાર સજે છે.

ઢોઢરા—બરફશી જામો પહેરીઓ, ને વળી માથે તે કસબી મોળ,

રત્ન જડીત શીરપેચ બાધીયો, તે દીસે છે ઝાકમઝોળ.

કલગી તોરા શોભતા, ને વળી ગળે મોતીયન ફેરો હાર;
 કમરે શેલાં લપેટીયાં, ને એમાં ઝુકી રહી તરવાર,
 ચોપાઇ-ઝુકી રહી તરવાર, કામરૂપ સમાં જાણી
 સજ્યાં શોભીતાં હથીયાર, તરકશ લઇ તાણીયા
 તરકશ તીર કમાન, હેમ જડયા હરડા
 સાજ સોનેરી ગરમાત, કટારો છે વાંટડા,
 ગડમેડાની ઢાલ, બાલા જોને જળહળે.
 એકલડા રાજકુમાર, સેહલમાંથી ઉતરે
 હવે સદેવંત પોતે બનીઠણી મહેલમાંથી ઉતર્યો ને ઘોડેસ્વાર
 થઇ ચાલ્યા.

એકલડા અસ્વાર, દરબારમાંથી નીસરયા,
 સાજ સોનેરી ગરકાવ, વાગે ઘોડાને ધુધરા.
 આવી તરેહથી ઘોડેસ્વાર થઇ વરઘોડા સાથે જાય છે તો સાજ-
 લોક કુંવરનું રૂપ જોઇ ધણી ખુશી થયા.

મહાજન મોટાલોક, કુંવરને વખાણીયા,
 આવ્યા સોનેરીયા ચોકમાંય, તેજને ક્ષેપ તાણીયા,
 જ્યાં સદેવંત કન્યાનો ઘોડો જોયો એટલે રેવંતને જોયો તેની
 ઘડમાં જઇ ઘોડાને ધીમે ધીમે ચલાવવા માડ્યો પણ સાવલીંગા
 સદેવંતના સામુ જોતી નથી તેથી રાજ ગુસ્સે થઇને કહે છે કે શંડ
 મને તો કહેતી હતી કે મારે તમારા વીના ખીજ બાઇને બાપ છે ને
 આ તો પરણવામાં શાંડાતુર જેવી થઇ ગઇ છે. તેથી ચાલ પાછા એમ
 ધારી પોતાના રેવંતને ચાલક મારી કહે છે,

હાહરો—એ રેવંત આપણને તરી ન કર પરાધરે આસ
 કાગળની વાડીઓ, ને એમાં નથી સોરંગીની વાસ,
 એમાં નથી શોરંગીની વાસ ને અમથો જીવ મારો
 ફેરે રે ઉઘાસ.

જ્યેષ્ઠ માફ આજેવેશ હવે લખ્યું તે મારો દેશ પરદેશ,

રાજ્ય કહે છે કે ઘોડા ઘેર ચાલ આગળની વાડીમાં શોર—
ગીતી વાસ તેનાથી હોય ને અરવા ઉઘાસ થવું પડે છે આવાં રીસનાં
વાક્ય સાંભળી સાવળીંગા વિચાર કરે છે રાજના સામું ન જોયું
તેથી રીસાયા પણ શું કરું આટલા લોકમાં કેમ ખોલાવાય જે ધૂલકુ
સૂધી એકલી રહીશ તે વખતે સ્ત્રીના રૂપે આવે તો મેળાપ થાય એમ
ધારી પોતે રાજને સાનમા સમજાવે છે.

દોહરા—સુંદર શ્રીફર હાથે ધરીને ગારી સુડીઓરે ખખડાવે

અધીરે ઓઠી સુંદરીને વળી સાનમાં સમજાવે;

સાવળીંગા પોતે એક હાથમાં શ્રીફળ લઈ ખીજો હાથ ઉંધો
કરી સુંદરીનો ધુધટનો તાણી સુડીઓ ખખડાવતી રાજને મોં ખતાવ્યું
કે તમે સ્ત્રી થઈ મારે મહોલે આવો સદેવંત પોતે ચતુર હતો ને સમજી
ગયો કે મને સ્ત્રીના વેશે તેડે છે એમ ધારી પોતાને મહોલે આવ્યો
હવે વરઘોડો ફરતો ફરતો ઘર આગળ આવ્યો ને ઉતર્યો એટલે સાવ-
લીંગા ગણેશ આગળ જઈ બેઠો અને સાહેલીઓ સરવે ગાવા લાગી
હવે સદેવંત કુંવરે રાણી પાટમદેતી પેટીઓ ઉઘાડી તેમાંથી શોળે
સણગાર લઈ પહેર્યા અને જે રાણીની અમુલ્ય સાડી હતી તે પહેરી
હીરા જડીત વારી પણ પહેરવા જાય છે પણ વેહ વીના કાનમાં
રહેતી નથી તેથી વલખાં મારે છે એટલામાં રાણી પાટમદે વરઘોડો
જોવા અગાશી ઉપર ચઢી હતી તે નીચે રંગ મોહોલમાં આવ્યાં તો
સદેવંત સ્ત્રી ખનીને બેઠા છે ને નાકમાં વાળી રહેતી નથી તે દખાવે
છે એટલે આવીને ઓચીતી કહે છે કે રાજ્ય વેહ ન હોય તો લાવો
આ શાયો લાવી વેહ પાડું સદેવંત પાટમદેને જોઈ મનમાં શરમાય છે.

ચોપાઈ—કેમ કરી રહેશે મહારાજ વેએ વીનાતી વાળીયું,

નર ભાગી થયા છો નાર તે તો મેં ભાળીયું,

પુરૂષ તણો જોને વેશ તમારો લાજશે,

ઢીલી મેલતા ઢાલ તે આ ચુંદડી કેમ છાજશે.

ઢાલ બાંધતા હતા તે ચુંદડી કેમ શોભશે ને આથી તમારો મરદનો વેશ લાજશે તે સાંભળી કહે છે.

કવીત—રાજનકી નિતિ ગમ મીત્રનસે રિત ગમ.

નારીકી પ્રીત ગમ જતાં જીવ બાયોએ.

શેખનકો પ્રભાવ ગયો પંચનકો નાશ ગયો.

સાચકો પ્રભાવ ગયો જીઠ હીશો આયોએ.

મેઘનકી પ્રશ્નિત ગમ, ભૂમીસે તો અભિગમ,

સૃષ્ટિમેં વીપ્રીત ઉઠ ધાયો એ

કીજી સહાય કયા કરત એ કવીરાજ,

કહીન કરાહલ કાલ, ચલો આયો એ.

હે સ્ત્રી તું મને શીખામણુ દે છે પણ એમાં મોટા મોટા ગરક થઈ ગયા તે સાંભળી રાણીએ કહ્યું તમારા જેવા નહીં થયા હોય કે પરમેશ્વરે મરદનો અવતાર આપ્યો છે ને હાથે કરી સ્ત્રીનો અવતાર ભોગવવા ઇચ્છો છો કે શું માંસ ખાતા હશે તે હાડકાં કાઢે બાંધી ફરતા હશે? રાજાએ કહ્યું રાંડ તું મારી જાંગ હાથે વતી ઉઘાડીને એળ ખુવે છે પછી રાજા ધણું ચીડાય છે માટે છાનાં રહ્યા અને સદેવંત મહેલમાંથી ઉતરી રમજીમ કરતા સાવળીંગા પાસે ગયા ત્યાં બાયડીઓ ગાય છે ને હસાહસ થઈ રહી છે તમે પેશવા જાય છે તો બાયડીઓ ગોદા મારી બહાર કાઢે છે ને રાજા ધકાપાટુ ખાતા થાક્યા પછી નીરાશ થઈ કહે છે રાંડે મારી મશ્કરી કરવાને સાર તેડાવ્યો એમ જાણી પોતે મહેલની સામે જઈ નીરાશ થઈને બેઠા ને આંખમાંથી ઝરઝર આંસુ જરવા માંડ્યા. સાવળીંગા રાજાને જોવા સાર ઝૂંપે આવી જીએ છે તો રાજા વેગળે બેઠા છે ને આંખમાં ઝરઝરીયા આવ્યા છે પછી ત્યાં રહી કહ્યું.

ચોપાદ—ઉતારાની એકાંત રૂઢેમાં જાણીએ,

છેલ છબીલા શામ આવેને મોજ માણીએ.

એ અલખેલા રાજ ભલે તમે આવીઆ

ગોપીયું કેમ વેશ ભલા તમે સળવીઆ.

આવું સાંભળતાં સદેવંતે ઉંચુ જોયું એટલે સાવળીંગાએ ઇશ્વારત
કરી કહ્યું કે પાછળ થઇ જારીએ આવો સદેવંત ત્યાં થઇ સાવળીંગાના
મહેલમા ગયો ત્યાં પલંગ પુરસી કામ અને પાટયો ઢાળી મુકી છે
તેના ઉપર મખમલનાં ઓશીકાં વીગેરે તરેહ તરેહનાં ઉપર ખીજાના
પાથરી દીધાં છે અને રાજને માટે ખાવાનાં દૂધ, સાકર, ખદામ,
પીસ્તા, ચારોલી, દ્રાક્ષ, અખોડ, કીસમીસ અંજીર અને નારંગીઓ
વીગેરે નાના પ્રકારના મેવા મુખ આગળ લાવીને મુક્યા છે અને
મુખવાસ આર પાનસોપારી, એલાયચી, જયફળ, જવંત્રી, તજ, લવીંગ
અને કસ્તુરી એવા અનેક પ્રકારના ખુશબોવાર તેજના લાવી મુક્યા છે
અને તમામ રંગમહેલમાં અત્તરની ખુશબો ઉડી રહી છે તે જોઇ
સદેવંત ધણો ખુશી થયો કે આવું મુખ મેં મારી રાણી સાથે નથી
બોગવ્યું પછી સાવળીંગા સદેવંતને કહે છે.

જેમ તેમ કરી બેઠા જોડાજોડ કહે એક વાતડી;

સાવળીંગા તુજ વીણુ કેમ જશે મારી રાતડી.

નાનાં થાજે નાર, પુરી તમારી પ્રીતડી;

હેતે ને પ્રીતે કાય આલો રાણીજીની રીતડી.

મુખ દીઠે દુખ થાય જ્યારે નેણાં બાળીએ;

ચડયો કસુંબી રંગ તે ઘોષને ટાળીએ.

સઉથી હિતમ જાત તમારી નાતડી;

વીણુ સાવળીંગા નાર માનો અમારી વાપડી.

હે સાવળીંગા કાલે તો તું પરધીને ઘેર જઇશ માટે તું મારી
રાણીની રીત પાછી આપ એટલે હું મારે ઘેર જાઉં તે સાંભળી
સાવળીંગા બોલી.

દોહરો—આ જીભથી જાઓ નહીં કહું, ને વળી રહોને આજની રાત
આવી એકાંતો નહીં મળે, ને રાજ વાણેસરી વાત.

ચોપાઈ—સારાં સારાં સુંદરીરે, આપ્યાં બેસવા બીજાવણાં,
જાજમને ગાલેય પાથરણાં પાથર્યાં.
અલબેલા રાજ, અળવું મારી જાણીએ.
છેલ છબીલા શ્યામ, અવોને મોજે માણીએ.

હે રાજ હું તો આ જીભથી જાઓ નહીં કહું ને આવી તમને
એકાંત નહીં મળે માટે બેસો પછી બંને પલંગ પર બેઠાં હવે
સદેવંત કહે છે.

દોય કર જોડી કાંચ કામની તને કરગર,
આપ્ર માલ અપાર સાસરવાસો હું કરે.
સમજી ચાલે નાર, પુગી તમારી પ્રીતડા,
હેતને પ્રીતે આલ, મુને રાણીજની રીતડી.

હે સ્ત્રી હજી સુધી તારેને મારે કંઈ છે નહીં માટે મને મુકી દે
તે સાંભળી સાવળીંગા કહે.

નહીં આલુ રાણીજની રીત, સાંભળો વાતડી,
નથી ગમતી જરાય, માજમીઆતી નાતડી.
કડવા લાગે છે કાંઈ, વેપારી મને વાણીયા,
પહેરાવો પાટમદેના શણગાર કરી લેજો રાણીયાં.

હે મહારાજ હું તે તમારી રાણી થઈ ચુકી છું.
નાના કહેતાં નાર પરાણે ના હોય પ્રીતડી,
મહાજનને ઘેર, ના આલુ મારા રાજવળાની રીતડી,
રાજવળાની મતલબ, તે જાણે અમારી રાણીયાં,
મોજ ક્યાંયાં માણે, વેપારો તમે વાણીઆ.

હે સ્ત્રી તું પરાણે પ્રીત કરી એમાં શું ? તે સાંભળી સાવળીંગા
ચોતે રૂદન કરે છે ને કહે છે.

છળ કરીને કાચ, રાજ તમે મને છેતરી,
આવા નમેરા નાથ, માથે તમે ઢાઝી કરી,
આત્મા પ્રાણ આધાર, જીવું નહીં તે જાણીએ,
સાચું માનજો શ્યામ, પ્રાણ અમે તો પાડીએ.

હે રાજ તમે જ્યારે એમ કહેશે ત્યારે હું મારા પ્રાણ મુકીશ.
આ સાંભળી સહેવંતે કહ્યું.

સમયરોમાં ચેરો થાય, તે તો અમે જાણીએ,
હડથડતી ચાલનો વર, ગમતો નથી વાણીએ.

રાજ દયા લાવી સાવળીંગાનો આગ્રહ જોઈ મહા કામાવુર થઈ
રહ્યા ને સાવળીંગાની કોટમાં હાથ નાખી પલંગ પર જઈ એકા પછી
રાજ થઈ સહેવંત કહે છે.

મુગીપરના રાજ, પધાર્યા મારે ઢોલીએ;
ધન ધન મારો દહાડો, લાખેણો-લાવો લીજીએ.
હમડા કેરા હેત, બેઠેરે બતાવીયાં,
લીલાવતી નણુંદે આવી આવીને પોકારીયાં.

જ્યાં ધણું પ્રેમમાં એક એકના ગળામાં હાથ નાંખી એકા છે
એટલામાં લીલાવતી નણુંદે તેની બીજી સાહેલીએ અને દેવજી વ્યાસ
આવ્યા તેણે હાંક મારી તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે કે કેમ કરીશું ?
રાજ કહે બોગ તારા મેંતો તને કહ્યું હવું કે તું મને અહીંથી જવા
દે. પણ તને વાતનો રસ ધણો રહી ગયો હતો હવે તારી નજરમાં
આવે તેમ કર તે સાંભળી કે છે.

કંથા તમે દેવજી જાઓ, ત્યાં અમે આવીશું,
વળી સઘળા બોલ ત્યાં પાળશું.
રમશું સારી રાત, મોજ આપણુ માણશું,
અમે બણતાંતો એક નીશાળ એ છે રાજની કુંવરી
આવી હતી મુજ પાસ મળવા હરખે ભરી,

જમતાં એકજ થાળ, સુતા એકજ સેજડી.

નથુંદ સાચુ માન. એ સરખી સાહેલડી.

હે લીલાવતી રાજની કુંવરીને ને મારે આલપણનાં બેનપણા છે તે મલવા આવી હતી એટલામાં ગોર ચુડો બધને પહેરાવવા આવ્યા સાવળીંગા કે છે હુંતો ચુડો પાનેતર પેરવાની નથી ને એને પરણવાની પણ નથી માટે તમે મને કાંઈ ઉપાય બતાવો વળી તેણે ગોરને રાજ કરવાની લાલચ બતાવી એટલે ગોરે જણ્યું કે આ રાંડે જે ધાર્યું હશે તે અંતે કરશે ને હું મેલીશ એટલું માઈ જશે માટે વર મરો કે કન્યા મરો એમાં મારે શું એવું ધારી ગોર કહે છે.

કાંઈ સરસ ઉપાય શોધો. શું અમારું જાય.

કશેા તે કરશું અમે કરજ તમારું થાય.

આવું સાંભળી સાવળીંગા ખુશી થઈને ગોરને હજાર રૂપીયાની વીંટી પેરાવી દીધી ને ગોરને કહ્યું કે હું મારી લવિંગીયા દાસીને મારો શણગાર પેરાવીને બેસાડું છું તેને પરણાવી છું બહે તણાવી જનીવાસે લેધ જજો. આવું સાંભળી ગોરે પેલા તો લપકારા લીધા પણ વીટી બણી નજર કરી એટલે હીમત આવી ને બોલ્યો, બેન કશી રીકર નહી હું કાંઈ ઓછો ચતુર નથી એમ તો મારી ખુધી મોલામ જવી છે. આવું સાંભલી સાવળીંગાએ દાસીને બણાવીને પોતાના શણગાર પેરાવી દીધા, ગોરે પણ લાલચને મારે લાકડે માકડુ જડી દીધું ને વીધી પ્રમાણે પરણાવ્યા.

હવે સાવળીંગા દાસીના શણગાર પહેરીને જનીવાસે ગઇ ને પેલાખતું નામ દઇ ઓરડામાં એકાંત ખુણે દાસીને લઇ ગઇ ત્યાં પોતાના પોશાક અદલ બદલ કરી લીધા ને દાસીને કહાડી સુકીને પોતે શેઠની પાસે ગઇ જતાજ શેઠની આંખો અંજલિ ગઇ ને તેજ સ્તંભ ત્યાંથી પ્રગટયો દીવસ વીજલી તો હોયજ નહિ એમ ધારી

બચ્ચીત થયા પછી તો ધીરે ધીરે જોયું તો સાવળીંગા ઝોળખામ
એટલે રાત્રે આશ્ચર્યથી પોતાના પલંગમાં બેસાડી વાતચીત કરતાં
શેઠનું મન વિવહળ થઇ ગયું તેથી કે છે રે સ્ત્રી હવે આપણે સુખ
જમએ કારણ રાત ગઇ તે વખતે સાવળિંગા બોલી.

દોહરો—મેં માનીતી માનતા, મને મલશે રૂપાળા કંથ,
પ્રથમ પુણ્ય મહાદેવને, વલી આવી સ્થળ એકાંત.

આવું સાંભળી રૂપાળા શેઠ તો બહુ ખુશ થયા ને બોલ્યો કે તે
બહુ માયાકુટ કરી દેખાય છે પણ બળ્યું આવી તે બાધા રાખતા
હમથું આટલી રાત્રે એકલા કેમ જવાય બીક ન લાગે સાવળિંગા
મહાદેવના મંદીરમાં જઇને ઉભી રાત અંધેરીઘેર છુ નાનાવીધવીધના
પ્રાણીઓથી ચોપાસ ભય ઉત્પન્ન થાય છે જાણે આમથી આવશે કે
આમથી તેમાં વળી દેરાનાં કનાડ વાસેલા છે માટે સાવળિંગા કહે છે
રેને અંધારી હું એકલી. ખાવા ધાય છે પરવત પહાડ.

દાર ઉઘાડો મારા સાહબા, મારાં વેરી થયાં છે ઝાડ.
એ રાજા આ ઝાડનાં પાંદડા ખડખડ થાય છે ને મને બીક લાગે
છે. હમણે મારું કાળજી ફાડી જશે માટે ઝટપટ કનાડ ઉઘાડો તોય
સદેવનત બોલતો નથી તે વખતે ફરી બોલી.

ચાર દીશાએ હું જોઇ વળી, ને થાકી કરી શેર બકાર.
કાંતો સદેવનત સુખ ગયોને, કાંતો મારી ગયા ચોર.

સાવળિંગાએ બળ્યું કે રાજા જો હોય તો મારા સાદ સાંભળી
બોલ્યા વીના રહેજ નહિ તેમ રાજા વચન આપીને આવ્યા સિવાય
પણ રહે નહિ માટે કછોટો વાળી દેરા ઉપર ચઢી શીખર ઉતારી
માંચ પેઠી ને જીવે છે તો દીવા બળે છે રાજા બર ઉંઘમાં સુતા
છે ને પોપટ પણ પાંજરામાં છે સાવળિંગાએ ધણી સાદ દીધાં તથા
બાઝી બાઝીને તેને ધણો હલાવ્યો પણ કોઇ બોલતું નથી ત્યારે માથું
કુટીને કદપાંત કરતી હાથ વડે માથાના વાળ ઉખાડે છે ને છેવટે

મરવાનો વિચાર કર્યો આટલું જોયું ત્યારે પોપટની ખાતરી થઈ કે
એનો પ્યાર સંપૂર્ણ છે તે વખતે પોપટ તેને કહેવા લાગ્યા.

મા કુટ મા કુટ કામની, તારે ઘેને ઘેરાયો ભરથાર,
રાગ્ન ઉઠશે પ્રભાતમાં, માનો સાચેસાચું સાવળિંગા નાર.

એ સાવલિંગા તું શીદ મરે છે સદેવંતને કેદ ચડી છે તેથી
જોભતો નથી તે સાંભલિ સાવળીંગાએ કહ્યું.

મુશ્ય મુભાગી પોપટા, તું તો પરભવનો મારો વીર.

મુતા સદેવંત જગશે, તે વખતે કહજે સધળું તું ધીર.

હો પોપટ! સદેવંત જગે તો કહેજે કે એ તો આવીને ગઈ ત્યારે
પોપટે કહ્યું કે તું સદેવંતને હાથે ધાવ લખી જ એટલે તેમને પાકી
પ્રતીત થશે પછી સાવલિંગાએ સદેવંતના હાથમાં ધાવ લખવા માંડ્યા.

નાકવેસરની કીધી લેખણી, વલિ શાહી તખ્તોળની સાર,

ધાવ હથેલિમાં લખીવાને વળી શાહી તખ્તોળની સાર.

પુરખ લટકતી પાંદડી વળિ કેને આણો થાય,

એની સમજણુ દ્યો સદેવંતારે પગ ન ધરશે બહાર
ડોશી મળે દરબારમાંને વળી બેહારા મળશે બજાર.

એવી સમજણુ દ્યો સદેવંતા પગ ન ધરશે બહાર,
આ ટા કુટોને ધી ધડો રાગ્ન છુટે કેશે જોને નાર,

વણુ ટીલે વીપ્ર મળે તો, રાગ્ન પગ ન દેશે બાર.
ધરડો ભરડોને સાંઢીએને વલી ટપાકુટ કુંભાર

એની સમજણુ દ્યો સદેવંતારે તો પગ ન દેશે બાર.
કુમ્ભ ધડાને કાગરારે, વળી આશ્ચા ગાંધી નાર,

એની સમજણુ દ્યો સદેવંતા નો પગ ભરજો બહાર.
વાંકડી મુછોને માંજરોને, જોને હમડે મલે વાળ,
એવે શુકને રાગ્ન આવશે તો નિશ્ચે ખૂટ કાળ.

ડાખા જમણી તેતર બોલેને વલિ આડી ઉતરે : મંજર.
એવા શુકને શુભ આવજો રાગ્ન પગ ન ધરજો બહાર.

છાણે પાણે ને ટેકરેને વળી સુને રાજ દરબાર.
સુકે લાકડે સરોવરે તમને ધાતક લોહ નીરધાર.

એ રાજ એવા શુકન જોઇને ન આવજો પછી પોપટે કહ્યું એ
કરતાં સારા શુકન લખ કે તે જોઇને આવ પછી સારાં શુકન લખે છે.

કારા ધડે કુંવારકા, જોને ખોળે અખીયાણું જવ જર.
એવા શુકને તમે આવશો તો મલશે સાવલિંગા નાર.

કુંભ કરણી નીબરાં, ને વલો હનમંતને હરણાં,
જતાં તો જમણાં મલાં તે વળિ વળતાં ડાખી બણી.

છીંક ડાખી ધા જમણાં ને લિ મડુક ફાટુર જાય.
એવા શુકને જોને ચાલીએ, નો સેજે મેલાવો જોને માય,
તરવર ઉપર તેતર લળે વળી તરણુ શબ્દ કરે.

રેવંત ઘોડો હાંકજે, તો સમુદ્ર પાર ઉતાર

ચોપાઇ—સારા સારાએ શુકન જોઇ, વાલમ વેલા આવજો.

નાના મોટા સંગાય, મેલા નવ લાવજો.

મહારાજ આવો તો એકલા આવજો પોપટે કહ્યું લખી રહી સાવ-
ળીંગાએ કહ્યું હળુ લખવું છે, ને હથેરી તો બરાઇ ગઇ હવે ક્યાં
લખુ પોપટે કહ્યું આ કમાડે લખ પછી કમાડે લખે છે.

સોહલો—આંખે આંસુડાની ધાર, રામની ધાવ ધખે કમાડ

જોખન માઈં બાળે વેશ ક્યાં મેલી જવો પરદેશ

ચોપાઇ—આંખે આંસુડાની ધાર. અલમેલી ઉડીખાં,

સુણો સદેવન્ટરાય, મધવન છુંડીયા.

પ્રિયોના પરિયાણુ તેતો અમે જાણીયાં.

આલી છે રાણીજીની રીત કે કેમ વેઢાળે વાણિયા.

સુણ સદેવન્ટ રાય, મલ કરીઆ આમર,

હું છું બાળ કુમાર જાઉં છું સાસરે.

હેહે મહારાજ તમે ખોલતા નથી તો હવે હું કુંવારીને કુંવારી
સાસરે જાઉં છું આવી તરહથી સાવળીંગા ખોલી એટલે મંડપની
બત્રીસ પુતળિઓએ તંત કહાડયા ને સાવળીંગાએ પુતળાઓને કહ્યું.

દોહરો—સુણુ થંભાને સુણુ થાંભલી સુણુ ખત્રીસ પુતલિયાં,
સદેવન્ત જાગે શાખ પુરજે મારી સગી બેનડીયાં.

પુતલિયો કહે તારી બેન થઇને સદેવંતની શાળી થઈ શાખ
કેાણુ પુરે તે વખતે સાવળીંગાએ ગરેની માયા કહ્યું.

સુણુ થંભાને સુણુ થાંભલીને સુણુ ખત્રીસ પુતળીયાં.
સદેવન્ત જાગે શાખ પુરજે મારી સગી નણુદલીયાં

સાવળીંગા ધાવ લખી રહીને જતી વખત મનને કહ્યું.
સુતો મેલીને અમે ચાલીયાં, મને ધડી ન લાગી વાર.

પીઠ તમને મત કહું તે માનો નીરધાર
એ વાત માનો નીરધાર

સારા શુકન જોઇ આવજો નીકર પગ ન ધરવો બહાર.

એવી રીતના ધાવ લખીને પોતે ઘેર આવીને સુષ રહી સવા-
રમાં જન ત્રિદાય કરવા માડી તે વખતે સાવળીંગા વીચાર કરે છે હું
મારી સંધ્યરને મળુ તો ખરી એમ કરતાં વાર ચાત તો રાજ આવી
પોએ એમ ધારી સાહેલીઓને મળવા જાય છે એટલે તેની લીલાવતી
નણુંદ બોલી કે હવે સાહેલિઓની માયા મુકી દોને હવે ઘેર જઇને મારા
બાપ તમારી બધી હોંશ પુરી કરશે. હવે રાજ તો હજુએ આવ્યો
નહિ, માટે સાવળીંગાએ રથમાં બેસતી વખતે પોતાનો મોતીનો હાર
હતો તે તોડી નાખીને વિણુવા બેડી તો પણ રાજ આવ્યા નહિ પછી
નીરાશ થઇને પોતે રથમાં બેડી એટલે ચાલતે ચાલતે પાંચ ગાઉ આવીને
ભાતુ ખાવા બેઠા એટલામાં એક ગોવાલિયો ત્યાં થઇને જતો હતો તેને
સાવળીંગાએ છાનોમાનો એક દાગીનો આપીને કહ્યું કે તું અહિં બેસજો
ને સદેવન્ત રાજ આવે તો કહેજો કે સાવળીંગા તો ગઇ પણ તમને ધડી
વિસારતી નથી માટે તમે એને મળી આવ્યા પછી સરવે ખાઇને ચાલતાં
થયાં ને ધડી દહાડો રહ્યો તે વખતે જન પારાનગરમાં વાજતે
ગાજતે આવી આ વખતે માલણુ સાવળીંગાને કુલ આપવા ગઇ ત્યાં

સાવળીંગાને ઉદાસ જોઈ પુછવા માંડ્યું કે તમે ઉદાસ કેમ થયાં છો
જે વાત અતેજ તે મને કેશો હું તમારી વેચાણ છું મારી સાથે
પડશે રાખશે નહિ સાવળીંગાએ કહ્યું મને વચન આપ એટલે હું
તને બધી વાત કહું એવું સાંભળી માળણે સોગન ખાધા
નગરમાંથી જોને આવતાને મેંતો કીધા ઘણાં ચરિત્ર.

તોએ મા આવ્યો મારો સાલ્યો માલણ મારે નથી ખીજીયું પ્રીત
એ માલણ મહેવંત રાજને મલવા મેં ધણી કલા કરી પણ તે તો
મળ્યા નથી તેના વિના આ જગતમાં ખીજીયું મારે કામ નથી એવું
સાંભળીને માલણે કહ્યું બાઈ તું કાંઈ એ વિશે શીકર રાખીશ નહિ.
હું તને મેલવિ આપીશ એમ કહી ઘેર ગઈ એ મહેવંત મુતો છે
તે ઉઠ્યો ને જુવે તો કાંઈ માલમે પડ્યું નહિ.

કાંતો વણિકે બોળવીને વર કાંતો ગમ્મ તે સોય.

પરનારીયું પ્રીતડી તમે કદીયે ન કરશે કાંય

ચોપાઈ-ભુલ ન કરશે કાંય, પરનારીયું પ્રિતડી

લઈ ગઈ જોને તેલ, રાણીજીતા રીતડી

પ્રિતના પરમાણુ, તે તો મેં જાણીયા.

કડત્રા કીધા રાજન વહાલા કીધા વાણીયા.

એવી રીતે કરોધ કરીને બોલ્યો તેવામાં પોપટ કહે છે કે હે
રાજ તમને કાંઈ અપર છે કે નહિ ને ખાલી કરોધ શીદ કરો છો
એ તો તમારી પાસે આવીને તમને જગાડવા માંડ્યા પણ તમે જગ્યા
નહી તે વખતે ધાવ નહીને ગઈ ત્યારે રાજ પોપટને કહે જે તે
મને કેમ ન જગાડ્યો ? મારે તને મારી નાખીશ એવું સાંભળી પોપટ
કહે છે હે રાજ નાહક શીદ મારો છો ને મને છુટો મુકો હું મારે
ગમે ત્યાં જમશ એમ કહેવાથી પોપટને રાજએ છુટો મુક્યો તેથી ને
હડીને જતો રહ્યો પછી ઉદાસ થઈને પોતાને ઘેર આવીને એક ઘોડો
લેવા શાફ ઘોડારમાં ગયા તે વખતે રાણીએ દીઠા એટલે તે કહેવા
લાગી કે હે રાજ સાવળીંગાએ તમને ગાંડાતુર અનાવી દીધા છે તે.

હું જાણું પણ વિચાર તો કરો કે મારા જેવી રાણી હોવા છતાં તમોએ એક વાણીયાની છોકરીમાં શું વધારે દીધું ! તે જુત જેવા બની ગયા છે તે વખતે કહે છે.

વાહ નારી કેરા વેણુ, બમર કેરી પાંખડી

સુંદર ચાલ. મજાક, આંજી જેની આંખડી

ખોલે ચંગાચંગા વેણુ, લાગે બહુ પ્યારીયા

સાવલીંગા સમરૂપ રસાલ ન આવે ખીજી નારીયા

એ સ્ત્રી સાવલીંગા બરાબર ખીજી કાઠ દુનીયામાં નથી ને તું તો એક એની દાસી બરાબર છું એવું સાંભળીને રાણીને રીસ ચઢી કહે છે કે સાવલીંગા ઉપર આટલો અધો મોહ છે તો કેમ પેલા વાણીયાને લઈ જવા દીધી.

અવર પુરૂષ લઈ જાય, જાતાં તેને અટકાવીએ

મોહાઈ લેઈને જામ, મપાટો ઠોકીએ.

તમ કહેતા હતું નથી તે તો છે વાણીયા.

હે રાજા ધીકક છે કે તમારી સાવલીંગા ઘણી વહાલી હતી તેમ છતાં તેને લઈ જવા દીધી માટે તમને નાનપ છે એવી રીતના રાણીનાં મર્મના ખોલ સાંભળીને સહેવનને ધણો ક્રોધ ચડ્યો તેથી રાણીને કહ્યું કે તું શું કરવા બહાનુ કરે છે જો તો ખરી એને લાવીને પટરાણી કરે તો જ મારું નામ સહેવનત એટલું જ કહીને પોતે તેજ વખતે એકલો ઘોડા પર સ્વાર થઈને ચાલી નીકળ્યો ને દરવાજો આવ્યો એટલે ખાસત સાવલીંગાને વલાવી પાછો આવતો હતો તે સામે મંજી તેને સહેવનત કહ્યું કે સાવલીંગાની થી ખબર છે ખાસત કહે કે એણે તો તમને મલવાની ઘણી વાર કરી પણ તમે આવ્યા નહીં ને હવે તો હવે ગાડ પોચી હશે એવું સાંભળીને તેણે ઘોડો તાકીદથી ચલાવ્યો અને પાંચ માઈ ગયા એટલે ત્યાં જોવાલિઓ રાજાને દેખી કહે છે. દોહરો-સાજ સોનેરી ઘોડો જરહી, છે વળી અલમ્બારે અસ્વાર.

ઉભા રહો મારા ઠાકરા તો કહુ સાવલીંગાના સમાચાર
 એ રાજા ઘોડો ઉભો ગળો હું તમને સાવલીંગાના સમાચાર આપું
 તે અહીં મને ખેસારીને ગમ છે તે કહ્યું છે કે રાજા આવે તો કહે
 કે સાવલીંગા તમારી વાટ જોઈ જોઈ હમણાં જ ગમ એવું સાંભળીને
 રાજા ચાલતો થયો એવામાં રાત પડી તેથી રાતમાં એક દેવલમ
 જમને ઘોડો બાંધીને લુખ્યો તરસ્યો સુષ રહ્યો હવે સાવલીંગા પાસેથી
 માલણ ગમ ને સાવલીંગા એકલી બેઠી છે એવામાં શેઠ દુકાનેથી
 આવ્યા ને કહે છે કે ચાકોરંગમેલમાં સુષ રહીએ સાવલીંગા કહે હાલ
 મારે નીમ છે મેં પીયરથી આવતા માનતા મળી છે કે ખેમકુશલ
 આસરે પહોંચીશ તો સાત દીવસ સુધી એકાંત સુષ રહીશ એવું સાંભ-
 લીને શેઠ તો ખુશી થયા કે મારી સ્ત્રી મહા ચતુર છે એમ વીચારીને
 પોતે તો જોરડાના બહાર છુટા હોલમાં ભોંય સુતી છે એવામાં
 મધરાતે સાવલીંગા ઉદાસ થઈ કહે છે.

ચોપાઈ—ઉંચારે મહેલ આકાશ, તોરણ જેને જળહળે.

વરસે રતુએ મેઘ, નહી જળ બળમળે,

રાત અંધારી ઘોર, નથી કામ જેડીયાં;

મંથ તમારે કાજ તજી છું દોલીઆં.

એવી રીતે સોય પ્રતાં સવાર થયું એટલે સાવલીંગાની દાસી
 અને ગામના રાજાની કુંવરીની દાસી બંનેને દોરતી હતી તેથી તે રોજ
 નદીએ નહાવા જાય છે હવે એક દીવસે નહાવા ગમ છે. અહીંઆં
 સદેવંત પણ તેજ નદી ઉપર આવી પાણી પીવા બેઠો પણ પોતાની
 પાસે વામણ નથી અને જોખેથી પીએ તો હથેળીના લખેલા ધાવ
 ધોવાય જાય માટે તેણે જનાવરની પેટે મોઢોડેથી પાણી પીધું તે જમને
 સાવલીંગાની દાસી કનકાવંતી કુંવરીની દાસીને કહે કે હે અહેન આ કોક
 મોઢોડેથી પાણી પીએ છે તે ગાંડા જેવો હશે કે નહીં? તે સાંભળીને
 કુંવરીની દાસી હોંશીયાર છે તે કહેકે એ કામ કામી પુરુષ છે એના
 હાથે ધાવ લખેલો છે અને કામ મોટા માણસ છે જેવો તેવો નથી

એમ કહીને બંને જણીએ ઘર બાણી ચાલીને કનકાવતીની દાસી તેા
 મેર જમ બાઇને કહ્યું કે તમે ઇચ્છાવર વરવા ધારો છો માટે મનખો
 સફળ કરવો હોય તો તમારા વર નદી કીનારે આવ્યો છે હવે સાવ-
 લીંગાની દાસીએ પણ નવી વાત સાવલીંગાને કહી તે સાંભલીને
 સાવલીંગા વીચાર કરવા લાગી કે નકી સદેવંત કુંવર આવ્યા હશે માટે
 માલણ આવે તો ખચર કઢાવું એવો વીચાર કરે છે અને કનકાવતીજ
 પોતાની દાસીને તથા કેટલીક સખીઓને ક્ષેપને તે નદી ઉપર ગઇ ત્યાં
 સદેવંતને બોલાવીને ખુબચાળા કરે પણ સદેવંત તેના ઉપર કાંઇ
 ધ્યાન રાખતો નથી તો પણ કનકાવતીએ બોલાવવા સાફ પોતાનો
 મોતીની હાર તોડીને મોતી લઇને કાગડા હડાવવા લાગી ને ચીરમાં
 કાંકરાં ભરીને પછાડે છે વહી નખવતે ટીપે ટીપે ઘડો ભરવા લાગી
 ૮. પણ સદેવંત તેના સામું જોતો નથી ત્યારે કનકાવતી બોલી.

દોહરો:—નખવતે ઘડો મેં ભર્યો, ને મોતીએ હડાડ્યા જોને કાગ,

કાંકરે ચીર કુટી પટકયું, ને વળી તોય ન બોલે કાગ.

એ રીતનું તેનું બોલવું સાંભળીને કુંવરે વિચાર્યું કે મને કાગ
 કહ્યા માટે હું ઉત્તર આપું.

નથીરે શેર ગોરી માહરું ને કાંઇ નથીરે બોલયાનો લાગ;

એવી વીમાસથ ના કરે તો, કદી નાવે વિજેગનો ત્યાગ.

હે સ્ત્રી હમણાં મારે બોલવાનો લાગ નથી ને અહીં મારું શહેર
 નથી ને વહી જાલવા જાઉ તો મારા વિજેગનો ત્યાગ કદી ના
 આવે એ રીતનું સદેવંતનું બોલવું સાંભળીને કનકાવતી મોહીન થઇને
 ખુબ કામાતુર થઇ તે વખતે નામ લીધેશો કે વરે તો આને ખીજ
 લાઇ આપ સદેવંત કહે કે હે સ્ત્રી એ વાત ક્રીશ નહી કેમકે તું
 રાખતી કુંવરી છે તે તને કાંઇ નહી કએ પણ મારે તો માથું જાય,
 એવું સદેવંતનું વચન સાંભળી કનકાવતી કએ તમારા સામી કાંઇ
 ૯. આંખ ઉઘી કરે તો તેતી આંખ દોડવું ને તમને મારે તો હું પણ

જેડ મરં તેવારે કુંવર કહે છે કે તુ કાણુ ને હું કાણુ ને તારી સાથે મારે કાંઈ કામ નથી ત્યારે કનકાવતી કહે રાજા મારા જેડી નહીં મળે માટે હાથમાં આવેલો હીરા ખોશો નહીં એવું સાંભળી સદેવંત કહે છે તારા જેવી તો મારે ઘેર લુંડીઓ છે એવી રીતે રાજા પણ કહે છે પણ કનકાવતી વારે છે કે એનો ગમે તેમ બોલે પણ મારે તો સારૂ લગાડવું જોઈએ એમ ધારીને કહે છે.

હું છું તમારી નારીયાને, તમે પ્રીતમ મારા સુખાણુ;
વરવું તો તમને વરવું, નીકર મુકીશ મારા પ્રાણુ.

રાજા તમારી સ્ત્રી થઈ ચુકી તે માટે તમે વરશો તો ઠીક છે નીકર હું મરીશ એ રીતે કહીને કનકાવતી પોને પોતાના મહેલમાં ગઈ હવે સાવળીંગા માલણની વાટ જુએ છે એવામાં માલણુ આવી તેને સાવળીંગા કહે કે મારા પ્રાણુપ્રીય સદેવંત રાજા નદી ઉપર આવ્યા છે માટે તેમની પાસે ધોડા છે તે તારે ઘેર ઉતારજો પછી આવના વેશ લેવરાવી મારા મહેલે મોકલજો જ્યારે હું તેમને જોઈશ ત્યારે અન્ન પાણી લેઈશ તે વારે માલણુ પણ વખત જોઈને બોલી વાત તો ખરી પણ મને ખરચી પાણી તે સાંભળી સાવળીંગાએ શેઠની પેટીમાંથી પચાસ મોહારો કઢાડીને આપી તે લઈ ખુશ થઈને માલણુ કનકાવતીને મહેલે ફુલ આપવા ગઈ તેને કનકાવતી કહે છે મારા લાંચક જેવો જોઈએ તેવો વર નહીને કિનારે આવ્યો છે તેને તેડી લાવીને મારી સાથે પરણાવીશ તો ગુણુ નાહ લુલુ એમ કહીને એક હાજર રૂપિયાનો દાગીરો માલણુને આપ્યો તે લેઈ કહે કે આજ કાંઈ શીકર રાખશો નહીં આજ હું તેજ કામ કરવાની છું એમ કહી માલણુ ઘેર આવી તેનો ધણી કહે રાંડ આટલી બધી વાર કેમ થઈ તે વારે માલણુ પેલો આવેજ દુખાડ્યો એટલે માણી બાઈ તો રાજા થઈ કહે છે કે હવે હું કદી કંઈ નહીં કહું ને હવે તારી નજરમાં આવે તો કાંઈ હૈયાનો પુટયો અને ખીરસાનો તર હોય તેના દારતી કરીને આપજો ઘેર તેડી લાવજો પછી તેને ખાઈને ખોખું કરીશું માણીની એવી રજા મળી તેથી માલણુ તો

તેજ વખત બેડુ લેઇને નદી ઉપર આવીને સદેવંતને બેઠા ચાળા કરવા લાગી સદેવંત વીચારે છે આ બધું ગામ આવું છે કે શું પણ જેના સારું આપણે અહીંયાં આવ્યા છીએ તેના મેળાપ કેમ થાય જે ઘોડા ના હોતો હું એકત્રે ગામમાં ગમે ત્યાં ફરીને ખચર કહડત અંધી રીતનો વીચાર કરે છે એટલામાં માલણ પાસે આવીને પુછે છે.

કીયારે દેશના તમે રાજવીને, વલી કીયારે તમારા ગામ;

શા કારણ તમે આવીયારે, વલી શું છે તમારે કામ;

હે મહારાજ તમે કયા દેશના રાજ છો ને અહીંયાં શા કામે આવવું પડ્યું છે ? માલણના વચન સાંભળી મદેવંત કહે છે.

નથીરે અમે રાજવીને વળી છેટે અમારાંરે ગામ.

આવ્યા છીએ પરદેશમાં ને, ભુંડી ચાકર રહ્યાતુરે કામ.

એ સ્ત્રી અમે રાજ નથી પણ પરદેશમાં ચાકરી કરવા આવ્યા છીએ તે સાંભળી માલણ કહે છે.

ચાકર જોગ નથી સાહીબાને, વળી સો સો નોખર તમ ઘર હો;

આવ્યા છો કુળવંતીને કારણે વળી અસત્ય વચન શું કહો.

હે મહારાજ તમે ચાકર જોગ નથી ને તમે જે કારણ આવ્યા છો તે હું જાણું છું. આવા માલણના વચન સાંભળી સદેવંતને ખાત્રી થઈ કે નકકી એણે મોકલેલી પણ એનું નામ એની પાસે કેવરાવું પહેલાં કહીશ તો પછી જો નહી હોય ત્યારે ફજેતિ થશે માટે તેનેજ પુછું એમ કહી કહે છે.

શાહલો—કોણ નગરમાં રાજ કરે, અને કોની કોની દવાઈ ફરે;

તારા શહેરમાં સુખીયાં કોણ કોણ છે, તે વાત મુજ આગળ કહે.

હે સ્ત્રી આ નગરમાં કોણ રાજ રાજ્ય કરે છે. ને કોની દવાઈ-

ઓ ફરે છે તારા શહેરમાં સુખીયાં દુખીયાં કોણ છે તે મને કહે માલણ સદેવંતનું કહેવું સાંભળીને કહે છે.

રાજ વીરમદે રાજ કરે, પૃથુરાજની દવાઈ ફરે;

એક દુખીયારી રૂપાશાની નાર, તેના તમો ભાગો સજ્જમાર.

હે મહારાજ ગામમાં વિરમદે રાજ્ય રાજ્ય કરે છે ને પૃથુરાજની દુવાઇ કરે છે દુખીઆરોમાં એક રૂપાશા શેઠની સ્ત્રી સાવળીંગા છે તેના તમે પરમપ્રિય છો આવાં માલણના વચન સાંભળી સદેવંત હસી પડ્યો ને કહે છે હવે તું મને તારે ઘેર લઇ જા પ્રથમ તો મારા મનમાં એવું આવ્યું હતું કે હમણાં એક આવીતી તેવીજ તું હમણે પણ હવેથી તને મારી જીન ગણીશ.

તુને આજથી મારી જીન ગણું ને તારા સાસરિયામાં વડાઇજ કરું, નવું પઝોરાવું દક્ષણનું ચીર કરી લે મને વાલેસરી વીર.

માલણ સદેવંત કહે છે મારે તો ચીર જોઇતું નથી પણ એક વચન આપો ત્યારે સદેવંતે વચન આપ્યું માલણ કહે કે હમણાં સ્ત્રી આવી હતી તેને તમારે પરણવી પડશે સદેવંત કહે એ વાત કરવી નહીં માલણ કહે ત્યારે તમે સાચા બોલા નથી સદેવંત કહે એક વખત મને સાવળીંગા મળે તે પછી એને પરણીશ માલણ કહે તમે ગમે ત્યારે પરણજો પણ એને પરણશો તો તમારું કામ થશે કેમ કે રાજની કુંવરી છે ને તમે તેની ઓથેજશો તોજ સાવળીંગાની વલે કરશો પછી માલણ સદેવંતને લેઈ પોતે અગાડીને રાજ પછાડી એકા રીતે ઘેર આવે છે ત્યારે પોળના લોકો સદેવંતને પુછે છે બાઇ તમે કાણ છો ત્યારે સદેવંત તેમને જવાબ દે છે.

અમે જાતના સોદાગર છીએ, આ બાઇના પિયરમાં રહીએ છીએ; મારે એને ફળિયા ઢાળજ છે, ને તે માટે મને બાઇ બાઇ કહે.

સદેવંત આવી રીતે તે લોકોને જવાબ આપતો માલણની પાછળ પાછળ તેને ઘેર ગયો માલણે નાહવા સાફ હાથ પાણી કરી નવરાવ્યો ને રસોઇ તૃપ્તિયાર કરાવી કહ્યું કે મહારાજ જમવા આલો ત્યારે સદેવંત કહે કે હું તો તેને નજરે જોઇશ ત્યારે અન્ન પાણી લેઇશ નહીં તો લેનાર નથી માલણ કહે કે મહારાજ તમે જમો તો ખરા એને તો જોગી થશો ત્યારે દેખશો પછી સદેવંત કહે જોગી થઇ એ

જોઈ એવું પછી જમીન માલશ્ય કહે એમ કરે પછી સદેવંત પોતાના શરીર ઉપર બસુત ચડાવી દીધીને માયાના વાળ છુટા મુકી હાથમાં ઝોળી ઝંડો લેઈ અબધુત બની તપ્યાર ચયા પછી માલશ્ય કહે છે કે તમે તેના મહેલ આગળ બે ફીકરથી જાને કોઈ તમને રોકશે નહી કેમકે તમારે સાઈ તો સદાવૃત આપવાનું માંડી બેઠી છે માલશ્યનું વચન સાંભળી પોતે શહેર બહી ચાલ્યા.

ચોપાદ—છુટે કરે કોઈ, નગરમાં ચાલીયા;

બસુત ગોળા હાથ, બાળે નાથે ઝાલીયા.

અછત વાળા અતિત, નગરમાં ચાલીયા.

સારા શહેરના લોક, ચાકરે ચડાવીઆ,

જ્યારે સદેવંત આવા ડોળથી સાવર્ણીગાના મહેલ આગળ સેતેરીયા ચોકમાં જપ અલેખ જગાવ્યો ત્યારે સદેવંતનો અવાજ સાંભળી સાવર્ણીગા વિચાર કરે છે.

જોતો મારો સ્યામ તે તો નિશ્ચે કદી જાણીએ

આવો હેતે કરીએ એકાંત, સાડરો વેચીએ.

જ્યાં સાવર્ણીગા ઝરખે આવી જીએ છે તો સદેવંત દીઠો પછી ખુશી થઈ રાજને કહે છે.

પગરે પ્રમાણે પહેરી ચાખડીને, રાજ છુટ્યારે મેલ્યા જોને કેશ,
સુણ રામ સદેવંતરે, તેં તો બલો બજાવ્યો વશ.

હે મહારાજ મારા કલા પ્રમણે બરોબર જોગીનો વેશ બજાવ્યો છે પછી સદેવંત સાવર્ણીગાને શણગાર સજેલા જોઈ કહે છે.

મારે રૂપ જોને આંગથીરે, તારા મનમાં નથી જોને ટેક,

સુણ રાણી સાવર્ણીગારે તેં તો બલો બજાવ્યો મારો ભેખ

ચોપાદ—સચ્ચા છે સેજા શણગાર, વળી પાડ્યાં છે પટીયાં,

જોયાં પ્રિતોનાં પરિવાણ છૂટી હોય લટીયાં.

હે બી તેં તે મારો ભેખને એજ બંધાડી કેમકે જો જો મેં જોગીનો વેશ લીધો તો તારે મારી મોઢક દીક્ષીરીમાં રહેવું નિષ્ઠવું હતું પણ

તેં તો શશુગાર સજીને વળી પટીયાં પાડ્યાં છે માટે જો સાચી પ્રિત હોય તો છુટાં રાખવાં જોઈએ આવા સદેવંતનાં વચન સાંભળીને સાવળીંગા કહે છે.

સમર્યા છે મે લોક લાજને કાજ પાડ્યાં છે પટીયા,
હઠયામાં ઝાઝી છે હામ છુટાં છે લટીયાં.

ઓ મહારાજ મેં તો ઉપરથી લોકોને દેખાડવા સાર શશુગાર સરજ્યો છે ને પટીયાં પાડ્યાં છે પણ મારા હઠયામાં તો છુટેલાંજ છે એવી વાત કરે છે એટલામાં એના નણુંદ લીલાવતી આવીને કહે છે કે જમવાની વખત થઇ છે ને તમે કેમ બેસી રહ્યાં છો સાવળીંગા લીલાવતીને જોઇ મનનાં (વળી આ પાપ ક્યાંથી અચ્યું) હવે રાજ સાથે વાત થશે નહીં ને વરસાદ આવવા માંડ્યો માટે તેને લોટ આપવાનું કહી નીચે જઇ વાત કરી આવું એવું ધારી નણુંદને કહે છે.

મેહુસો વરશે ધાળાધાર બાળો જોગી ઉભો છે દાર,

બાળો જોગી બહારથી બીજે, ને કહેા તો બા અમે બીક્ષા દીજે

એ બાઇ આ જોગી બહાર પલળે છે તેને કહેા તો બીક્ષા આપી આવું લીલાવતી જોગીનું નામ સાંભળી ઝડપે જીવે છે, તો કાપ મહા તેજસ્વી રાજ્યહંસ જેવો દીઠો.

કવીત—તારેકી જાતમાં ચંદ્રમાં છુપે નહીં રવી છુપે નહીં બાદલ છાયા

રાડ પડે રજપુત છુપે નહીં દાતા છુપે ન ધર મંગન આયા

ચચલ નારીકો નેન છુપે નહિ પ્રિત છુપે નહીં પીઠ દખાયા;

કવિ ગંગ કહે સુશુ શાહ અકબર કર્મ છુપે નહીં મહુત લગાયા.

પછી લીલાવતીએ મનમાં ઝાળખ્યો કે મને એના પીયરમાં ધકો

માર્યો હતો એવો છે એવું ધારિ રોજ કરી સાવળીંગા કહે છે.

સોહસો—બાળો નથી એ છે બાવનવીર. ને ઉતારો વહુએ તમારા ચીર

જોને અન્યો છે દીલે લાઠ, ને એવા લગોટા ફેરે શોને સાઠ.

એ લાભી તમે તો જાણતા હશે કે કોક જોગી છે પણ એ તો

કોક ઠગ છે સાવળીંગા કહે આપણે શું ગમે તે હોમ આપણે તો તેને

અચાગત જાણીને આપવું છે આવું સાંભલી લીલાવતીને રીસ ચઢીને
 શીપાઇને બોલાવીને કહ્યું કે આ જોગીને મારી કહાડોને હવેથી કોઈ
 પણ બીખારીને અંદર આવવા દેશો નહીં પછી શિપાઇએ સદેવંતને
 ધક્કા મારીને કહાડ્યો હવે સદેવંત સાવલીંગા ઉપર ક્રોધ કરીને કહે છે
 કે રાડ મને ધક્કા મરાવ્યા પછી માલણની પાસે જઈ જતી હકીકત
 કહી માલણ કહે ભાઈ તું જમી લે ને હું એની પાસે જઈ તને મલે
 એવા જાંદોઅસ્ત કરી આપીશ પછી સદેવંતે ખાધુ હવે માલણ કુલ
 લેખ સાવલીંગાના મહેલે ગઈ સાવલીંગાએ માલણને જોઈ એટલે તેનાં
 જોળામાં માથું મુકી ધ્રુસકે રાવા બેઠી અને કહ્યું કે મારી નથાંદે
 એમને કાઢી મુકાવ્યા અને સીપાઇને હુકમ કર્યા કે હવેથી કોઈ
 બીખારીને પેસવા દેશો નહીં માલણ કહે તું સીદ ચીંતા કરે છે એવા
 તો સો ઉપાય કરી તારા મોહેલે મોકલશું સાવલીંગા કહે સ્ત્રી વાત
 ખરી પણ મેં મેઠને સાત દીવસનો વાયદો કર્યો હતો તે સાત
 દીવસ આજ પુરા થશે માટે કેમ કરવું હવે તો કાંઈ ઉપાય જોળ
 નહીં તો મરવું પડશે તે સાંભળી માલણ કહે તું એમ કરજે કે શેઠ
 તારી પાસે આવે તે વારે કહેજે કે મેં માત દીવસનો નીયમ લીધો
 હતો પણ હવે મારી આટલી હુંશ પુરિ કરો કે આપણે બાગમાં
 ઉજળી જઈએ; ત્યાં સોગટા બાજુ રમી જમીને ઘેર આવ્યા પછી
 તમે કહેશો તેમ કરીશું પછી શેઠને કેદ ખવરાવીને બાગમાં સુતો
 મુકીને હું અને સદેવંત બાગની પાછળ બેસીશું તે પછી તું મારી
 પાસે આવજે એટલે સરવે ઉપાય કરીશ હવે માલણના કલ્પા પ્રમાણે
 સાવલીંગાએ શેઠને કહ્યું પછી શેઠે પણ મોહને લીધે હા કાઢી
 ખીજે દીવસે એક બે ચાકર અને સાવલીંગાને સાથે લેખને
 બાગમાં ગયા છે હવે રસોઇઆ રસોઈ કરે છે ને શેઠ તથા
 સાવલીંગા બાજુ બેસે છે. તેમાં સાવલીંગા દોહરા બોલતી જાય ને
 સદેવંત બાગની પાછળ બેઠો છે તે સાંભળે છે.

દોહરો—સાવધાન થઇને વળી બેઠા બેઠા જોને બહાર,

તમ કારણ અમે આદ્યું ને વળી પડ પાસા પોઆર.
ચોપામ—સાંભળ મારૂ વેણુ તું મનમાં સાચુ ધાર,

જેમ બને તેમ જલદી કરો પડ પાસા પોઆર.
તે સાંભળી સાંવલીંગા કહે છે.

દોહરો—હવે ઉતાવર મત કરોને વળી જાઝી નથી કાંઈ વાર;
દેવ જોગે મેળો થશે ને વળી પડ પાસા પોઆર.

તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

દોહરું દીઠું જોને દેવતું ને વળી દરશન કરવાને જાય;
દરશન તો પરશન નહીં ને વળી પડ પાસા પોઆર.

હંસ ગયો સરોવર તીરે ને વરી અમરિત દીઠું સાર;
દીઠું આપ્યું નહીં, ને વરી પડ પાસા પોઆર.

એવી રીતતું બન્નેનું સામસામું બોલવું સાંભળીને શેઠ કહે છે.

એ કાણુ બોલે છે? એટલે સાવલીંગા કહે તે કે આ બાગનો દેવ છે તે અદ્રષ્ટ થઇને બોલે છે પણ આપણને વિધન કરશે પણ તમે કામ ડરશો નહીં હોયો આ ગોળી મારી પાશે છે તે ખાઓ એટલે કામ બીક લાગશે નહીં આ ગોળી મારા બાપને ઘેર એક વિધાના બળવાન પાસેથી મંગાવીને લાવી છું તે ખાય તો કામ ભુત પક્ષીનથી બીએ નહીં એમ કહીને માલણની આપેલી કેફની ગોળી આપી તે શેઠે ખાધી એટલે થોડી વારમાં બેભાન થઇ ઉઠવા લાગ્યો પછી સાવલીંગા દીશાએ જવાનું બાનું કરી સદેવંત પાસે ગઇ ને શેઠ તો પડી રહ્યો પછી સદેવંત ને સાવલીંગા બંને માલણુ તે રાજની કુવરી કનકાવતી પાશે તેડી ગઇ રાજને આવતો જોઈ સાવલીંગા અને રાજને પલગ ઉપર બેસાડ્યા પછી ત્રણે જણે વાતો કરવા લાગ્યા હવે સદેવંતની હુશીયારી જોવાને કનકાવતી શમશાઓ પુછે છે.

શાધામાં સોંધુ કયું ને રાજ વહાલામાં વાલું શું હોય
દેખતામાં દેખતો કોણે રાજ કીયા ગોંધના ગુણુ

વૃદ્ધ સુખ શેખા રહ્યું ને વળી સુખે સુવે નહી કુણુ
તે સાંભળી સદેવંત કનકાવતીને ઉત્તર આપે છે.
રાજા કહે રાણી સાંભળો વળી પુછ્યો તમેારે પાર
અંકકત નથીરે કાષ્ઠએવડીરે રાણી રાખજો તમે મારો ભાર
શીધુ જે મફત મળેને વળી જીવથી વહાલુ નહી કાષ્ઠ
જ્ઞાની આપે દેખતો ને વળી અજ્ઞાની અંધજ હોય
હસરી વૃદ્ધની વરણાગી ને વળી ગુણુ હરિ ગાયન માંહ
સુખ અતિ સંતોષમાં ને વરિ કંજુસથી સુખે કેમ સુવાય.

હે રાણી તમે પુછ્યું તેનો આ જવાબ તે સાંભળી કનકાવતી
કરી પુછે છે ને સદેવંત ઉત્તર આપે છે-

ગાય વિયાણી ગાંદરે રાજા વાછરડું વાડારે માંય
દોનારિ જુએ પારણે તેનાં છોડડાં લગ્ગર માંય
શુરો રણુ રણુસંભ્રામ ને વરી શસ્ત્ર ને આધિ સાર
ખંધુક ગોરી જામગીરીરે રાણી પુછયાને તેનો પાર
પડી પડી પણુ ભાગી નહી ને કકડા થયા જે આર
ભોગી પુરુષને ભાગવતી ને લુંડી જગત રાત કહી તમે તેહ.
સુખ પછી અંદ્ર ભોગવેરે રાણી રાત કહી તમે તેહ
લંકાલટટણુ સીતારણુ રાજા નહીરે લંકાપાત રાય
જીમ કારણુ કકરવ હણ્યાને તમે સુત્રવી મંગાવો મારા નાવ
સઉથી સરવ વંખણાય છે, રાણી મલકાપર આવ હીર;
રાણી પુછો પ્રેમથીરે, એતો કામની આઠણુ ચીર.
અંગ કાળું ને હાંત હિજળા, ને વળી ચાલે ધીમીરે ચાલ,
સાંસ વહુને દાકરી એમાં ત્રણનો એક ભરથાર.
સોજ સજ કામનીને, તેમાં રૂડારે એ શણુગાર
ગજદંત મુઠો દીપતોરે, કામની કર શોભે સાર.
સોપારી જીવકુ સારંગડું વળી તણને ત્રીજો ભાગ;

એ સાહંગડે એ રત્ન જડ્યાં; એક ધરતી ને ખીજું આબ,
આંખની કીકી

નગરમાં જોને નાગી ફરે, વળીવનમાં પહેરે જોને ચીર;

તે માંહેનાં ફળ વાવજો, મારી સગીરે નજીલના વીર-સોપારી.

હે રાણી પુછવાની ઇચ્છા હોય તો પુછો કનકાવતી રાજાનું વચન સાંભળી ખુશી થઈ અને વહાણાનું પહોર થયું એટલે પોતાના પીતાની પાસે જઈ કહે છે કે હવે પીતા જે હું જળદેવતાની ઇચ્છાવર વરવાને રાજ ગાગર ખેડીયાં પુજતી હતી તેથી મને મારી મરણ પ્રભાણે વર મળ્યો છે. વીરમદે રાજા કહે છે કે કોણુ છે? કનકાવતી કહે રાજા શાકીવાહનને કુંવર સદેવંત આપણા નગરમાં આવ્યો છે. રાજા કહે અહીંયાં તેને એકલો આવવાનું શું કામ છે? તેના શહેર-ના નગર શેઠની કુંવરી સાવળીંગા કરીને આપણા ગામમાં રૂપાશ્ચ શેઠ પરણીને લાવ્યા કહે છે પણ તે પરણી નથી કેમકે તે કુંવરી હતી તે વખતથી સદેવંતને વરી ચૂકી હતી તેથી કપટથી એક દાસી સાથે પરણ્યો હતો તો પણ ત્યાર પછી સદેવંતને તેને મેળાપ થયો નહી તેથી તેને રૂપાશ્ચ અહીં લાવ્યા હતા પણ દાસમાં તે સદેવંત પાસે આવી છે ને આપણા મહેલમાં તેમને બેસાર્યા છે માટે મને તેમની સાથે પરણાવો છું પણ તેમની સાથે સદેવંતને વરી ચૂકી છું પછી રાજાએ તે વાત કબુલ કરી પણ સાવળીંગા પરણી નથી તે વાતની ખાતરી કરવાને રૂપાશ્ચ શેઠને બોલાવી પુછ્યું ત્યારે તો કહે કે હું પરણ્યો છું સાવળીંગા કહે દાસીને ના પરણ્યો હોય તો દેવજી ગોરને બોલાવો ને પૂછો તે બધું કેશી પછી રાજાએ શેઠને કહ્યું કે કેમ કરવું કે શેઠે વિચાર્યું કે જેનું દીક્રા મારા ઉપર બીસકુલ નથી તેમ છતાં ઘેર આવવાની નથી ને જામરજસ્તીથી તેડી જઇશ તો આખર મોતની નીશાની છે જોને એક વાર તો કેફ ખવરાવીને ગઇ તે બીજે દહાડે માધુમ પડી માટે જવાદે વળી બીજી પરણાવીશું એમ

ધારી શેઠ કહે એની પુશીમાં આવ તેમ કરે તેમાં મારી કાઠ
અડઅણુ નથી એમ કહેવાથી રાજાએ જાણ્યું કે આ કુંવારીજ છે પછી
રાજાએ પોતાની કનકાવતી કુંવરીને તથા સાવળીંગા અનેને મોટા
ઓછવ કરીને પરણાવી પછી રાજાએ એક મહેલ તેમને રહેવા સારું
જીદો આપ્યો તેમાં એ બંને આઓની સાથે સદેવંત પ્રુષ્ણ રંગભોગ
કરતાં કેટલાએક દીવસ થયા પછી સાવળીંગા કહે હે સ્વામી હવે
આપણે આપણા શહેરમાં જન્મ્યો તેા ઠીક એવું સાંભરી સદેવંતે
રાજા વીરમહેતી પાસે રાજા ખાગી કે હવે અમને અમારે દેશ વીઢાય
કરે પછી રાજાએ તેમને ઘોડા હાથી ગાડીઓ વગેરે આપ્યાને લોહા
દાન લેવાને સદેવંતની પાસે આઠા છે તે તરેહ તરેહના સવધયા તથા
છપા અને નકતા બોલીને સદેવંતને પુશી કરે છે તે નીચે મુજબ
કુંડળીઆ—કહે દીન દરવેશ હુકમ ખીન પાંદ ન અલંદા,

કરચકાર કીરતાર, તુમ કાયા કરેલી અંદા.

અંદા બાજુ જીઠ છે, મત સમ્મી કર માન,

કહ અકબરખાંન જીલકી રહે બલામ

જે ગંગત કે, કદી ઉઠ ચલના ભાષ;

અંદા બહોત યે પુલીએ ખુદા ખમેગા નહી,

જોર જીલમ ન કીજયે, મરત લોકકે માંહી,

મરત લોકકે માંહી. તુરનયા તુરત બતાવે;

જે નર કરે શુમાન. તેહી નર ખતા ખાવે;

કહે અન દરવેશ. સમજ લે ગાફલ ગંદા;

ખુદા ખમેગા નહી બહોત મત પુલીએ અંદા.

કલજીગ અધે રાજ્યમાં, આયો અંધારા ઘોર

ચોર કરે કોટવાલકુ, ઉલટા દડે ચોર.

કાટો દડે ચોર, જોર કોટવાલ ન આસે

આખા જીવ જીવ, લાંચ લઈ અન્યા બોલે,
 કહે દીન દરવેશ, ધૂરમકો રહે ન પામ્યો,
 ગરીબ ચાર્યો જાય, રાજ્ય કલજીગકો આયો.
 પવનએકે શહેરમેં, પાતરે કરી દુકાન
 તેલ જલાયા ગાંઠકા, કપ્પુ ન પામી માન,
 કપ્પુ ન પામી માન, પાતર દીલમેં ખુબ રોધ.
 એ ગાંડુકે શહેરમાં, નીરત અપની ખોઈ.
 કહે દીન દરવેશ, ભેખ બવાઈયાકા,

તું ના સમજી નાર, શહેર છે પવનયાકા.

દોહરો—પુરુષ સુખ કારણ સાચર નજો અગર ખમકે એત.

લટકત પશુ પહોંચત નહી, પલક પલક જીવ એત.

સ્ત્રી—રહો રહો રહો માતી યીપકે તું કયું ડરતા હીર;

જીસકે દરપત જો રખે જીસકે સાતસો મનકા તીર હાથીને કહે છે.

દહીશર તેરે ગીર બશે, ત્રણ કહાવત શુર;

તીન લોક યાન કરે, તું કયમ ડરત ધુર.

જવાબ—દહીશર તો સરપણ બાયા, દંત બાજ કીયો મુંડ,

ગજ ચાલ લે ગઈ પદમણી શીરપર ડારત ધુર.

દુર પટકું મેરી આંખકું, કરમ કયે ઓ જાય;

કયા કરે વેરી નેણકું, મન પહેલા મીલ જાય.

નેણ તું દીશે પાપીઆ, ચાય રદનકો વાસ;

જયી દેખત સગીશા, તે થું બોધત આજ.

નેણ પદારથ નેણ રસ, નેણે મીલંત

અજાણ્યાકી પ્રીતડી, પહેલાં નેણ કરંત.

નેણ મારે તો નેણ કરો, નીતો તારાં નેણ નીચાર,

મેં બરખ તું પારધી, મત મોલ બાણ મત માર.

કવીત—રાજકી કાઢી રેખ, ઘંતુએ બીરાળે મેખ;

કરમકા એસા લેખ દેવરકુ ધાધએ.

ચલતી ગજકી ચાલ મૃગાનેતી ઝાલ માલ.

કેશર ગુલાલ ફુલ, પુજનકુ આઘ હે.

ચંદ્રજળ પહેરે ચીર, નીલખતો દીશે નીર,

એસી તો રવરૂપ રૂપ રંબા એસી આઘ હે.

કેતહે કનકશેન કાકીલાશે બોલે બોલ,

હમશે નહી બાલે તોખી રામકી દુવાઘ હે.

કુપાત્રકી પ્રિત કસી, ખાન ખીન ખેત જસી

મહોખત માન કેશી વાંકુ ચીન્હ જલ્પી હે.

ભૂજ ખીન મરદ કેશે શુદ્ધ ખીન નાર જશે

ફાજ ખીન તોપ કેશે શુદ્ધ ખીન દુસન જશે

દોલત ખીન દાન દહિ, વાલેકુ દત્ત કરી માનીએ

કેત હે ફકીરદીન મનુષકા તોલ એક બોલમાં પીછાણીએ,

ઈંદ્રવિજય-સવહયા-કેશ દીયે શીર શોખકે કારણ નેણ દીયે જુગ
દમખનકું.

દાન દીયે કુછ ખાત સુનાવત, લાક દીયા કુછ ખાસનકું,

હાય દીયે કુછ દાન કે કારણ, પાઉ દીયે પંચ ચાલનકું.

કવી ગંગ કહે સુણ્ય શાહ અકબર પેટ દીયા પત ખોવનકું. ૧

ભુખ ફુલીન કરે અકુલી નર ભુખ ધરો ધર બીખ મંગાવે,

નીચકી આકરી ભુખ કરાવે નીરમલ વંશકુ મેલ લગાવે.

ભુખ બમાવે વિદેશ વિપદમાં દીન દુખ સમ તુલ્ય કહાવે,

કવીગંગ કહે ભુખસમ નહી દુખ પાપણી ભુખ અમલ કરાવે. ૨

જોગીયા સીધી કલંદર તાપસ એહી ડાંગ રેખ મારે કછોટી

પિર મુદર મુસાફર જાંનમ શોખવુકિ મગ માટતી ગાટી.

જોગી જાપ જપે નિરંતર થાકી કિરત હે જગમે મોટી.

શોકો હે ઉસ દાસ નિરંતર રોટી ખીના સખ આત હે ખોટી

હવે જે જામક તથા બાટ વગેરે જે લોકો દાન લેવા આવ્યા હતા તે લોકોએ ઉપર લખેલા દોહરાને છપ્પા વગેરે ગાઇ સાંભળાવી સદેવંતને ખુશી કર્યા તેથી સદેવંતે તેમને ખુબ રૂપીઆ વગેરે દાન આપ્યું પછી પોતાને ઘેર જવાને તેણે રથ ચાલનો કર્યો તેમાં બે સ્ત્રીઓ કનકાવતી ને સાવળીંગા તથા સદેવંત એ ત્રણે એક રથમાં બેઠેલાં અને બીજા સ્વારો હાથી તથા ઘોડા તથા ગાડીઓમાં બેસીને ત્રીજે દીવસે સદેવંત પોતાના આપના ગામની બાગેળે આવીને પોતાના આપને સરવે હકીકત સાથે ખબર કહાવી પછી થોડે ગુસ્સે થઇ વીચાર કર્યો કે મારે એકજ કુંવર છે માટે તેની મરણ પ્રમાણે ચાલવું એમ ધારી પોતે સદેવંતના સામા ગયાને પોતાને મહેલ તેડી લાવીને સદેવંતની માતાએ બે સ્ત્રીઓને તથા સદેવંતને હરખ બેર પોખી લીધાં.

ચોપાઇ—ધીં ધીં વાગ્યાં ઢોલ, શહેર પોતાને આવિયાં,

આવ્યા માંડવના માંય, મોતાડે વધાવીયા,

આવ્યા ગરબાનાં કાચ, દુખ સરવેનાં કાપીયાં.

સરવે રાણી શીર મોડ, સાવળીંગા પાટોધર થાપીયા.

ચડ ચડ ચડકે કાચ કવિશ્વર એમ કહી ગયાં.

દોહરો—અષ્ટ જન્મની વાત આ, વાંચો સ્નેહ સહીત.

પણ સુનિતિને વશ રહે, તે પુરો પડિત.

ઇતિશ્રી સદેવંત સાવળીંગાની વારતા.

સમાપ્ત.

તૈયાર હય.

તૈયાર હય.

હૃદયતુલ મુસ્લમીન યાને ઝર્રીયાતે દીન

દરેક મુસ્લમીન બાઇઓકે પઢેનીકી જર્રી હય. કી. ૦-૧૨-૦

ગજરામારની મ્હોટી વાર્તા. ૦-૮-૦

ગુજરાતી ગાયનમાળા ૦-૨-૦

ફોનોગ્રાફ ગાયનમાળા ૦-૪-૦

મહેડીલની મહારાણી ઉર્ફે બોલતી ફોનોગ્રાફ, ૦-૮-૦

સંતસમાજ ભજનાવળી (મ્હોટી) ૧-૦-૦

ભજન સાગર ૦-૮-૦

ભજન ભંડાર ૦-૮-૦

સદેવંત સાવળીંગા (આડ ભવની વાર્તા)... .. ૦-૮-૦

ગુલશનકાવલી વાર્તા મ્હોટી (સચીત્ર) ૦-૮-૦

મઝાકે હિન્દ (ભાગ ૧થી ૨૪) ૦-૮-૦

એ સીવાય બધી જાતના પુસ્તકો મળવાનું ઠેકાણું:-

કાગઝી મહમુદ એન્ડ મહમદભાઈ

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર.

ટાવરરોડ, અલાયાની વાડી સામે, સુરત.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર:-કાગઝી મહમુદ એન્ડ મહમદભાઈ

ટાવર રોડ, અલાયાની વાડી સામે-સુરત.

શ્રી અનાવિલ અંબુ પ્રી. પ્રેસમાં ગ્રોવિન્ડજ ડાહ્યાભાઈ નાયકે છાપ્યું.

ખરાનપુરી ભાગળ-સુરત.

